

ספר הניגונים

ניגוני חסידי חב"ד[#]

„נִיחָה“

כרך שלישי

SEFER HANIGUNIM

Book of Chabad-Chasidic Melodies

VOLUME THREE

Edited by

RABBI SAMUEL ZALMANOFF

Music Notated by

S. SILBERMINTZ

The publication of this volume was assisted by a grant from
THE CULTURAL FUND OF THE CONFERENCE ON JEWISH MATERIAL CLAIMS
New York

תוי ספר זה נכתבו ע"י יעקב מזור ואיתן אביצור
כתיבה קליגרפית ע"י יוסף ברטון

בהזמנות לפנות אל:

הוצאת ספרים קח"ת כפר חב"ד, ת.ד. 3,

נדפס בבי"ס לדפוס "יד החמשה", כפר חב"ד

Printed in Israel

ספר הניגונים

כרך שלישי

כולל :

מפתח הניגונים

עם ביאורים והערות אדות מקורו ומהותו של כל ניגון,
ובצירוף כמה קטעים משיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ביחס לניגונים האלה

•

תוי נגינה של

דפוס תל אביב

ניגוני חסידי חב"ד

—•—

בעריכת

הרב שמואל זלמנוב ז"ל

יוצא לאור על ידי

חברת "ניחח"

ברוקלין, נ. י.

סניף כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

לזכר ולעילוי נשמת

הרה"ח התמים וכו'

אוצר החכמה

מוה"ר שמואל ז"ל

בהרה"ח התמים וכו' מו"ה שרגא פייביש

ומרת צירלע ז"ל הי"ד

זלמנו ב

יו"ר ניח"ח, עורך ספרי הניגונים

ומפיק תקליטי ניח"ח

שנלב"ע ביום ט"ז אדר ה'תשל"ה

בעיה"ק ירושלים תובב"א

באמצע עבודת העריכה של הכרך הזה

יהא זכרו ברוך

התוכן

[illegible]

שלשלת נשיאי החסידות הכללית

ונשיאי חסידי חב"ד *

דור ראשון

רבנו ישראל ב"ר אליעזר — בעל שם טוב, ח"י אלול תנ"ח — חג השבועות (ו' סיון) תק"ך.

דור שני

רבנו דובער ב"ר אברהם — הרב המגיד ממעזריטש, לא נתברר מתי נולד — י"ט כסלו תקל"ג.

דור שלישי

רבנו שניאור זלמן ב"ר ברוך — אדמו"ר הזקן, רבנו הגדול, ח"י אלול תק"ה — כ"ד טבת תקע"ג.

דור רביעי

רבנו דובער בן רבנו שניאור זלמן — אדמו"ר האמצעי, ט' כסלו תקל"ד — ט' כסלו תקפ"ח.

דור חמישי

רבנו מנחם מענדל ב"ר שלום שכנא (נכדו של אדמו"ר הזקן וחתנו של אדמו"ר האמצעי) — אדמו"ר הצמח צדק, כ"ט אלול תקמ"ט — י"ג ניסן תרכ"ו.

דור ששי

רבנו שמואל בן רבנו מנחם מענדל — אדמו"ר מהר"ש, ב' אייר תקצ"ד — י"ג תשרי תרמ"ג.

דור שביעי

רבנו שלום דובער בן רבנו שמואל — אדמו"ר מהורש"ב, ב' מרחשון תרכ"א — ב' ניסן תר"פ.

דור שמיני

רבנו יוסף יצחק בן רבנו שלום דובער — אדמו"ר מהוריי"צ, י"ב תמוז תר"מ — יו"ד שבט תש"י.

דור תשיעי

רבנו מנחם מענדל בן הרב ר' לוי יצחק (חתנו של כ"ס אדמו"ר מהוריי"צ) — כ"ס אדמו"ר שליט"א מלובאוויטש, נולד י"א ניסן תרס"ב לאורך ימים ושנים טובות.

* יען כי במפתח הניגונים ובהשמות על תוי הנגינה דלקמן נזכרים לפעמים רבות שמות נשיאי החסידות הכללית ונשיאי חב"ד בראשי תיבות או בשם כללי כמו: הבעש"ט, המגיד ממעזריטש, אדמו"ר הזקן וכו', מצאנו לנכון להציג כאן שמותיהם במפורש וגם שנותיהם וסדר נשיאותם בתקופת הדורות זאח"ו.

דברים אחרים

להוצאתו של הסדר השלישי מספר הניגונים

הסדר הנוכחי המכיל 137 ניגונים הנהו המשך לשני הכרכים הקודמים של ספר הניגונים, ש"ל בברוקלין נ"י. ע"י חברת נח"ח (ניגוני חסידי חב"ד), הראשון בשנת תש"ט והשני בשנת תשי"ח.

* * *

כידוע, נוסדה חברת נח"ח בשנת תש"ד ע"י כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהרי"צ נ"ע זצוק"ל, במטרה, לאסוף את ניגוני חב"ד הישנים, לנקותם מהשגיאות.. ולכתבם בתוי נגינה" (לשה"ק של כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוק"ל במכתבו שנדפס בכרך א' עמוד י'), ואבי מורי הרה"ג והרה"ח וכו' מוה"ר שמואל זלמנוב ז"ל מונה מכ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוק"ל, לנצח על המלאכה ולעמוד בראש חברת נח"ח.

(הערה: תפקיד זה הינו רק אחד מני רבים בתפקידים השונים והמגוונים בעסקנויות ציבוריות שונות שהטיל והעמיס כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוק"ל על אבי מורי הרה"ח ז"ל, ואין כאן המקום למנותם ולפרטם, באשר אלה ראויים לסקירה רחבה יותר של תולדותיו, קורות חייו ופעליו של אבי מורי הרה"ח ז"ל, הקובעים ברכה לעצמם).

עמל רב ויגיעה עצומה, יגיעת נפש ויגיעת בשר, השקיע אבי מורי ז"ל בעבודת קדש זו. מתוך הנטיה הטבעית בנפשו להגיע בכל אשר עסק עד לתכלית השלימות האפשרית, הוא שם לילות כימים במשך שנים, לאסוף את ניגוני חב"ד המסורתיים מפייהם של חסידים רבים ושונים, באופן שיתברר לו נוסחו המקורי המדויק של כל ניגון; שכן מדרך הטבע של ניגון שנתפשט בעולם ורבים דשים בו שבמשך הזמנים הוא נוטה לקבל שינויי צורה וסגנון, ולו גם שינויים קלים ודקים, כתוצאה מן ההבדלים בכח קליטתו ובכושר מסירתו של כל אחד ואחד מן המזמרים אותו. הוא הדין בשלבים הבאים של עבודתו, אם בשבתו עם המוסיקאים המומחים להשמיע באוזניהם את הניגונים ע"מ לרשמם בתוי הנגינה, ואם בהאזינו אח"כ לאותם הניגונים לבחון כיצד הם נשמעים עפ"י התוים כדי לבדוק אם נרשמו כהלכה ובתכלית הדיוק בלי שום חסר או יתיר, עם כל ה"פיטשעווקעס" בלע"ו, היינו עם כל הדקויות המיוחדות של כל תנועה שבניגון. כך גם בארגון החומר המוסיקלי ועריכתו לספר, היינו קביעת סוגי הניגונים לפי עניינם וסגנונם וסידורם למחלקותיהם ותת-מחלקותיהם המתאימות, וכך גם בהכנת החומר הספרותי, היינו כתיבת הביאורים המתלווים לכל ניגון וניגון, עם פרטים חשובים על תולדותיו של הניגון ומקומו במסורת החב"דית. את הכל עשה בשקידה עצומה, ובהתמסרות מיוחדת במינה, ומתוך אחריות ללא גבול — עד שיוציא מתחת ידו דבר מתוקן כל צורכו.

ובתור תוספת מרובה ומשובחת השכיל וערך מאמר „מבוא — היכל הנגינה", שסוקר את מהותה, חשיבותה והשפעתה של הנגינה בעם ישראל מאז היותו, דרך כל התקופות והדורות, עד לזמננו אנו והנגינה החסידית והחב"דית בפרט. ועוד הוסיף לקט גבחר משיחותיו ורשימותיו של כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהרי"צ נ"ע אודות מהותם וחשיבותם של ניגוני חב"ד.

המאמר הנ"ל זכה בזמנו לשבח מיוחד מכ"ק אדמו"ר הרה"ק נ"ע וכן לתהלה בפי רבים וכן שלמים מאנ"ש, וגם בחוגים נרחבים של אחב"י.

וכאמור, בשנת תש"ט אחרי כחמש שנות עמל ויגיעה, זכה לראות פרי עמלו הראשון בהו"ל של ספר הניגונים כרך ראשון המכיל 175 ניגונים, שנתקבל בזמנו בהוקרה וחבה הן בין אנ"ש והן בחוגים שונים של אחב"י.

אולם, האפשר להסתפק בזה בלבד? בה בשעה שמצוה ועומד הוא מאת רבה"ק כ"ק אדמו"ר צוק"ל לאסוף ניגוני חב"ד ולכתבם בתוי נגינה, האם חושב אבי מורי ז"ל שב-175 ניגונים שהו"ל, עם כל היגיעה הכרוכה בזה, כבר השלים את רצונו הק' של כ"ק אדמו"ר נ"ע? הרי נשארו הרבה ניגונים שעדיין לא נרשמו. אבי מורי ז"ל מגיע למסקנא ברורה ופשוטה — העבודה עוד לא נסתיימה. מוכרח הוא להמשיך בעבודתו ובמאמציו ע"מ להו"ל עוד ספרים כאלה שיכילו עוד הרבה ניגוני חב"ד. ואכן, בהציעו את הענין לפני כ"ק אדמו"ר הרה"ק צוק"ל, כתב לו כ"ק אדמו"ר נ"ע במכתבו מא' אדר תש"ט וזלה"ק (הועתק בכרך השני של ספר הניגונים עמוד י"א (ס"ז)), „במענה על כתבם אדות המשכת סידור ניגוני חב"ד ולהכינם לדפוס כבחלק הראשון עם ביאורים וסדר קבלתם — נכון במאד".

* * *

ביו"ד שבט תש"י נתבקש כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהר"ר יוסף יצחק נ"ע צוק"ל לישיבה של מעלה, והנשיאות עברה לחתנו הממלא מקומו — כ"ק אדמו"ר הרב ר' מנחם מענדל שליט"א שניאורסאהן, הממשיך בכל פעולותיו של חותנו כ"ק אדמו"ר הרה"ק צוק"ל, והרועה עדת חסידיו חב"ד עד ביאת גוא"צ בב"א.

וכן גם לגבי חברת גיח"ח ועבודתה, הנה עפ"י הוראתו ודרישתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א הוטל על אבי מורי ז"ל להמשיך בעבודתו, והמתחיל במצוה אומרים לו גמור". ושוב התחיל אבי מורי ז"ל להתמסר ולהתעסק בהוצאת עוד כרך של ספר הניגונים, ואחרי הרבה מאמצים ויגיעות זכה להו"ל את הכרך השני של ספר הניגונים בעריכתו, וכמעשהו בראשון כך מעשהו בשני, אלא שכאן צומצמה כמות הניגונים ל-35, כי התכנית היתה לפרסם את החומר בחלקים קטנים יותר ולפרקים קרובים יותר. וכשתדייק שפיר תמצא שהכרך השני הי' נקרא כרך שני — חלק א', דהיינו, שהיו צריכים לבוא בהמשך עוד חלקים להשלמת הכרך השני בתור כרך גדול ומושלם.

אך, רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' היא תקום, ולא איסתייעא מילתא עקב סבות שונות ומשונות.

* * *

ומענין לענין באותו ענין.

בתקופה ההיא (עת הוצאת הכרך השני של ספר הניגונים) עורר כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ד הפקת תקליטים של גיח"ח, על יסוד חו"ד הק' של כ"ק חותנו אדמו"ר הרה"ק צוק"ל שהביע בשנים האחרונות לפני הסתלקותו, שראוי להפיק תקליטים של ניגוני חב"ד, ומשום מה נתעכב הדבר ולא יצא לפועל, עד שבאה שעת הכושר בשנת תשי"ט—תש"ך בערך.

הדבר הזה הי' בו משום חידוש. עוד לא הי' במסגרת אנ"ש כאלה שהי' להם נסיון בענין, ושוב הי' על אבי מורי ז"ל להכניס את עצמו לעבודה בשדה הניגונים בצורה החדשה — תקליטים, ולא קל הי' הדבר, ורק הודות לכישוריו, התמסרותו ומאמציו המרובים שהשקיע בזה זכה להעמיד את הדבר על בסיס נכון ועל הרמה המתאימה, ובמשך כעשר שנים — בהפסקות — הפיק 7 תקליטים, שנתקבלו (כמו ספרי הניגונים) בהערצה ובהוקרה, ובהרבה בתי אחב"י שי' בכל מקומות מושבותיהם מושמעים תקליטים אלה בהתענינות רבה ובאווירה מרוממה.

ייתכן וזו היתה אחת הסבות להאטת קצב העבודה ב„ספרי" הניגונים, כי התמסר להפקת התקליטים, ובמילא לא הי' ביכולתו להתפנות די הצורך גם לספרים. ומה גם שהי' כל ימיו אדם טרוד בעסקיו הפרטיים, ולפיכך אין פלא שעבודתו בענין הניגונים נתמסכה תקופה ארוכה כ"כ.

אפשר לציין, שאבי מורי ז"ל הי' בבחי' ה„חלוץ" שעבר לפניו, ופתח את השער של התקליטים לפני הרבים, כך שאח"כ (ובפרט לאחר פטירתו) כבר הלכו רבים בעקבותיו, והוציאו ומוציאים תקליטים, שכולם ביחד מעשירים את אוסף התקליטים של ניגוני חב"ד, אולם ללא ספק הי' אבי מורי ז"ל זה שפילס את הדרך ויעזקה ויסקלה והפכו לכביש סלול ודרך לרבים, והבאים אחריו כבר מצאו דרך סלולה וישרה ללכת בה ולעשות חיל.

* * *

הכוונה והמטרה של כל העבודה המסועפת הזו, הן בספרים והן בתקליטים הינה פשוטה — לשמור על האוצר היקר של ניגוני חב"ד, ניגונים המבטאים: עומק מחשבה; געגועים וכיסופים מצד אחד; שמחה, עליצות הנפש ובטחון בה' אחד מאידך, אוצר שעלול ה' לרדת לטמיון ח"ו ולהשכח כליל עם השמדת והחרבת הקהלות בישראל בארצות אירופה על יהודי' וחסידי' בעת שמטו וערו מוסדות תבל, ופור התפוררה הארץ, והתבלבל כל העולם כולו ע"י הרשעים הארורים ימשו"ז, עד עבר זעם וברוב רחמי ה' וחסדיו השאיר לנו אחד בעיר ושניים במשפחה לפליטה ולשארית בארץ, ונתאפשר שיחזור הניגונים, איסופם והנצחתם בספרים ובתקליטים.

* * *

מעתה נחזור לכרך הנוכחי.

בחמשת שנותיו האחרונות של אבי מורי ז"ל, התעוררה בו שוב תשוקה עזה ומיוחדת להוציא עוד כרך של ספר הניגונים, והפעם (היות שזה ה' אחרי הפסקת כו"כ שנים) רצה שהכרך יכיל הרבה ניגונים ככל האפשר.

למען הגשמת תכנית זו אור כגבור חלצו לנסוע למקומות ריכוזי אנ"ש (ביחוד לאלה שיצאו בשנים האחרונות מאחורי מסך הברזל) באה"ק תובב"א כדי להקליט מפיהם את ניגוני חב"ד שיש להם באמתחתם. וכן פנה לאנ"ש בחו"ל בכל מקום שהם כדי לאסוף מהם הקלטות של ניגונים כאלה מכל אשר בידם, בסרטים ובקטטות. ובעזה"י חפצו בידו הצליח להעלות עוד הרבה ניגונים מכל הסוגים, הן כאלה המושרים עם מלים, אם בלה"ק ואם באידיש או ברוסית, והן ניגונים ללא מלים. גם הוא בעצמו חזר והעלה בזכרונו כמה ניגונים ישנים שכבר נשתכחו ממנו בשעתו, מאותם הניגונים שהיו מרגלא בפומייהו של החסידים בווארשא (עיר מולדתו), ובבית אביו הרה"ח ה' ר' שרגא פייביש ז"ל הי"ד, עדי אספו מספר נכון של ניגונים שביחד עם כל הניגונים שהופיעו בתקליטים שהופקו במשך השנים ושטרם נכתבו בתוים היוו כמות ראוי' להוצאת כרך שלם.

צריך לקחת בחשבון, שאם בספרים הקודמים שעריכתם היתה בעת שהי' במלוא כחותיו ומרצו השקיע הוא בהם יגיעה עצומה ועבודה מרובה כ"כ, עאכ"ו בעריכת הכרך הזה שעבודתו בזה היתה לעת זקנותו, כאשר מיחושים שונים והפרעות שונות הקשו עליו את עבודתו, הרי הכחות העמל ויגיעה והמאמצים שהשקיע בספר הזה הם בכפלי כפליים לאין ערוך מאשר בקודמים. כאמור, הספיק לאסוף את החומר (הניגונים שהושרו) ולמסרם למומחים רושמי התוים, כשהוא עומד על גביהם, ובודק בבדיקה מדוקדקת האם נרשמו התוים בדייקנות כפי שהניגון מושר וכו', וכבר הספיק למסור את התוים למומחה ע"מ להעתיקם בכתב קליגרפי כפי הנדרש לשם הבאתם לדפוס, וכמו"כ הספיק לרשום ראשי פרקים של הביאורים והפרטים למרבית הניגונים (מאלה שעדיין לא הופיעו בתקליטים), ולמקצת הניגונים רשם את הפרטים והביאורים כמעט בשלמותם.

אמנם בסוף ימיו, רוב לוחות התוים כבר היו מועתקים ומוכנים לדפוס. אולם טרם הספיק לקבוע את סדרם לפי מחלקותיהם, ולפיכך גם טרם נקבעו מספריהם הסידוריים בספר. הוא הדין לגבי רשימות הביאורים אשר הניח. גם אלה, כמו הניגונים עצמם, עדיין היו מסומנים במספרים הסידוריים שנרשמו עפ"י סדר הופעתם בסרטי ההקלטה, שכמובן לא היו לפי הסדר המכוון והמתוכנן, אלא לפי מה שנודמן באקראי בשלב של האיסוף מן המקורות השונים. כן הי' צורך בכמה מקרים להשלים פרטים שונים כגון הגדרת הניגון לפי סוגו וקביעת הכותרת המתאימה בראשו, וכן לנסות ולגלות ממקורות שונים את הפרטים השייכים לכמה מן הניגונים, שלגביהם לא מצאתי בכתבי אבי מורי ז"ל ביאור מספיק כמנהגו בשאר הניגונים.

על אף ההשתוקקות העצומה של אבי מורי ז"ל לזכות להו"ל את הכרך הזה, ועד כמה שזירז את מהלכי הענינים בזה, הגה לדאבון לבנו לא זכה לברך על המוגמר, ונפטר לבית עולמו פתאום ביום ט"ז אדר תשל"ה בירושלים עיה"ק תובב"א, (אחרי שלקה בהתקף לב חמור בליל י"ד באדר), והובא למנוחות בו ביום במרומי הר הזיתים בחלקת חב"ד, הנשקף מול הר בית מקדשנו ותפארתנו תובב"א, תנצב"ה, ונזכה ליעוד „הקיצו ורננו שוכני עפר", והוא בתוכם.

היות ש, אין אדם שליט לומר המתינו לי עד שאצות לביתי וכו' " הרי בד"כ בשארים ענינים מסוימים תלויים ועומדים, והכרך הזה של ספר הניגונים הי' אף הוא ביניהם. בלית ברירה גאלצתי — משום כבודו של אבי מורי ז"ל, ולעשות נח"ר לגשמתו בעלמא דקשוט בדבר שהצטער בו כ"כ בזמנו האחרון בעלמא דין — לקחת את הטיפול בנדון לידן, ולא כ"כ בקלות עלתה לי, מכיון שאני לא נתנסיתי בכגון דא, ואינני עורך ספרים כלל, ומימי לא עסקתי בדברים כאלה, בשביל זה הנה בִּתְחִלָּה משכתי את ידי מזה, אבל כעבור זמן כאשר הפעילו עלי לחץ מכמה כיוונים, הסכמתי לטפל בזה, אולם כמובן לא אוכל להוציא מתחת ידי דבר מתוקן ומושלם כפי שהדבר הי' נעשה ע"י אבי מורי ז"ל, מכיון שהוא הי' מוכשר ומושלם, מסדר דבר דבר על אופניו, דייקן מיוחד במינו ומשגיח על כל פרט קטון כגדול, ומה גם בהו"ל של ספרות חב"דית כלשהי שכמובן צ"ל בזהירות יתרה ובדיקת נמרץ, ע"כ אקוה למצוא הבנת הצבור בזה, ובטחוני שבכל אופן איך שלא יהי', יתקבל הספר הזה ברצון, בהוקרה ובענין רב בחוגים הרחבים של אחב"י ואוהדי חב"ד בכלל, ובפרט בין אנ"ש, ובמיוחד בין ידידי ומכירי אבי מורי ז"ל ומוקירי זכרו הטוב.

* * *

הסידור בכרך הנוכחי הינו באותו הקו ובאותה השיטה כמות שהוא בשני הכרכים הקודמים, והניגונים חולקו לפי הסוגים דלהלן:

מחלקה ראשונה, — ניגוני חב"ד מכוונים, ז"א שיוצריהם ומחבריהם היו נשיאי חב"ד בעצמם, או שבחרו וחיבבו הניגונים האלה והיו שרים אותם בהזדמנויות שונות. מחלקה שני, — ניגוני חב"ד מסורתיים, המיוחסים לאבות החסידות הכללית, מורנו הבעש"ט זצ"ל ותלמידיו הק, וגם ניגונים ידועים שמחבריהם היו מגדולי חסידי חב"ד בדורות הקודמים. מחלקה שלישית, — ניגוני חב"ד לזמנים שונים: ניגוני שבת ויום טוב; ניגוני תפלה לימים נוראים; ניגוני התועדות חסידית, הנק', „חסיד'ישע פארברענגענ'ס"; ניגוני געוועים וניגונים הנקראים „וואלאחען"; ניגוני שמחה, ריקוד ושיר-לכת הנק' — „מארש". בראשית הספר מופיע „מפתח הניגונים", בו נרשמו ביאורים והערות לקורות הניגונים, מקורו, ביטוי ואופן מנגינתו. לכמה ניגונים צורפו קטעים משיחות כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ויבלחט"א כ"ק אדמו"ר שליט"א, בהם נזכרים מאורעות וסיפורים בקשר עם הניגונים ההם. המספר הסידורי של הניגונים הוא בהמשך לכרכים הקודמים ומתחיל כאן מניגון ריא (211) ואילך.

* * *

הניגונים שנרשמו בכרך שלפנינו רובם ככולם באים בדפוס בפעם הראשונה. אכן כמה ניגונים שכבר יש דוגמתם בכרך הראשון נשנו פה, מפני החידוש שנתחדש בהם בבירור סגנונם עפ"י מקורות נאמנים.

עוד יש בכרך זה כמה ניגונים שנרשמו כאן יותר מפעם א' — עקב שינויי נוסחאות עפ"י מקורות שונים — יש והעורך עצמו רצה שיירשמו שתי הנוסחאות, ויש שהעורך לא הספיק לברר ולנפות ולהעדיף נוסחא א' על פני חברתה לכן נרשמו שתי הנוסחאות מבלי לתת עדיפות או לדחות אחת מפני השני.

זה הכלל, מאז פטירתו של העורך ז"ל, הוחלט לא להוסיף ולא לגרוע מדעת עצמנו — מה שנמסר לרישום התווים נרשם ונדפס בספר.

דברי בן העורך

ישראל יוסף בהרה"ח מוה"ר שמואל ז"ל
זלמנו

י' שבט ה'תש"מ כפר חב"ד

מבוא

„היכל הנגינה“

יבל הוא היה אבי ישוב אהל ומקנה ושם אחיו יובל
הוא הי' אבי כל תופש כנור ועוגב" (בראשית ד'
כ"א).

— הסמיכות של „ישוב אהל ומקנה“ עם „תופש
כנור“ מראה לנו לדעת, שיחד עם ההכרחיות של
הרועה והמקנה לטובת ישובו של עולם, הי' העולם
זקוק גם להשירה והכלי זמר. כמו כן מורה על היחס
הקרוב שבין הרועה להנגינה, שזה אולי הנימוק
למנהגם של חסידים, שלקחו הרבה מוטיבים מנגינות
הרועים המלאים געגועי נפש, כדלקמן. —

ובתחלת צעדי עם ישראל מעבדות לחירות
בצאתו ממצרים ונקרע לפניו הים סוף לגזרים,
מספרת לנו תורתנו הק' איך הביעו בנ"י את גודל
שמחתם ואושרם, ע"י שירה וזמרה לד': „אז ישיר
משה ובנ"י את השירה הזאת וגו' (שמות ט"ו, א').
גם בנות ישראל יצאו בתפים ובמחולות ובשירה
כמ"ש: „ותקח מרים הנביאה וגו' את התף בידה

על מהותה של הנגינה העברית, מוצאה ויסודה
כבר עסקו חכמים וחוקרים שונים עוד מימי הבינים
ועד זמננו אנו. גם נעשו צעדים בכמה שפות
להבליט ולהביע את חשיבותה המיוחדת של נגינה
זה. אך כמדומני, שמעט מוזעיר המה שהצליחו באמת
להכיר את עומקה ואצילותה של הנגינה הישראלית
בכללותה ולבטא במלוא מובן המלה אותה ההבעה
החבויה בתוך תוכי הנשמה, המתבלטת ביותר ע"י
הנגינה החסידית, שטח זה שעוד טרם עובד ונצל
כל צרכו.

לאמתו של דבר, מוכרחים אנו להבדיל את
הנגינה העברית משאר נגינות העולם, הן מטעם
מעלתה העצמית, מפני שהיא אוצרת בתוכה אש של
קדושה וזוהר יופי של מעלה שורה עלי, והן מטעם
חותם המסורה, העוטה שירה עליונה זו במשך אלפי
שנים בלבוש דתי-מסתוריי. הנגינה הישראלית
זקוקה לכן לגישה מיוחדת וא"א למודדה באותה
אמת המדה שרגילים למדוד ולשקול מנגינות זרים.
זאת ועוד אחרת. אם נקה בחשבון שהנגינה
הישראלית העתיקה מזמן הבית ואחריו, לא נרשמה
מעולם בתוי נגינה, איך נוכל באמת להציב מחדש
את גבולותי ולגבש את צלילי, אחרי שבנינה
וצורתה המקורית נסתם ממנו?

אי-אפשר איפוא לעמוד על טיבה ומהותה של
נגינה זו מבלי לחפש מקורותי בפנימיות נשמתו
של העם עצמו, כי אמנם למרות הכל חקוקה היא
הנגינה המסורתית, ביסודותי העקריים, בנשמת
עמנו כפי שירשונה מדור דור. ואולם אי-אפשר
למצוא את אפי' וצורתה המופשטת של נשמת ישראל
אלא מתוך הכרה מעוינת ויסודית בתורתו הקדושה
ובמהלך חייו הדתיים במשך אלפי שנות קיומו.

* * *

ידוע הדבר, שהשירה והנגינה תופסות מקום
מאוד חשוב בתורתנו הק'. כעדות מוכחת לזה ראוי
לציין, שהשירה בפה וזמרה בכלים נזכרים פעמים
רבות בכתבי הקודש, בתלמוד, בספרות הגאונים
הראשונים והאחרונים, ספרי הקבלה, המוסר
והחסידות.

עוד בראשית תולדות האדם עלי אדמות, בדורו
השמיני, כבר אנו מוצאים בתורתנו הק' אודות
מקורותיה ומחוללה של הזמרה. — „ותלד עדה את

1) ראה בס' תורת חיים, בראשית ח"א לארמו"ר
האמצעי, דרוש ד"ה ותלד עדה וגו' וז"ל: „והנה יש להקדים
תחלה בענין אבי כל תופש כנור ועוגב, שזהו מקור כל
בעלי השיר העליונים... לפי שהשיר הנה הוא בחי' ההעלאה
וביטול במציאות של כל אחד ואחד בשרשו וכל בחי' ההעלאה
מתחתון לעליון א"א להיות כ"א ע"י בחי' הביטול במציאות
של התחתון בביטול היש לאין בתכלית שזהו ע"י השיר
דוקא... ובכל זה יובן מה שרמזו במשנה במס' שבת (פ"ה
מ"א): כל בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר... הן כתות
מלאכים העליונים שנק' בהמות וחיות דמרכבה, יוצאים בשיר,
שהוא בחי' ההעלאה שעולים למע' ממדרגה למדרגה עליונה
יותר שוכללים במקור חוצבם שיוצאים ממהותם הראשון
בביטול השגה הראשונה שנק' יציאה ממקומו הראשון כו'
יוצאים בשיר שלהם, כי אין עלי' מתחתון לעליון רק ע"י
ההעלאה בשיר כנ"ל ונמשכים בשיר שאחר ביטול היש
ממדרגה הראשונה נמשכים לעלות במדרגה העליונה להיות
יכולים לקבל מאור פני אלקים שלמעלה מכל השגתו, זהו
ג"כ ע"י השיר והוא בחי' הביטול הב', וכך יש בעליות אור
דתורה בשיר, כמו ויהי שירו (מ"א ה') רננא דאורייתא וכו'
ובלילה שירה עמי בה"א (תהלים מ"ב ט') כמ"ש דוד, זמירות
היו לי חוקק (תהלים קי"ט ג') מכנף הארץ זמירות שמענו
(ישעי' כ"ד ט"ז) וכן למען יזמר כבוד, אומרה לך בכנור
וכה"ג מ"ש חכמות בחוף תרונה (משלי א' כ').

...בענין השיר יש בו ד' מדרגות, שיר פשוט, שיר
כפול, שיר משולש ושיר מרובע... יש ד' מיני קול, קול
חדוה לבד, קול עצב לבד, קול שבגלוי חדוה ובהעלם עוצב
וקול שבגלוי עוצב ובהעלם חדוה. עיי"ש בארוכה.

בהיות עליך רוח אלקים רעה ונגן בידו וטוב לך" (שמואל א' ט"ז).

על מנהגם של ישראל להשתמש בשיר וכלי זמר בעת התפלה ועבודת ה', יכולים אנו להוכיח מספר התהלים, אשר כולו מכיל שירות ותשבחות שהרבה מהן היו מנוגנים בכלי זמר, כידוע שמושגי המלות: נחילות, שמינית, גיתית, אילת השחר, ידותון, שושנים, מחלת ושושן עדות, המובאות בראשיתם של הרבה מזמורי תהלים (תהלים ה', ו', ח', כ"ב, ל"ט, מ"ה, נ"ג, ס, ועוד) כולן הן שמות כלי זמר ידועים בימי קדם, הנקראים ככה ע"ש תכונתם ומבנם. (עיין רש"י עה"פ למנצח על הנחילות תהלים ה' א': מנחם פתר בכלן כו' כולם שמות כלי זמר הם, ונעימת המזמור היתה לפי שיר הראוי לאותו כלי ע"ש וכן פרש"י ומצו"ד על כל אחד מהם במקומם).

נוסף על כלי שיר אלו מוצאים אנו בתהלים גם שאר כלי זמר הראויים להלל ולשבח בהם את בורא העולם:

"הללוהו בנבל וכנור, הללוהו בתוף ומחול, הללוהו במנים ועגב, הללוהו בצלצלי שמע, הללוהו בצלצלי תרועה" (תהלים ק"ג ג', ד, ה).

מבין כל הכלי שיר הקדמונים הנזכרים בספרי הקודש, היה כנראה הכנור, נעים וחביב ביותר על דהע"ה אשר עליו הי' רגיל להנעים זמירותיו ותשבחותיו כמ"ש: "ולקח דוד את הכנור ונגן בידו" (שמואל א' י"ז). ועל זה מובא ג"כ בש"ס:

"כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד וכיון שהגיע חצות לילה באה רוח צפונית ונושבת בו" ומנגן מאליו" (ברכות ג' ע"ב).

ואמנם לא רק בתפלות ותשבחות היה דהע"ה מייקר את השירה והזמרה, אלא כל התורה כולה היתה חשובה לו ומתחשבת בבחינת שירה כמ"ש: "זמירות היו לי חוקיד" (תהלים קי"ט נ"ד).

ידוע הדבר, שכמה מזמורי תהלים היו מושרים מפי הלויים במקדש, כדאי': "השיר שהיו הלויים אומרים במקדש, ביום הראשון היו אומרים לד' הארץ ומלואה" וכו' (תמיד פ"ז מ"ד ובש"ס ר"ה ל"א ע"א).

ואף זאת ידוע, שעבודת הלויים בשיר בעת הקרבת הקרבן היתה מעיקרי העבודות במקדש, והשירה היתה בפה וגם בכלי זמר, כמ"ש: "ויאמר דוד לשירי הלויים להעמיד את אחיהם המשוררים בכלי שיר נבלים וכנורות ומצלתיים, משמיעים להרים בקול לשמחה" וגו' (דה"א ט"ז ט"ז). "וארבעת אלפים מהללים לד' בכלים" וגו' (שם, כ"ג ה'). "ויהי מספרם

ותצאן כל הנשים אחרי' בתפים ובמחלת" וגו' (שם ט"ז כ'). זו היתה שירת הים).

אחרי כן, בהלכו במדבר ובראותו את הנסים על נחל ארנון בין גבול מואב ואמורי, שוב פתח ישראל את פיו בשירה:

"או ישיר ישראל את השירה" וגו' (במדבר כ"א י"ז). — זוהי שירת הבאר.

כמו כן מוצאים אנו, בימי שפוט השופטים בישראל, כשנצחו את שונאיהם: יבין מלך כנען ועמו, שיבחו והודו לד' בשירה:

"ותשר דבורה וברק בן אבינועם" וגו' (שופטים ה' א'). — שירת דבורה.

גם דוד המלך, נעים זמירות ישראל פתח בשירה ביום הציל ד' אותו מכף אויביו: "וידבר דוד לד' את דברי השירה הזאת" (שמואל ב' כ"ב א, תהלים י"ח). — זוהי שירת דוד.

ביותר מתבלטת שמחתו בשירה במאורע הובלת ארון ברית ד' מבית אבינדב, כשהמלך דוד והעם משחקים בכל מיני כלי זמר להבעת שמחתם הגדולה. כמ"ש: "ודוד וכל בית ישראל משחקים לפני ד' בכל עצי ברושים ובכנורות ובנבלים ובתפים ובמנענים ובצלצלים" (שמואל ב' ו', ה').

גדולה מעלתה של הנגינה עד שבכוחה להשרות רוח הנבואה על הנביא) וכן להיפך, בכוחה לבטל ולהעביר רוח רעה מן האדם. ומטעם זה, הנביאים השתמשו בכלי שיר בעת השראת נבואתם כמאמר הנביא שמואל אל שאול: "ופגעת חבל נביאים יורדים מהבמה ולפניהם נבל ותף וחליל וכנור והמה מתנבאים" וכו' (שמואל א' י').

כן מוצאים אנו באלישע הנביא ברצותו להשרות על עצמו רוח הנבואה, ביקש: "ועתה קחו לי מנגן והי' כנגן המנגן" ותהי עליו יד ה' (מלכים ב' ג' ט"ו).

דוגמא של בטול רוח רעה ע"י הנגינה מוצאים אנו בשאול המלך: "בקשו איש יודע מנגן בכנור והי'

(2) ע"ד אופן השירה בקי"ס של משרע"ה ובני" במקהלה, יש מחלוקת ר"ע וחביריו, בש"ס סוטה ל' ע"ב.

(3) ע"ד השפעת הגומלין בין השירה ורוח"ק, עיין בס' הזהר: "לדוד מזמור, דאמר שירתא ולבחר שירתא עלי רוח קודשא, מזמור לדוד דשאריו עליו רוח קודשא ולבחר אמר שירתא" (והר נח דף ס"ז ע"א, ובש"ס פסחים קי"ז ע"א אי מאמר זה בנוסח הפכך, וכבר תירץ זה בס' שברי לוחות להרמ"ע מפאנו, עי"ש).

(4) ראה בס' לבנת הספיר פ' נח ע"פ זה מובא בעבודת הקודש חלק התכלית פ"י: "בגין דנשמטא אתגזרת מלעילא מצרור החיים ורגילה בניגונין ובשיר של מלאכי השרת ושיר הגלגלים, עתה בהיותה בגוף ושומעת נגון או מוצאת נחת רוח ונהנית כפי מה שהיתה רגילה בהיותה דביקה ביסודה בנועם קול הגלגלים ומריכוזי ההנאה והעריבות ראוי לשרות עליו רוח אלקי כפי הנהגתה ביסודה הראשון."

(5) ראה ע"ז ברע"מ פנחס רכ"ז ע"ב: ובגין דא זכה (דוד) לנשוא רוח צפונית בכנור דיליה... בשיר פשוט... ובשיר כפול... ובשיר משולש... ובשיר מרובע...

— מן —

ותשעין אלף רבוא בההיא שעתא דאקרי בין הערבים" (וזה "אח"מ דף ס"ד ע"ב).
יש היכל שאינו נפתח אלא בנגון:
"אית היכלא דנגונא דלית לה רשו למפתח
אלא בנגונא" (ת"ז מ"ה ע"א).

כדאי אמנם להדגיש שעם כל החשיבות והיחס החיובי של תורת ישראל לשירה ולזמרה ועל כל מעלותיהן, לא היתה נחשבת השירה בישראל כמטרה לעצמה, כלומר, נגינה לשם יופי הנגינה בלבד כלשאר העמים. לא כן בישראל, אשר אצלנו היתה חשובה הנגינה רק כשהיא משמשת בתור אמצעי להתרוממות הרוח, להעלות במדריגות עליונות של נבואה, או בעלית ועליצות הנפש בהשתפכותה והתלהבותה בעבודת ד'. לא הגיעה השירה מנקודת מבט הדתית, למרום פסגת מעלתה ולאמיתת חשיבותה אלא כשמוליכה משלב אלי שלב בסולם הקודש של עלי' והתרוממות הנפש, אך אז קבלה את צורתה ומהותה האמיתית.

לא כן השירה החילונית וזמירות סתם לשם תענוגי בני אדם, שהתרוקנה מכל גיצוץ וצליל של קדושה. שירה כזו אדרבא נתבזתה ונתמאסה מאת הנביאים. בדברי תוכחה קשים ובוועדים כלפיד אש הכריז הנביא:

"והי' כגור ונבל וחליל ויין משתיהם ואת פעל ד' לא הביטו ומעשה ידיו לא ראו" (ישעי' ה' י"ב).

"הסר מעלי המון שריך וזמרת נבליך לא אשמע" (עמוס ה' כ"ג). "הפורטים על פי הנבל כדוד חשבו להם כלי שיר" (שם ו' ה'). וכהנה רבות.

* * *

והנה מכל הקטעים שהובאו לעיל מן התורה, מן הנביאים ומן הכתובים וגם מדברי חז"ל, כולם משמשים לנו כעין בבואה, שממנה יכולים אנו לראות וליצור מושג ברור על היחס החשוב והחיובי כאחד שמשתקפים מתורתנו כלפי השירה והזמרה בכלל, וגם על המקום המסוים שהנגינה תופסת בדת ישראל בפרט.

כמו כן משמשים לנו הקטעים דלעיל כעין אספקלריא המאירה על רום גובהן ומעמדן של השירה והזמרה ועל רוב התפשטותן לבין שדרות העם, בהיותו חי חיים שלווים ושקטים בארצו בזמן הבית. אולם אחרי חורבן בית ראשון ולרגלי כל אותם המאורעות שאירעו להם לישראל בגלותו, נפסקה שירת ישראל וביחוד שירת הקודש של הלויים חדלה לגמרי, מאירצונם לשיר שירת ציון בארץ נכרי' כמ"ש: "איך נשיר את שיר ד' על אדמת נכר" (תהלים קל"ז ד').

"כל מאן דבעי לשבחא לקב"ה בקלא בעי' לי' קלא נעימתא. דיערב לאחרנין דשמעין לי' ואי לאו לא יקים לארמא קלא. ת"ח ליואי דאתין מסטרא דא דכתיב (במדבר ח') ומבן חמשים ישוב מצבא העבודה, מ"ט בגין דקלי' נמיך ולא יערב לאודנין" (זהר ויחי דף רמ"ט ע"ב).

ישנם עוד רבים ממאמרי הזהר המדברים במעלת הזמרה והשירה בכלל ונציג פה אחדים מהם השייכים לתוכן עניננו:

כל העולם כולו אומר שירה:

"כל מה דברא קב"ה בעלמא, כלהו אמרי תושבחן ושירתא קמי' בין לעילא ובין לתתא" (זהר ח"י דף קכ"ג ע"א).

על השירה שמוסיפה כוח בעליונים ומוסיפה דעת בעניני התורה והחכמה ובמה שעתיד להיות, נמצא:

"כשפותחין החיים שירה, מוסיפין העליונים כח לדעת ולהכיר ולהשיג מה שלא השיגו שמים וארץ, מוסיפין כוח בהאי שירה, אמר רבי נחמ"י, אשרי הזוכה לדעת באותו השיר, דתניא הזוכה באותו השיר ידע בעניני התורה והחכמה, ויאזין ויחקור ויוסיף כוח וגבורה, במה שהי' ובמה שעתיד להיות, ובוזה זכה שלמה לדעת" (זהר שמות, דף י"ח ע"ב).

"שיר השירים, כלומר שיר של אותם שרים של מעלה, שיר שכולל כל עניני התורה והחכמה וכה וגבורה במה שהי' ועתיד להיות, שיר שהשרים של מעלה משוררים" (שם).
הנגון משמח את הלב:

"כבוד את ד' מהונך, מחונך, בחדות דנגונא למחדי לבא, דהא דא חדות דלבא, כגונא דא ניגונא דכל עלמא" (זהר יתרו, צ"ג ע"א).

קול נעימות גלגל השמש אין בכחם של בני אדם לקבל.

"אלמלא דבני עלמין אטימין לבא וסתימין עיינין, לא יכלין למיקם מקל נעימותא דגלגלתא דשמשא". כד נטיל ומשבח קמי קב"ה" (זהר ויקהל קצ"ו א').

כתות כתות של מלאכים מזמרים להקב"ה בכל עת:

"תנא אלף וחמש מאה וחמשין רבוא מארי שירתא מזמרין לקב"ה כד נהיר יממא ואלף וחמש מאה וארבעין ותמניא בטיהרא ואלף וחמש מאה

(ז) ראה באב"ע עה"פ ברוך יחד כוכבי בוקר ויריעו בני אלקים (איוב ל"ח ז') "שהמערכות העליונות, תנועתם היא רנחם ותרועתם", וראה ג"כ במו"נ חלק שני פרק ח' ש"לקולות תנועות הגלגלים יש להם ערך גנוני המוסיקה".

כן הי' מנהגם לשורר שירי שמחה בריקודים ומחולות בעת שמחת נישואין לשמח את החור'כ, וגם היו נוהגין בימי התלמוד לשיר שירי תוגה בפה ובכלי זמר בעת ההספד לכבוד המת, ואפי' עני שבִּישְׂרָאֵל מחויב בזה (ראה כתובות י"ז ע"א, מ"ו ע"ב).

* * *

והנה במשך אלפים שנות נדודים בגלות, עברה גם הנגינה הישראלית, כהרפתקאות משורריה, מדור לדור ומתקופה לתקופה במדינות ממדינות שונות. טבעי הוא הדבר שבתהליך ארוך זה של הנגינה הישראלית, שמוכרחת היתה נגינה זו להשתנות מקצתה ואף ללבוש צורות חדשות לרגלי הזמן, הסביבה והאווירה החיובית או שלילית, בה נתגלגלה שירתנו.

אינה דומה נעימת ויפוי הנגינה מתקופת התלמוד לאותה שהיו שרים בתקופת הגאונים ושלאחרי' ואינו דומה צורתה וגווניה של נגינת יהודי ספרד וארצות המזרח, לגווניה וצביונה של נגינת היהודים בארצות המערב.

כידוע, שונה ונבדלת היא השירה והזמרה בכלל בכל חלקי העולם וארצותיו, שאף הן מובדלות ומשונות בתכונותן וצורתן. כי אמנם מנוי' וגמורה מסוד חכמי הנגינה, שלא רק תנאי החיים השונים של האדם בזמנים ומקומות שונים הם הגורמים העיק' ריים לגלם ולנסח צורתה של הנגינה, אלא גם תנאי הטבע והאקלים שלעצמם משפיעים במדה רבה על גווניה ובת קולה. אחרת היא נגינת ההרריים — עם היושב על ההרים והגבעות, מקום אויר זך וצלול — מאותה המושרת בפי יושבי השפלה, מקום שדות וכרמים או על שפת נהרות ואגמים.

לא נתפלא איפוא, שגם נגינת ישראל ספגה לתוכה פה ושם, במדה ועירא, מאוירתה והשפעתה של הסביבה, שבה גלתה והמשיכה את קיומה הלאה. אולם, אם כי תרבות הסביבה השפיעה עלי' במקצת וגרמה לה לפעמים לשנות את צורתה החיצונית, לא פגמה אמנם את טעמה ולא הפיגה את ריחה המקוריית, ולמרות גלגול' הרבות בשינויי זמנים וחילופי ארצות, נשארה הנגינה הישראלית במהותה ותכנה היסודית ושמרה על עצמיותה וטהרתה כבימי קדם.

ולכן אופיני הוא הדבר, שלמרות שינויי הגוון והתבנית בין נגוני יהודי תימן או מרוקו לאותם של יהודי פולין וליטא, מסבת שינויי תנאי החיים וחילופי הטבעים במקומות ההם, בכל זאת, כשנאזין אותם באזנים בוחנות, נמצא תמיד איזה נימה משותפת העוברת בתוך ניגונים אלה, נימה יהודית עצמית, שמקורה בטח נובע עוד מזמני קדם, עת עם

ואם כי אח"כ עם עלייתם של גולי בבל בימי עזרא ונחמ'י, נתחדש קול השיר בישראל, היות שבתוך העולים נמצאו ג"כ משוררים אשר עלו מבבל לא"י בשמחה ובשיר כמ"ש:

„המשוררים בני אסף מאה ועשרים ושמונה“ (עזרא ב' מא) „ולהם משררים ומשררות מאתים“ (שם ס"ה, ועי' ברש"י ומצוד"ד).

ואף בחנוכת חומת ירושלים היו צוהלים בשמחה ובשיר כמ"ש:

„ובחנוכת חומת ירושלים בקשו את הלויים מכל מקומותם להביאם לירושלים לעשות חנוכה ושמחה ובתודות ובשיר מצלתיים נבלים ובכנורות“ (נחמ'י י"ב כ"ז).

אכן לא ארכה תקופת התחדשות זו, כי אחרי חורבן בית שני שוב נפסקה שירת ונגינת ישראל. עד שמרוב עצבון ותוגת הגלות ראו חז"ל עצמם חובה לקבוע הלכה, לאסור ואף למאס בנגינה והתירו אך אותה הנגינה שאינה עשויה לתענוג בלבד, אלא בשביל איזה תועלת או זירוז לעבודה ולמלאכה: „משבטלה סנהדרין בטל השיר מבית המשתאות“ (סוטה פ"ט משנה י"א).

„אמר רב, אודנא דשמעה זמרה תעקר, אמר רבא זמרא בביתא חורבא בסיפא כו', אמר רב הונא זמרא דנגדי ודבקרי שרי (זמרי דנגדי, מושכי ספינות בחבל שרי, שאינה אלא לזרזם במלאכתם, ודבקרי, שמזמרין בשעה שחורשין ואינו אלא לכוך את השוורים לתלמיהם, שהולכין לקול השיר דערב עליהם)“ (רש"י) דגרדאי אסור. (דגרדאי אינו אלא לשחוק, רש"י) — (סוטה מ"ח ע"א).

מאידך גיסא כדאי אמנם לציין, שאף לאחר החורבן, למרות כל הגזירות ורבותי המצוקות לישראל, בכל זאת לא פסקה ולא נשתתקה השירה והזמרה לחלוטין מתוך עם ישראל. כי הרי גם החז"ל לא אסרו וגזרו רק על השירה החילונית, אבל בדברים שבקדד' שה כגון תורה ותפלה, אדרבא, שיבחו החכמים מאד את הנגינה ואף היו רגילין ללמוד ולהתפלל בנגון ובנעימה:

„אר"י כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה“ (מגילה ל"ב ע"א) ובתוס' ד"ה והשונה (שם) מפרשים, „שהיו רגילין לשנות המשניות בזמרה, לפי שהיו שונים אותן על פה, ועי' כך היו נזכרים יותר“. וכן בענין התפלה אמרו: „ר"מ היה מנגן בצלותא בכל מיני נגון“.

(8) אולי יש בזה רמז ע"ס החסידות לענין הנגון בעת התפלה, שאז הוא זמן התגברות הנפש האלקית על גוף הבהמית ויש בזה ענין החרשה, וד"ל.
(9) ראה בס' קונטרס ההתפעלות לאדמו"ר האמצעי פ"א, מובא לקמן בציון ג' 15.

מדינת איטליא ומדינות ספרד, אמנם מלבד זאת ששירתם זו איננה ראוי' לחשבה לשירה יהודית עצמאית, מפני שבנגונייהם ובשיריהם התחקו במדה רבה על נגינות העמים שישבו ביניהם, עוד זאת, שנגינה הזו היתה שלא ברצון חכמים כלל.

יחס הרבנים הקנאים, לפני תקופת החסידות, אל השירה והזמרה הי' כמעט שלילי. לא נתנו לה בכלל שום חשיבות יתרה אשר כדאי יהי' לטפל עמה. שירת ישראל נצמצמה אז עפ"י רוב רק לנגוני התפלה בבית הכנסת, ואילו כשישבו היהודים בביתם צמצמו מאד בשירה וזמרה. ואפילו נגוני הזמירות בסעודות ש"ק וימים טובים הי' צל של עצבות רוחף עליהם ומלום, מפני שהמעטו בכלל בחדוה ושמחה יתרה.

עובדה זו נמשכה מדור לדור, אשר מסבת חשכת הגלות וצרותיהן של ישראל בזמן לזמן, החמירו ביותר הרבנים ורועי ישראל בעת ההיא למעט בשמחה ובשירה ומטעם זה משכו היהודים, והחרדים שבהם ביחוד, את ידיהם מלהתעסק ולהגות בה. אין פלא איפוא, שנתעממה אורה והתקדרו שמי' של הנגינה הישראלית, עד שנתרוקנה לאט לאט מרעננותה ולשדה המקורי שהיו לה בזמן הבית. וכה נמשך הדבר עד שהגיע דורו של מורנו ר' ישראל בעל שם טוב, מחולל שיטת החסידות, שעל ידו נתעטפה שוב הנגינה הישראלית בלבושה המסורתי והמקורי וקיבלה את תיקונה האמיתי.

* * *

כשם שתורת החסידות בכללותה לא הוסיפה ולא גרעה במשהו מחוקות התורה והמצוה, אלא שהכניסה והפיתה רוח חיים חדשים ורשפי אש שלהבת בעבודת הבורא של האיש הישראלי, שבעסקו בתורה או בקימו אחת ממצוות ה', שיהי' חדור כולו מחיות פנימי ונועם נפשי, כמו שגם כל הנהגותיו צריכות להיות בזריזות ובשמחת הנפש, — כן היתה דרכה של החסידות, פעולתה והשפעתה כלפי הנגינה הישראלית.

אל נחשוב שהחסידות יצרה כאן דבר חדש שלא הי' בעולם. אין הדבר כן. כבר נזכרנו לדעת, שהנגינה היתה קיימת בישראל בצורות שונות בכל משך ההיסטורי' העתיקה שלו ואף גם בתקופת גלותו. אלא שבמשך שנות הגלות לרובי הנדודים והצרות נתיבשה ונתכרכמה נגינה זו מלחלוחיותה וכאלו נפסקה ממעינה וממקור חיותה האמיתי.

ובא הבעש"ט ותלמידיו ועוררו בה שוב נשמה. הבעש"ט וסיעתו, מלבד שהחשיבו את הנגינה כשהיא לעצמה והכירו את רב כחה לתחית העצמות היבשות ביהדות, הנה הצליחו במדה מרובה להחדיר

ישראל כולו שכן יחדיו ושקט על שמריו בארצו הקדושה.

כשמדפדפים בדברי ימי ישראל בגולה אנו מוצאים, אשר בתקופת ימי הבינים, הפוריה כ"כ בשירה העברית יותר מבכל תקופות הגלות, התפתחה ונשתכללה בעיקר הנגינה המסורתית של בית הכנסת. בתקופה זו יצרו וחדשו נגונים שונים ורב גוניים לתפלות, פיוטים וזמירות לשבת ויום טוב. אלו שהצטיינו ביותר להרחיב ולהפרות כר חשוב זה, היו יהודי אשכנז, ביחוד בתקופת חציו השני לאלף החמישי. אז חברו הרבה נגונים מתאימים לפיוטים ותפלות. בתקופה מאוחרת וקרובה לנו ידוע ביחוד הגאון מהר"ל⁽¹⁰⁾, שחיבר נגונים הנק' "סקאר" באווע" לתפלות ימים הנוראים ושאר תפלות במשך השנה.

תחת השפעת הקבלה וחשיבותה ידועים לנו הרבה נגונים שמוצאם מארצות המזרח, כנגוני ר' ישראל נג'ארה⁽¹¹⁾, ר' מנחם די לוזאנו⁽¹²⁾ ועוד אחרים במדינות הספרד.

ר' ישראל נג'ארה, בעהמ"ח הזמר הידוע לשבת: "יה רבון עלם ועלמיה", הוא שיסד חברה דתית בשם "מפטירים" בעיר אדרינופול, שמטרתה היתה לחבר פיוטים ונגונים המתאימים ביותר לנוסח הזמרה המזרחית שתחת השפעתה היו והיו באים בשבתות וימים טובים לבתי הכנסיות ומזמרים שם נגונייהם היפים שחברו. בעיקר היו מנגנים שירי ר' ישראל נג'ארה, שהי' מחבר הרבה נגונים מיוחדים לכל שיר ושיר. אגודות "מפטירים" התפשטו אח"כ בהרבה עירות מקהלות ספרד שבארצות המזרח.

אין כאן המקום לעמוד על מקורותיה של הנגינה הישראלית בכל מדינה ומדינה לעצמה, כי אין זאת ממטרת מאמרנו כאן. רצוננו בזה, רק להראות בקיום כלליים ולהעיר לקוראינו על תהליכה והתפתחותה הרחבה של הנגינה הישראלית ביחד עם חלופי צורותי' והשתנותה במשך אלפים שנות גלותנו.

ואולם כשנרצה להבליט את הקו האופייני, המקיף את נגינת ישראל בכל משך נדודי' בגלות העמים, נבוא לידי מסקנא, שרוח הגלות מכל בחינותי' פעלה הרבה על נגינה זו בכלליותה. ואעפ"י שבימי הבינים נתחברו ג"כ הרבה שירי חול מפייתני ומשוררי ישראל, אשר נתפשטו ביותר בין היהודים תושבי

(10) ראה "מפתח נגונים" מחלקה שלישית בהקדמה לשער ב'.

(11) בשם הגדולים — לחיד"א — מערכת ספרים ערך זמירות ישראל (אות כ"ז) בשם האר"י ז"ל, ששירי ר' ישראל נג'ארה חשובים למעלה.

(12) ראה אותו שם ובמערכת גדולים מהנ"ל, מערכת מ' אות נ"א.

כן נתרבו הנגונים החסידיים שהלכו ונמסרו איש מפי איש וכן נתפשטו אח"כ בכל תפוצות ישראל.

* * *

ברם, מתוך חוג התפתחותה של הנגינה החסידיית לכל זרמי וצורותי השונות, מתגלית הנגינה החבדיית בכל תוקף זהרה בצביונה וסגנונה המיוחד לה וקובעת ברכה לעצמה.

זרם החסידות החבדיית, אם כי מוצאו ומקורו נובע ממעין החסידות הכללית, שהיא תורת הבעש"ט, בכל זאת זכות יתרה לאדמו"ר הזקן, מחולל שיטת החב"ד ויוצרה, בזה שהעמיק והרחיב את המעין ועשה אותו למעין המתגבר ועולה מתוך מעמקיו הפנימיים. אף הוא צלל לתוך מסתורי ומצפוני ים החסידות והעלה בידו אותם הפנינים היקרים שהיו חבויים וגנוזים בתוכו ועטרם במשבצות שיטתו החבדיית⁽¹³⁾.

הנה מה שאירע לתורת החסידות בכללותה אירע להנגון החסידי. בעוד שהבעש"ט הטיל בו נשמת רוח חיים, — בא אדמו"ר הזקן והעמיק אותו וגילה לרבים הפנימיות שבנשמת הנגון.

ומכאן נשתזרה נימה חדשה בהנגינה החסידיית, זוהי הנימה החבדיית, שהיא עמוקה ואצילית יותר מכל אחיותי בנגינת החסידים.

הנגינה החבדיית מופיעה יחד בשלוב זרוע ובאותו זמן עם התגלות תורת החב"ד בשנת תקל"ב — תקל"ג בערך. וכאמור הי' אדמו"ר הזקן מיסדה הראשון, בהיותו בעל מנגן ורגש פיוטי ממדריגה גבוהה וגם חיבר בעצמו עשרה נגונים, הנערצים מאד בין החסידים.

נגונו המפורסם ביותר הוא "הנגון של ארבע בבות" הנק' בפי העולם בשם: "נגונו של הרב" או: "הנגון של אדמו"ר הזקן". נגון זה, כולו בוער באש של קדושה ומתוך תנועותיו החוזרות ונמשכות אחרי כוונה אלקית מיוחדת, משתקפת צורת שיטתו החבדיית.

עשרת נגוני אדמו"ר הזקן, כולם כאלו נובעים מלפני ולפנים של הנשמה ומשמים בתור "משנה" לכל נגוני החב"ד.

מיוחדים ושונים במינם הם נגוני החב"ד בכלל. רובם ככולם רציניים, מוחיים וגם סגנונם החיצוני אופי מיוחד להם, עד שעל נקלה נכירם ונבדילם מבין שאר סוגי נגינות החסידים, בנימתם הפנימית כבצורתם החיצונית.

בעוד שעפ"י רוב, הנגונים החסידיים הכלליים הם קלי המרוצה, המעוררים שמחה וחדוה, —

מחדש רוח חיים בנגינת ישראל, בהחזירם את הנגונים למקורם הראשון ממנו נבעו מתחלה. אף הוא — הבעש"ט — הכניס בהם מאותה הקדושה ומאותו יופי וזוהר של מעלה ששרו עליהם בתקופת זמן המקדש. ולכן הנגינה תופסת עמדה חשובה בחסידות והיא היא אחת ההנהגות היסודיות שהנהיג הבעש"ט בשיטתו החסידי. מעיקרי החסידות הלא המה: שמחת הלב ודביקות הנפש, בגעגועים וכיסופים לאבינו שבשמים, — הנה לכל ההבעות הנפשיות האלו יגיע החסיד בסיוע של הנגון, שבכחו לרומם את הנפש בשליבות סולם האלקים ולהביאו למדריגות גבוהות.

רב כחו של הנגון החסידי העליו והשמח לגרש התוהו ועצבות הלב, שכ"כ נמאסות הן בתורת החסידות, וגדול עונו להכניס במקומן אור חדש של שמחה, חדוה ועליצות הלב, תכונות הנפש שמחובבות ומשובחות כ"כ בשיטתן של החסידים.

נגינת החסידים קיימת כבר יותר ממאתיים שנה, ו"א, מראשית התגלותה של החסידות בשנת ה'תצ"ד ע"י מורנו ר' ישראל בעל שם טוב, ז"ע.

החל ממאורע חשוב זה בתולדות עמנו, נתפתחה הנגינה החסידית ע"י תלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיו, רועי ומנהיגי החסידות לדורותיהם ומקומי תיהם, שביניהם היו גם מנגנים מצוינים, שחיברו בעצמם כמה נגונים מפורסמים כמו: הרה"ק יחיאל מיכל מזלאטשוב, הרה"ק ר' ארי' לייב הנק' "הסבא משפאלע", הרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב, הרה"ק ר' נחמן מברסלב, הרה"ק ר' אהרן מקארלין, הרה"ק ר' דוד טאלנער ועוד.

מנהיגי החסידים ראו בשירה ובזמרה חלק חשוב מדרכי החסידות, ולכן חיברו כפי יכולתם בעצמם, או שעוררו את חסידיהם — יודעי נגן — לחבר נגונים מעוררים ולכביים ונגוני שמחה וחדוה.

ויש אשר לפעמים לקחו החסידים מוטיבים שונים מנגוני הרועים המלאים געגועי נפש ועדן, כמו ממדינת וואלאכי ואוקריינא, מקומות אשר הבעש"ט ורבים מתלמידיו הצדיקים הנסתרים עברו דרך שם עוד בתקופת "התבודדותם", ואחרי שעבדום ושכללום, והעלו את "הניצוצות" הטובים שבהם — תיקנום לנגוני חסידיים. זוהי סבת העובדה, שנמצאים הרבה מנגוני החסידים המושרים בשפת גויים תושבי הארץ ההיא.

מכל האמור יכולים אנו לקבוע, שתנועת החסידות פעלה רבות לתחית הנגינה הישראלית. היא שהפיחה מחדש רוח חיים, רגש של חמימות וקדושה בנגון, עד שבכוחו להרנין את הלב ולשמת את הנפש.

(13) ראה ער"ו בארוכה במכתב אדמו"ר שליט"א מליד באוויטש, הנדפס בקובץ התמים, חוברת ב' ע' ג"ו.

כי אמנם הנחה מקובלת היא אצל חסידי חב"ד ושיטתם, אשר "הקול מעורר הכוונה" (א). ולפיכך, החסיד בעמדו בתפלה, כשהוא שקוע במחשבותיו להתבוננות והכרת אלקות, בהבנה והשגה הבנוי על יסודי תורת החב"ד, והענין האלקי נקלט אצלו בהנחה טובה, בטח שמתפעל בנפשו מתוך התעוררות והתלהבות הנובעת מלבו פנימה. אולם באותה שעה נזכר החסיד על מעמדו ומצבו הוא, ונפשו עורגת וכוספת להתקרב לאור הקדושה, — ואז מתפרץ מלבבו מאליו וממילא צעקה פנימית המתבטאת בקול נגינה רגשית, פעם בחשאי וברעותא דליבא ופעם בהתלהבות יתרה וזעקת הנפש המביעים את כיסופיו ותשוקתו לצאת מחילוניותו היום יומית ולהתרומם לחיים רוחניים עילאים.

אין ספק אשר שירת תפלה זו היא ביטוי רעידת ורטט נשמתו של החסיד המתפלל, שמצאה את גילומה בניגון. כל תנועה ותנועה מהנגון מעוררת חלק אחר מנשמתו, בהציתתה באותה שעה את הלב ביקוד אש אלקי. ונגון כזה הוא נגון ממולא, במלוא מובן המלה, מפני שהוא מלא על כל גדותיו עם הרגשות נפשיות, שהחסידים הכניסו בו בעת דביקותם בתפלה.

ולאו דוקא בתפלה, אלא גם בעת התועדות חסידים בינם לבין עצמם, בימים טובים ויומי דפגרא, במסבות רעים, הנחשבות אצל חסידי חב"ד כעין הקדמה או המשך לתפלתם, גם אז אינם מסתפקים בנגונים עליונים ושמחים, אלא בוזרים דוקא בנגונים רגשיים-לכביים, שמכניסים בהם חטיבה מעצמיות נשמתם.

כל תנועה ותנועה מהנגון יוצאת באותה שעה מגרונם בליות לבת אש ושלחבת מתוך תוכי הלב, והתנועות כ"כ מושכות וכ"כ מדביקות, שפשוט קשה הן להשומעים והן להמנגנים, להנתק מהן, ולזאת חוזרים וכופלים חסידי חב"ד על כל ניגון פעמים ושלש, בכדי לירד לעומקו יותר ולהרגיש את פנימיות נשמתו של הנגון.

בוא וראה כמה גדול כחו של הנגון בעת התועדות רעים של החסידים, עד שביכלתו להפוך את האדם ממהות למהות. אגדת החסידים עשירה בספורים אדות כמה וכמה נפשות מישראל שנעשו בעלי

לעומתם נגוני חב"ד ברובם הם כבדי המשקל, בתנועות מתונות וממושכות, העשירות ב"קמטיהם" האופייניים והמביעות עמקות המחשבה והתעוררות פנימית נפשית.

כמה מעלות וסוגים לנגוני חב"ד.

יש ביניהם: נגוני געגועים, נגוני התמר-מרות, נגוני תקוה, נגוני שמחה וריקוד. אבל כולם כאחד משמשים הבעה למצבי הנפש הפנימיים. השירה החבדית היא כולה שירה פנימית העולה ממעמקי הלב והמועזת את הנשמה. בכחה של נגינה זו לזכך ולצרף את האדם ולהעלותו למדרגה גבוהה. עיקר טפוסו של הנגון החבד"י היא ההרגשה, כולו בנוי הוא מהרגש הלב ודביקות הנפש ולפיכך אינו זקוק כשאר הנגונים למלים ותיבות, אדרבא המלים מגבילות אותו. כי הרי הנגון הוא — כמבואר בתורת החב"ד — במדרגה נעלית יותר מהדיבור, עד שמה שאין בכח הדבור לגלות בא ביטוי בתנועות הנגון. והוא אפשר הנמוק, שעפ"י רוב הנגון החבד"י מחוסר מלים וכולו אומר שירה, מטעם זה ג"כ, חסידי חב"ד אינם מדקדקים כ"כ על חוקי הנגינה האמנותית. כי חפשים הם נגוני החב"ד במדה ידועה, מכל אותן ההגבלות שבמוסיקה. נגוני חב"ד בנויים הם בעיקרם על רגשי הלב הבוהר והנלהב ולכן אי אתה יכול לצמצמם בכל אותם ההגבלות וחוקי הנגינה של הטון, חציו או רבעו של טון.

עיקר דרישתם של חסידי חב"ד מהנגון, הוא שיהי "ממולא", כלומר שיהי בעל תוכן ושיחזיק בתוכו איזה תמצית פנימית, בבטאו איזה רגש נפשי, אחרת — נגון "שוטה" הוא, ז"א ריק וכלי תוכן מיוחד. כי אמנם שלש דרגות בנגונים, נגון מכון, נגון ממולא ונגון שוטה.

נגון מכון כיצד? — נגון שהוא פרי חבורו של האדמו"ר, הרומז לענין גבוה ונשגב ושכל תנועותיו מכוונות, ע"ד עשרת הנגונים של האדמו"ר הזקן ושל נשיאי חב"ד שלאחריו (א).

נגון ממולא, זהו נגון שגדולי החסידים התפללו בו. ונגון "שוטה", — ע"ד הדס שוטה, שאינו אומר ולא כלום.

נגון ממולא הוא איפוא זה, שספג לתוכו מאש וחום ההתלהבות של החסיד בעת תפלתו. כידוע, שחסיד חבד"י כשהוא מאריך בתפלתו בהתבוננות וכוונת המוח — הוא מנגן בתפלתו (ב).

(14) בכדי להבין תכנו הפנימי של נגון מכון — אמר פעם כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש — צריכים ללמוד תורת החסידות, שחיבר האדמו"ר בעל הנגון ההוא.

(15) עיין בספר "הפרדס" לרמ"ק שער ערך מנגן: "כל עלי מנגון לגבוה אינה אלא ע"י הנגון", ועיין ג"כ בס'

קונטרס ההתפעלות לאדמו"ר האמצעי פרק א': "ויש להקדים לזה בענין הנגון מה ענינו, וכידוע בענין המאמר דר"מ הי' מנגן בצלוחת בכל מיני נגון כו' להיותו כולל ס"ר נשמות ישראל וכל נשמה בעלותה בשורש מקור חוצבה הוא ע"י השיר דוקא והוא בחי' התפעלות העצמית באהבה בתענוגים כפי אופן שרשה למעלה בעונג העליון והכולל הכל הוא רע"מ ע"כ היה מנגן בכל מיני נגון כמ"ש במ"א, ע"י"ש באריכות.

(16) ראה בס' ראשית חכמה שער הקדושה סוף פט"ו.

בפנים מסבירות עד שיגיעו גם אל הזולת, אשר בהמשכה וירידה זו מעליון לתחתון מתגשמת דקות השכלת המוח ומתעבה זכות רגש הלב מאותה דקות ובהירות שהיו להן מקודם לכן, ולזאת יכולים בצדק לתאר בכללות אותיות הדבור בשם אותיות הירידה, — הנה בנגוד לזה אותיות הנגון בכללותן הן אותיות העלי'.

אותיות הנגינה — אומר כ"ק אדמו"ר שליט"א באחת משיחותיו — הן אותיות העליה, המרוממות ומעלות את האדם למדריגה גבוהה. באותה שעה שמנגן הרי הוא נסגר ונשקע כולו בחדר שלפנים מחדר ממסותורי נפשו ולשעה איננו כלל ממהותו הגלוי', כי אז הוא נדבק בעצמותה של הנפש.

ע"י אותיות הנגינה מתעלה האדם והרי הוא נמשך ברום המעלות של היכלי האור וגילוי נשמתו, אשר קוי אור אלה דוחים עכ"פ לשעה את כל הלא-טוב הצבור בנפשו. כי אותיות הנגינה מעוררת בו, בהאדם, את הטוב הפנימי והנעלם, הזך והברור, אשר פועל התגברות הצורה על החומר.

אותיות הנגינה איפוא אינן מורידות מעליון לתחתון, כי אם אדרבא, הן מגביהות ומרוממות מתחתון לעליון. וכשהאדם מתעורר בכל רצונו ותשוקתו לעלי' בהיכלי אור נשמתו הפנימית, אזי הוא מטפס ועולה בשליבות סולם הנגון ושם הוא יכול לינק מלשד עצם נשמתו — שכולו טוב.

כי אמנם הנסתר והנעלם שבכל איש-ישראל, — מלמדת אותנו תורת החסידות — הוא כולו טוב, זך וברור וכשהוא מתעלה באמצעות הנגון הלבבי והנפשי, שאז מתגלה הטוב הצפון והנעלם מחדרי נשמתו, הרי האדם נעשה מזוכך ומשובח יותר, עכ"פ באותה שעה.

מכל האמור לעיל מסתבר, שהנגינה החבדי"ת אינה משמשת רק בתור אמצעי ועזר להתגלות החסידות, אלא שלפעמים היא נחשבת כטבעת חשובה ממהות החסידות עצמה.

כי ישנם כמה מיני נגונים חבדי"ם: יש נגון המביא לידי התעוררות הכוונה בתפלה, ויש נגון הבא מתוך התעוררות הכוונה, שאז הנגון בעצמו הוא המשך כוונה זו, שמעורר ומגלה את הטוב טעם והנועם הנפשי בהשכלת אלקות, שאלי' הוא מתכון ומתדבק בכל נפשו.

ידוע שהאדמו"ר הזקן רכש לו הרבה נפשות בחוש נגינתו. מסופר גם עליו, שבהיותו פעם בעיר שקלאוו המלאה גאונים וחכמים, וכשסבבוהו והקיפוהו בקושיותיהם וספיקותיהם בים-התלמוד, נגן האדמו"ר לפנייהם אחד מנגוני המלאים דביקות עצומה, אשר פעל כ"כ על חושיהם של השומעים, שהתעוררו ברגש

תשובה ושנתקדו לחסידות ע"י הנגונים הלבביים ששמעו בעת התועדות החסידים.

כן רגילים חסידי חב"ד לדקדק מאד לשיר כל נגון במתינות, בסדר ובדיוק רב כהווייתו המקורית, כפי שמקובל הוא אצלם, כי רק אז בא הנגון לתקונו השלם ומביא אותה התועלת הנפשית, שבכח נגון חב"די להביא.

מסופר, שבאחת ההתועדויות בליובאוויטש, ביוםא טבא, כשקבוצת המנגנים מתלמידי ישיבת "תומכי תמימים" שרו בחבורה נגון ידוע בחוסר סדר קצת, העיר אז אדמו"ר הרש"ב נ"ע, שהנגון בכלל הוא ענין של יופי, שמביא לידי התגלות היופי שבהנפש, ו"הסדר" שבנגון ענינו — כליל היופי...

כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש התבטא פעם בנדון זה, שאצל אביו — כ"ק אדמו"ר הרש"ב — הי' מורגל הפתגם, שמה שאמרו רז"ל חייב אדם לומר בלשון רבו, הוא לאו דוקא בנוגע לענין של תורה, או מנהג ישראל, אלא אפילו בתנועה של נגון, כי צריכים למסור כל נגון בטהרתו ובדיוקו המקורי, ואיך ומתי שרו אותו.

* * *

כשתרצה לקבל מושג יותר ברור עד כמה חשובה היא הנגינה בחסידות החבדי"ת, — ראוי לקרוא ולעיין בשיחותיו הנדפסות (") של כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש.

בשיחותיו אלו ישנם הרבה הערות וביאורים המפיצים אור בהיר על הנגינה בכלל ועל זו החבדי"ת בפרט. נרשה לעצמנו לצטט כאן איזה מהמאמרים, מקצתם בתוספות הסבר מעט.

בעודנו עוד צעיר לימים, אמר פעם האדמו"ר הזקן בהזדמנות התועדות גדולי תורה:

"הלשון הוא קולמוס הלב והשיר הוא קולמוס הנפש".

כ"ק אדמו"ר שליט"א מבאר זאת — באחת משיחותיו, — אשר המחשבה היא בתור משרת המוח, הדבור משרת ומגלה מחשבת המוח והרגש הלב, אבל הנגון משרת ומגלה את הכחות עונג ורצון, שהם כוחות מקיפים למעלה מכוחות הפנימיים של המוח והלב — כמבואר בתורת חב"ד — עד מהות הנפש עצמה.

כי כשם שיש אותיות לדבור כן יש אותיות לנגון. אולם הבדל גדול ביניהם. בעוד שאותיות הדבור ענינן — במובן כללי — ירידה, ז"א שענינן להוריד ולגלות את מחשבת השכל או רגשות הלב, שהאדם מלבישן בצירופי אותיות, בדבורים מדבורים שונים

(17) השיחות יוצאות לאור ע"י הוצאת "קהת".

„יחידות“ אצל רבם, היו כל געגועיהם ותקוותם, נרגשים אף בתנועה אחת חרישית שהיו מנגנים בינם לבין עצמם וכשהיו יוצאים מחדר רבם, הי' נרגש בנגונם — שמחת נפש יתרה, מהוראותיו של רבם שקיבלו ממנו להוציאן מן הכח אל הפועל. וכן שימש הנגון בטוי מיוחד בכל המאורעות החשובים בחייהם של חסידי חב"ד ובפרט בעניני התורה והמצוה. כי הנגון הריהו מפתח החוש והכשרון, המכניס אור בהיר וחיות נפשית בענין שבו עוסקים, — והרי זהו העיקר בתהליכותיו של החסיד, שכל פעולותיו הרוחניות יהיו ספוגות חיות יתרה ויזרח בהן אור פנימיות הנפש.

וזהו ערכה הנעלה של החסידות החבדייית, אשר בכל ענין הנכנס לתחום עבודתה, היא מייגעת למצוא ולגלות את הפנימיות והעצמיות שבהדבר. וכן פעולתה בשטח הנגינה.

בעת שתנועת החסידות הכלליית הפיחה רוח חיים חדשים בעוררה את הנשמה שבגוף הנגינה הישראלית, — זכתה החסידות החבדייית להדליק את הגר הפנימי החבוי בנשמה זו ולהפיק אורה לרבים בדרך הכבושה והסלולה של שיטת החב"ד.

עונג ועליצות הנפש, עד אשר נפקחו מעינות חכמתם ושכלם ונפתרו להם כל קושיותיהם וספיקותיהם מעצמם.

פעם אחרת, מסופר, השיב האדמו"ר הזקן לחבר אברכים לומדים, אשר התאוננו לפניו על אי-הבנת ספרו „התניא“, והשיבם הוא, שבכדי להבין את התניא — זקוקים לנגינה חסידיית...

כיוצא בו אמר א' מגדולי חסידי חב"ד, הרב"ח ר' הלל מפאריטש: מי שאין לו חוש בנגינה אין לו חוש בחסידות. נוסחא אחרת אומרת: מי שיש לו חוש בנגינה — יש לו חוש יותר טוב בחסידות.

* * *

וכך מרוקמת ושזורה היא הנגינה בחייהם של חסידי חב"ד, בשמשה כלי מבטא לשמחתם או להתמרמרותם.

וזאת, לאו דוקא ע"י נגון שלם, כי לפעמים מספיקה גם תנועה אחת או אפילו „קמט“ חסידי אחד, כי באמת רב כוחה של הנגינה החבדייית, עד שאפילו רק בתנועה אחת יכול החסיד להביע כל מאוויי הנפש ובטויי.

החסידים הראשונים כשהיו הולכים לביקור

ליקוטי רשימות

מחבר: הרשב"א

תלמוד בבלי

ליקוטי רשימות

משיחתיו של הוד כ"ק אדמו"ר יוסף יצחק נ"ע שניאורסאהן מליובאוויטש,
אורות מהותה וחשיבותה של הנגינה החב"דית

תק"ת 567/234567

סדר ההנהגה אצל הוד כ"ק אדמו"ר שליט"א (נ"ע) מליובאוויטש הוא, שמלבד התורות, מאמרי חב"ד, שאומר — או נותן בכתב — בשבתות ובמועדים בשעה המוגבלת לכך, הנה נוסף לזה יושב בהתוועדות חסידים בזמנים קבועים, כמו בסעודות יו"ט או ביומי דפגרא — הנקרא „פארבריינגענס" (התוועדויות) — שאז משוחח בדברי תורה וחסידות, וזכרונות ימי קדם מתקופה החב"דית, ובעניני התעוררות לעבודה והנהגה החסידית. הדיבורים האלה נקראים בפי חסידי חב"ד בשם „שיחות".

באמצע השיחות, בין ענין לענין, מפסיקים בניגונים, מניגוני חב"ד המסורתיים, המעוררים את הלב ומגביהים את האדם למצב גפשי נעלה. מפעם לפעם מבאר האדמו"ר ענין הנגינה בכלל ופעולתה והשפעתה בדרכי החסידות בפרט, ולפעמים יספר איזה מאורע חשוב המתחיל להניגון הפרטי שמנגנים אז. השיחות נרשמות אח"כ בכתב על ידי השומעים ה„תפסנים", ועל פי רוב רושמים אותן בלשון הרב כפי שאמרן.

ולואת מצאנו לבכון ללקט את הקטעים מהשיחות שנמצאות תח"י המדברים בענין הנגינה ולהציגם פה בתור הקדמה לספרנו. הקטעים באים כאן לפי סדר השנים והזמנים שנאמרו, ולפעמים ענין אחד נכפל ונשנה כמה פעמים בהשיחות בזמנים שונים והביאנום פה כסדרם, מפני איזה חידוש דבר שנתחדש בהענין. ואלה הקטעים השייכים לניגונים הפרטיים, הצגנום ב„המפתח" ליד הניגונים המשותפים אליהם.

ג. בחתונתו של אחד הנכדים⁵, בזמן נשיאותו של הרבי ה„צמח צדק"⁶, אמר ה„צמח צדק" בסעודת החופה את המאמר⁷: האומר שמועה בשם אומרה יהא רואה — יראה — את בעל השמועה כאילו עומד לנגדן — הרי זה הן בחזרת תורתו של בעל השמועה, סיפור ממנו או ניגון.

(בשיכת כ' כסלו תרצ"ד⁸ ישנה הוספה זו: כשחזרו רים על דבר תורה מתאחדים עם הגר"נ של בעל השמועה, כששרים ניגונו של בעל השמועה, מת- אחדים בבחי' יחידה של בעל השמועה).

א. הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי¹ אמר: אבי — כ"ק רבנו הזקן² — היה יכול להיכנס אל תוך קרבו של חסיד ולשרש בו את הלא טוב — על ידי אמירת חסידות או על ידי ניגון...³,

ב. ...בין עשרת הזכויות של רבנו הזקן, חישבו זקני החסידים את עשרת ניגוניו של רבנו הזקן הפועלים התעוררות תשובה ודביקות⁴.

(1) אדמו"ר דובער בנו של רבנו הזקן, וידוע בשם: „אדמו"ר האמצעי" או „דער מיטעלער רבי". (ט' כסלו תקל"ד — ט' כסלו תקפ"ח).

(2) אדמו"ר שניאור זלמן בהרבי ברורך בעל התניא והשו"ע, וידוע בשם: „אדמו"ר הזקן" או: „רבינו הזקן". (ח"י אלול תק"ה — כ"ד טבת תקע"ג. בארוכה ע"ד תולדות חייו וחיי נשיאי חב"ד שלאחריו ראה בס' „בית רבי", בקובץ „היום יום" במדור שלשלת היחס, וב„ספר התולדות אדמו"ר הזקן").

(3) משיחת שמחת תורה תרפ"ט.

(4) משיחת י"ט כסלו תרצ"א.

(5) נכד רבנו הזקן וראה לקמן אות ח.
(6) אדמו"ר מנחם מענדל ברבי שלום שכנא, נכד אדמו"ר הזקן — מבתו הרבנית דבורה לאה — וידוע בשם: אדמו"ר הצמח צדק, על שם שו"ת צמח צדק. (כ"ט אלול תקמ"ט — י"ג ניסן תרכ"ו). ראה תולדות חייו ב„ספר התולדות אדמו"ר הצמח צדק").

(7) ירושלמי שבת פ"א ה"ב.

(8) לקוטי דיבורים כרך א. עמוד 204.

ה. רבנו הזקן היה כל דיבוריו בניגון¹⁵.

ו. ...וכשהרבי, כ"ק אדמו"ר מהר"ש — מספר הרד"ז¹⁶ — סיים, ציוה להכריז, שכל מטיבי נגן ישירו ניגון מסויים, לנגן במתינות, כולם בקול אחד, ולחזור שלש פעמים על הניגון. וכדי שכולם ישירו בקול אחד ציוה על אלי' אבעלער¹⁷ (ווירא-בייציק) וצדוק הומלער (ניחומקין), לעמוד במקום גבוה ולנצח על השירה¹⁸.

ז. ה, חייב אדם לומר בלשון רבו" הי' אצל אבי¹⁹ לא רק במנהג, כי אם גם בתנועה של ניגון, כלומר איך ומתי שרו אותו ניגון²⁰.

ח. נגינה נחשבת בין הדברים הרציניים ביותר בדרכי החסידים. ידועים עשרת הניגונים שרבנו הזקן חיברם, ניגונים מיוחדים לזמנים שונים.

הניגון הגדול בן ארבע הבבות, לימד אותנו אבא — אדמו"ר מוהרש"ב — ונתן לנו להבין²¹ שארבעת הבבות הן כנגד ארבעת העולמות אצילות, בריאה, יצירה ועשיה מלמטה למעלה.

בין עשרת הניגונים ישנם ניגונים קצרים בני תנועה אחת, אלו הן תנועות שהיה מנגן במועדים קבועים.

את הניגון הגדול הזה היו רגילים לנגן בליובא-וויטש רק בזמנים קבועים ב"ט כסלו, בשמחות, כמו ברית, בר מצוה, חתונה וגם בחודש אלול בשעת התפלה (כשמתפללים ביחידות באריכות).

הרב החסיד הרשב"ץ²² סיפר לי, מה ששמע מהרבי ה, צמח צדק, בחתונתו של ר' שניאור בנו של ר' נחום²³:

(15) שם.

(16) הרה"ח ר' דוב זאב קוויניקוב, רב בעיר יקטרי-גוסלב באוקראינה, מחסידי אדמו"ר הצמח צדק, ואח"כ מאדמו"ר מוהר"ש ואדמו"ר מוהרש"ב.

(17) ראה אדותו בלקוטי דיבורים (חג הפסח תש"ג) כרך ג. עמוד 910.

(18) לקוטי דיבורים כרך א. עמוד 66.

(19) אדמו"ר מוהרש"ב.

(20) לקוטי דיבורים כרך א. עמוד קב.

(21) בהתוועדות י"ט כסלו תרס"ג.

(22) הר' שמואל בצלאל, מחסידי אדמו"ר הצ"צ, אדמו"ר מוהר"ש ואדמו"ר מוהרש"ב, מורו הפרטי של אדמו"ר מליובאוויטש (נ"ע) בנערותו ואח"כ היה משפיע בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש.

הרבי הסבא — רבנו הזקן — סידר את הניגון של ארבע הבבות כנגד ארבעת העולמות אצילות, בריאה, יצירה, עשיה. ולכן הבבא הרביעית המכונה נת כנגד עולם האצילות, אין לה סוף, והסוף חוזר לבבא הראשונה המכוונת נגד עולם העשיה. סבי הוד כ"ק אדמו"ר מהר"ש⁹ סיפר להוד כ"ק אדמו"ר¹⁰, כששרו ניגון זה היו כולם עומדים בהתעוררות גדולה וכל אחד תר בעיניו אם הרבי — רבנו הזקן — עומד לידו¹¹.

ד. האמת היא, אף ששתיקה יש בה מעלה גדולה, ובפרט שתיקה חכימא, הרי זה רק לגבי דיבור, ואילו ביחס לניגון, הניגון הוא למעלה מזה.

קול מעורר הכוונה. לכאורה אינו מובן, כוונה היא הרי השגה ואילו קול, שענינו התעוררות, הוא היפך השכל, שכן, שכל הוא מנוחה והתיישבות ואילו קול, התעוררות, הוא ההיפך מכך (כי ענין הקול שיידך למדות שבלב).

אך הענין הוא, פירושה של „כוונה" הוא חלון, מלשון וכיון פתיחין ל¹², לפתוח חלון בראש ובלב. שכן, רואים אנו שישנם כאלה המבינים ענין אלקי, אבל אין זה יורד לחדרי הלב, וישנם כאלה שיש להם הרגש הלב אבל ל„פועל" אין זה שייד, זה נשאר רק בלב וכו'.

הנה לשם כך הוא הענין של קול מעורר הכוונה, שעל ידי קול הנגינה פותחים חלון במוח, כדי שיגיע ללב, ופותחים חלון בלב, כדי שיהי פליג לכל שייפין.

חסידים בזמנים שעברו, כשעסקו באיזה ענין, הנה על ידי ניגון היו מביאים את הענין לידי פועל.

זהו גם כן פירוש המשנה¹³, „אם כיוון לבו יצא", לכאורה איזו שייכות יש לכוונה ללב, לב — הרגש, כוונה — השגה, אלא הפירוש הוא, אם כיוון לבו, אם הוא פותח חלון בלב, ואז יצא¹⁴.

(9) אדמו"ר שמואל בן אדמו"ר הצמח צדק (ב' אייר תקצ"ד — י"ג תשרי תרמ"ג, ראה תולדות חייו ב„ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש").

(10) אדמו"ר שלום דובער בן אדמו"ר מוהר"ש, (כ' חשוון תרכ"א — ב' ניסן תר"פ, ראה תולדות חייו ב„ספר התולדות אדמו"ר מוהרש"ב,).

(11) משיחת י"ט כסלו תרצ"א.

(12) דניאל ו, יא.

(13) ברכות פ"ב מ"א.

(14) משיחת י"ב תמוז תרצ"ב.

מוסף של ראש השנה. כל הנוכחים עמדו ממקומם והצטרפו לשירה.

כשהגיעו לתנועה — המפורסמת היטב בין החסידים — בה היה הרבי ה"צמח צדק" אומר המלים: אשרי איש שלא ישכחך וכן אדם יתאמץ בך, נכנסו כולם להתלהבות, פניהם נהיו להבים ומעל לחייהם החלו לזלוג דמעות. ראו במוחש, שאנשים אלה חיים מחדש את הזמן של אותם רגעי-אור קדושים, ואין כל ספק בדבר שכל אחד מהם חש בודאי שהוא עומד ליד הרבי, רואה ושומע את הרבי מתפלל.³⁰

יב. ב"ט כסלו תרס"ג צוה אבי — הרבי מוהרש"ב — לנגן את הניגון הידוע של רבנו הזקן, ואמר: ניגון צריכים ללמדו ולהתעמק בו.³¹

יג. ...הרב מברדיטשוב אמר, צריכים להתפלל מעריב והוא עצמו ניגש לעמוד בתור ש"ץ.

לפני שהרב מברדיטשוב, היה צריך לומר והוא רחום יכפר כו', נכנס לדביקות חזקה ושר ניגון. בתחילה בעצבות עמוקה ובתחנונים, כמי שבוכה, מתחנן ומבקש רחמים מעומק לבבו, דבר ש"כבש" את כל הנוכחים, ולאחר מכן, בשמחה והתלהבות גדולה עד לכלות הנפש ממש, ואחרי כל זה החל לומר המלים והוא רחום יכפר כו' מלווה בחלק הניגון של העצבות והתחנונים העמוקים, שזעזע לבותיהם של כל הנוכחים. המלים ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו, אמר בחלק השני של הניגון, שהיה בשמחה רבה ובהתלהבות וכו'.

אי אפשר לספר וקשה לבטא את הרושם שניגון זה עשה על התלמידים.

כולם שמעו והרגישו רק כמו על דרך המשל, כלומר הניגון כבש אותם עד לנקודת הלב והעלה אותם לעולם עליון יותר ובלתי מוכר להם.

ברם, לא היה להם שום אחיזה בהבנת הענין, מכל שכן בנמשל של ירידת הנשמה בגוף, שהרב מברדיטשוב תיאר בניגונו.

ואילו התלמידים, שבכל תנועה ידעו והרגישו את הנמשל, חיו מחדש באותם רגעים את כל הענין של ירידת הנשמה בגוף.

ניגונו של הרב מברדיטשוב היה לגביהם משום סיפור דברים, כאילו היה מספר להם זאת. לאמיתו של דבר הנה ניגון, לגבי מי ששומע ורואה, יש בו יותר מאשר סיפור דברים.

האומר שמועה בשם אומרה יהא רואה בעל השמועה כאילו עומד לנגדו וכו' (כמו שמובא לעיל אות ג').

והרבי ה"צמח צדק" החל לנגן ניגונו הידוע של רבנו הזקן בדבקות רבה. הבנים שרו יחד אתו, וכל הקהל נשטף בדמעות של תשובה.²⁴

ט. אצל הסבא — הרבי מהר"ש — היו ניגונים מסוימים, שהיה מנגנם לעצמו בשעת התפלה, בפסוקי דמרה, בברכות קריאת שמע, בשעה שהיה מניח תפילין דרבנו תם וכן גם בשעה שהיה לובש בגדי שבת, או במוצאי שבת כשהיה פושט את בגדי השבת. בסעודות שבת היו ניגונים שהיה נוגנם רק בלילי שבת, וניגונים שהיה נוגנם רק ביום שבת.²⁵

י. שמעתי מאבי — הרבי מוהרש"ב — שניגון, חסידות ויחידות²⁶ הם מחשבה דיבור ומעשה.

פירושה של אימרה זו: על ידי קיומה של "יחידות", כשהחסיד מקיים מה שנאמר לו, הנה ההתקשרות שלו עם הרבי היא עד למדרגה האחרונה של מעשה; על ידי חזרת דברי החסידות של הרבי, נעשה יחוד של דיבור, ועל ידי ניגון — יחוד של מחשבה (ראה שם בארוכה).²⁷

יא. ...באחד מלילות חנוכה — היה זה בשנת תר"ן — התאספו: מורי החסיד רשב"ץ²⁸, החסיד ר' הענדיל²⁹, והחסידים ר' אהרן ור' יקותיאל מדוקשיץ והחסיד ר' זלמן, ושקעו בזכרונות ימי קדם, בצעירותם, כשהיו אצל הסבא, כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק". לפתע קם החסיד ר' זלמן והחל לשיר ניגונו של ה"צמח צדק" שהיה מתפלל בו

(23) הרה"ח ר' מנחם נחום בנו של אדמו"ר האמצעי והר' שניאור הוא בנו של הר"מ נחום. החתונה היתה בשנת תר"ט או תר"י בערך.

(24) לקוטי דיבורים כרך א. עמודים קב—קג.

(25) שם, עמוד קג.

(26) כשחסיד נכנס לחדר האדמו"ר לשאול עצתו בשאלה רוחנית או גשמית, קוראים זאת חסיד חב"ד בשם: יחידות. (ראה הפרק "יחידות" בספר "אור החסידות").

(27) שם, עמוד 206.

(28) ראה לעיל הערה 22.

(29) הרה"ח ר' חנוך הענדיל קוגל, מחסידי אדמו"ר הצ"צ, אדמו"ר מוהר"ש ואדמו"ר מוהרש"ב. ראה אודותיו ב"התמים" חוברת א' עמוד עט.

(30) לקוטי דיבורים חלק א. עמוד 236.

(31) לקוטי דיבורים חלק א. עמוד 334.

מיוחדים שהיו חביבים במיוחד על הרב המגיד.
חלק מניגונים חביבים אלה שרו רבנו הזקן, רבי
אברהם ורבי ישראל.

כל אלה שנכחו בשעת הנגינה וראו דביקותם
של רבי מנחם מענדל ורבי ישכר דוב מליובאוויטש
ודביקותם של המנגנים — ראו והרגישו איך שהם
מתאחדים בנשמת מורם ורבים הרב המגיד ממז-
ריטש.³⁸

טז. מורי הרשב"ץ מספר סיפור ארוך, מהתועדות
חסידית בליובאוויטש בחנוכה תר"י, בה היו ראשי
המדברים החסידים המפורסמים: רבי אייזיק מהור-
מל³⁹ ורבי פסח מלוסטובקר⁴⁰...

כשסיים רבי אייזיק, פנה אל רבי פסח ואמר:
התזכור מה שאמר הרבי האמצעי בל"ג בעומר
תקע"ד, לר' אלעזר חיים מזלובין, אחרי שאמר
בשדה מאמר „אתה הצבת גבולות ארץ": נגן מני-
גוני של אבא — רבנו הזקן — ונהיה יחד עם
אבא...

באותו זמן — תקע"ד — היה כבר ר' אלעזר
חיים אדם זקן ועל אף זאת שר יפה מאד.
החסיד ר' אלעזר חיים היה רגיל לומר שרבנו
הזקן אמר לו שעל ידי ניגון נעשה אתדבקות רוחא
ברוחא.

ושניהם — מספר מורי הרשב"ץ — עמדו מלוא
קומתם ושרו ניגונו של הרבי, פניהם להבים, עי-
ניהם סגורות והדרת קודש הורגשו בנגינתם, דבר
שעשה עלינו, האברכים, רושם חזק.⁴¹

יז. ...במענה על שאלתך אדות הניגון של הוד
כ"ק רבנו הזקן בעל הארבע בבות, הנה הרבה
סיפורים וביאורים שמעתי בענין זה רובם רשומים
אצלי כפי סדר זמניהם, ואכתוב לך ענין אחד בזה,
באשר רשימתי זו נמצאת אתי.

בליל חג החגים, י"ט כסלו תרס"ג, בעת ההת-
וועדות באולם הגדול דישיבת תומכי תמימים בלוי-
באוויטש, הואיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק

הם, התלמידים, שמעו את שהניגון מבטא ומספר,
את כל האירוע של ירידת הנשמה בגוף.³²

יד. ...עבר זמן רב ורבנו הזקן החל לנגן את ניגונו
הידוע, כל בבא חזר עליה פעמיים ואת הבבא
הרביעית — כמה פעמים.

ובשעה שהרבי שר היו כל הנוכחים בבית המדרש
הגדול ובבנין הסמוך מקושרים במחשבותיהם, כחו-
תיהם וחושיהם בנגינתו של הרבי. כל בבא ובבא
שהרבי שר — עוררה חלק מיוחד בנפש, את כל
אחד לפי ערכו הגביה הניגון ממעמדו ומצבו.

ר' יוסף כלבו³³ ור' איסר קיסעס אמרו שבשעה
שהרבי שר, נזכרו מכל מה שעבר עליהם מיום
עמדם על דעתם.³⁴

טו. ביום ההילולא של הרב המגיד — הרב רבי
דובער ממזריטש — י"ט כסלו, שבת פרשת וישלח,
תקל"ז, נתאספו כל התלמידים אצל רבי מנחם
מענדל מהורודוק.³⁵

בין קבלת שבת לתפלת ערבית היתה הפסקה.
רבנו הזקן, רבי אברהם מקאליסק ורבי ישראל
מפולוצק³⁶ היו מנגנים גדולים. אף שהיו חלוקים
בקולותיהם, נעים היה לשמוע כששרו יחד.
קולו של רבנו הזקן היה כידוע חזק ורחב והיה
מטיל אימה.

לרבי אברהם מקאליסק היה קול דק, צלול ומלא
רגש, כל תנועה שלו היתה מלווה להב"שלהבת.
לרבי ישראל מפולוצק היה קול נעים, לא גבוה
ולא נמוך, לא חזק ולא רפה, קול תחנונים בינוני
שעורר לרחמנות, קולו היה מושך ומדבק.
בשעת ההפסקה שרו השלשה מהניגונים שהיו
חביבים על הרב המגיד ממזריטש.

אצל הרב המגיד היה סדר מיוחד בניגונים. היו
ניגונים ששרו אותם אצל הבעש"ט, אחד ממחדשי
הניגונים היה רבי מיכל מזלוצ'ב³⁷, והיו ניגונים

(32) שם, עמוד קס ואילך.

(33) הגאון ר' יוסף כל בו מגאוני שקלוב וממקושרי
אדמו"ר הזקן.

(34) לקוטי דיבורים חלק ב. עמוד 530

(35) הרה"ק רבי מנחם מענדל מהורודוק, בעל „פרי
הארץ", מוקני התלמידים של המגיד ממזריטש.

(36) הרה"ק רבי אברהם מקאליסק מגדולי התלמידים
של המגיד ממזריטש. הרה"ק רבי ישראל מפולוצק
— מהתלמידים הגדולים של המגיד ממזריטש.

(37) הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלוצ'ב בהרה"צ רבי
יצחק מדרוהוביטש, תלמיד מובהק מהבעש"ט.

(38) לקוטי דיבורים חלק ב. עמוד 552 ואילך.

(39) הרב ר' יצחק אייזיק הלוי עפשטיין, רב בעיר
הומיל, בעהמ"ס, חנה אריאל ועוד, מתלמידי אדמו"ר
הזקן ואת"כ ממקושרי אדמו"ר האמצעי ואדמו"ר
הצ"צ.

(40) הרה"ח ר' פסח מעיר מלוסטובקה — מהחסידים
המפורסמים של אדמו"ר הזקן ואת"כ מאדמו"ר
האמצעי ואדמו"ר הצ"צ.

(41) לקוטי דיבורים חלק ב. עמוד שלד ואילך.

והוא סידר את קבוצת המנגנים ויעמוד בראש ההנהגה.

כמה פעמים אמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, כי נהנה הוא אשר סודרה קבוצת מנגנים בתוככי תלמידי תומכי תמימים, כי כך דרכו של הפנימי, אשר כל דבר מסודר אצלו ומה גם ענין הנגינה, אשר הוא אחד ממפתחי החוש והכשרון.

חג השבועות תרס"ב לפני אמירת המאמר היה פעם הראשונה שהתלמיד נתן נטע מפאהאר עמד בראש קבוצת המנגנים לנגן בסדר נפלא אשר הכין מראש, מה שהפליא את השומעים וביחוד את הרה"ח הרב ר' יהודה לייב הופמן⁴⁴ שהיה מנגן גדול.

אגודת החסידים

ביום השני בעת הסעודה ניגנה קבוצת התלמידים תחת הנהלתו של התלמיד נתן נטע מפאהאר, והוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק שבחו על כך שנתן עצמו לסדר נגינת הניגונים על בורים...

בשעה חצי החמישית בקר — בהתוועדות כ' כסלו תרס"ג בלויבאוויטש — הואיל כ"ק אאמו"ר הרה"ק לצוות לנגן את הניגון בן ד' בבות של הוד כ"ק רבנו הזקן ויאמר:

„צריכים לשיר את ניגונו של הרבי (רבנו הזקן) הידוע בשם: הניגון בן ד' בבות..."

„ניגונו של הרבי מכון נגד ד' עולמות: אצילות, בריאה, יצירה, עשיה. כל בבא מארבעת הבבות מכוונת היא לעולם מיוחד של ארבעת העולמות. „ארבעת העולמות: אצילות, בריאה, יצירה, עשיה מכוונים נגד ארבעת האותיות של שם הוי"ו..."

„ארבעת האותיות של שם הוי"ו מאירות בארבעת חלוקי הדרגות: נפש, רוח, נשמה, חיה, הנמצאות בנשמתם של בן ובת ישראל.

„ניגונו של הרבי המכוון נגד ארבעת העולמות אצילות, בריאה, יצירה, עשיה — צריכים לנגנו בדיוק גדול, מפני שמכוון הוא כנגד ארבעת האותיות של שם הוי"ו וכנגד ארבעת העולמות ונוגעים הם בכל ארבעת המדרגות, נפש, רוח, נשמה, חיה שבנשמה.

„האבא — הוד כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע — אמר, שאצל הסבא — הוד כ"ק אדמו"ר הצמח צדק — היו חילוקי זמנים בנושא תוכן פנימי של ניגון הרבי בן ד' הבבות פעם היה הסבא אומר: עשיה, יצירה, בריאה, אצילות. פעם היה אומר: יו"ד,

וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע לאמר, כי התלמידים ינגנו את הניגון של הוד כ"ק רבנו הזקן הנודע ונקוב בשם: הניגון של ארבע בבות.

בעת ההיא היתה בתוככי תלמידי ישיבת תומכי תמימים קבוצה מיוחדת של מנגנים, תחת הנהלתו של אחד התלמידים ושמו נתן נטע מפאהאר⁴². סיבת התיסדות קבוצת מנגנים היתה אחת משיחות הקודש בשמחת תורה תר"ס אשר הואיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לשוחח ברבים בענין עבודה שבלב בעבודת התפלה אשר עבודה זו באריכות התפלה וההתבוננות כל אחד לפי יכולתו, היא חובת גברא. תורה ותפלה הן שני עולמות שא"ל אחד ציוה עליהם ומרועה אחד ניתנו לנו.

שני העולמות של תורה ותפלה, הרי מלבד זאת שמחולקים הם בזמן, שזמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד — מחולקים הם גם בניגונם, אינו דומה ניגון של תורה לניגון של תפלה.

אין כאן המקום להעתיק השיחה הקדושה ההיא, כי אם בהנוגע לענינו בענין הנגינה, אשר ביאר גודל ענינה והמקום החשוב אשר הנגינה תופסת בדרכי החסידות.

אז הואיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לבאר המאמר קול מעורר הכונה, והאריך להסביר פעולת הנגינה על הילוך המחשבה וטיב ההתעמקות, פעולתה בהתעוררות הלב, התעוררות הרוח, עליונות הנפש ועליצותה.

בהסבר מיוחד ביאר ההבדל בין קול מעורר הכונה, לשיר וזמרת הלויים והא דאמרו כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר⁴³.

אחרי חג הסוכות בועידה ראשונה של תלמידי ישיבת תומכי תמימים החליטו, כי תלמידי הישיבה ישימו לב להתלמד לנגן ניגוני החסידים.

ההחלטה באה לפועל וכעבור כמה שבועות נש"מ בכל שבת ושבת לפני אמירת המאמר, ובין מנחה למעריב אחר חזרת המאמר, קולם של התלמידים בניגונים מניגונים שונים.

במשך שנים גדלה מומן לזמן קבוצת המנגנים, אבל בכל זאת לא היה בזה משטר וסדר הן בידיעת הניגונים על ברור והן באופן נגינתם בהברה ברור. רה עד אשר בא התלמיד נתן נטע מפאהאר בשנת תרס"ב.

התלמיד נתן נטע מפאהאר, מלבד נעימת קולו, היה לו חוש נעלה בשיר ובמנגינותיו יקח לבבות,

44 הרה"ח ר' יהודה לייב הופמן — מהחסידיים המפורסמים של אדמו"ר מוהר"ש ואח"כ מאדמו"ר מוהרש"ב.

42 נתן נטע רובינוב מעיר פאהאר ברוסיה.

43 שבת נא, ב.

„בניגון זה מבאר הרבי שיטתו בחסידות ומראה את דרך העבודה של חסיד חב"ד.

„ברור הדבר שניגון זה חיברו הרבי בעת היותו אצל הרב המגיד ממזריטש, שרוב ניגוניו הם מאותו זמן, אך זה גם כן ברור ששיכלולם של כל ניגוני רבנו הזקן בכלל והניגון של ד' הבבות בפרט, שיכללם בעת היותו רבי".

וככלותו לדבר על נושא תוכן הניגון בכללותו, צוה — כ"ק אאמ"ר הרה"ק — לנגן את הניגון במתינות. כל ג' הבבות הראשונות שתי פעמים והבבא הרביעית שלש פעמים. וינגנו את הניגון שלש פעמים בזה אחר זה, ובפעם השלישית יכפלו את הבבא הרביעית עשר פעמים בזה אחר זה, כדי שיחקק בכל עשר כחות הנפש.⁴⁵

יח. ענין הנגינה תפס מקום חשוב בליובאוויטש. נגינה היא שפת הנפש. במאמר וידעת רנ"ז מוסבר ההפרש בין מחשבה לדיבור. אותיות המחשבה הן גילוי לעצמו והעלם לגבי הזולת, ואילו אותיות הדיבור הן העלם לגבי עצמו וגילוי אל הזולת. ברם כל זה הוא במחשבה ודיבור, ואילו נגינה — היא אותיות הנפש וגילוייה.

החסיד ר' הלל מפאריטש⁴⁶ אמר: מי שאין לו חוש בנגינה אין לו חוש בחסידות. נוסחא נוספת: מי שיש לו חוש בנגינה יש לו חוש יותר טוב בחסידות. ההפרש בין שתי הנוסחאות מובן. ניגוני ליובאוויטש צריכים להיות המשנה של נגינה...⁴⁷

יט. הסבא ה"צמח צדק" היה קורא את בנו הרב"ש — רבי ברוך שלום בנו הבכור — ה"בעל הבית", והיתה לו קביעות ללמוד אתו קבלה.

פעם אחת למדו מה שכתוב בכתבי האריז"ל, נכון לומר בש"ק, ואמר לו ה"צמח צדק": סבי — רבנו הזקן — אמר: נגינה מגביהה ממהות למהות. כעבור איזה זמן אמר לו שוב: הסבא סיפר: כשבאתי בפעם הראשונה למזריטש, אל הרב המגיד רבי דובער, רציתי בתחלה לנסוע חזרה כי לא ראיתי מה יכול אני לפעול שם, אך הקב"ה חנני בחוש הנגינה ושמעתי איך הרבי — הרב המגיד

ה"א, וא"ו, ה"א. ופעם היה הסבא אומר: נפש, רוח, נשמה, חיה.

„קרה פעם שבעת ששרו את הניגון אמר הסבא: ממלא כולא עלמין, ממלא כולא עלמין, סובב כל עלמין, עצמות אוא"ס ב"ה, זהו כבר דבר אחר לגמרי.

„כשמנגנים ניגון בהתעוררות פנימית הרי זה זמן המוכשר לתשובה והתקשרות וכשמנגנים בטהרת הלב, אחרי תרומת הדשן נכונה בעבודה של תיקון תצות, אחרי קריאת שמע שעל המטה אמינית ותפלה עמוקה ויגיעה, יכולים לפעול ישועה פרטית בבני וחי.

„את הניגון יסד הרבי בסדר של עליות מלמטה למעלה, כפי הסדר של תפלה, ברוך שאמר, פסוקי דזמרה, ברכות ק"ש, קריאת שמע, שמונה עשרה, שוהו הסדר של ארבע עולמות, אצילות, בריאה, יצירה, עשיה, מלמטה למעלה...

„בכלל פועלת כל בבא פעולה פרטית, או בדרך פנימי או בדרך מקיף.

„התחלת הניגון פועלת הזוה. הוא מזיז מהמקום לצאת מסביבת החולין... ההמשך של הבבא הראשונה פועל העמקה להעמיק לשם מה צריכים אותו ומהי כוונת מציאותו בעולם.

„הבבא השניה של הניגון יש לה שייכות לבבא הראשונה שבהתחלת בבא זו מורגשת טעם של מרירות ומיד בא ההמשך של הבבא בתקוה ותנועת עליה.

„תנועת המרירות והתקוה בעלית התנועות, הרי זה פועל יוצא מהזוה והעמקה של הבבא הראשונה... „הבבא השלישית פועלת רוממות הנפש, והגם שבבא זו באה אחרי הבבא השניה בה נרגש טעם המרירות בתוקף, מכל מקום, עיקר ההרגש בבבא השלישית הוא — רוממות והשתפכות הנפש.

„הבבא הרביעית של הניגון מכוונת כנגד עולם האצילות, הדרגה העליונה בשיעור הקומה של ארבעת העולמות, עשי, יצירה, בריאה, אצילות.

„הבבא הרביעית, אם כי שבסדר והדרגה מלמטה למעלה באה אחרי הבבא השלישית, אך באמת בבא רביעית זו מובדלת בעצם מהותה מהבבא השלישית.

„הבדלת ערך המעלה של הבבא הרביעית על הבבא השלישית רואים זאת בפעולה פרטית שהבבא הרביעית פועלת.

„הפעולה הפרטית של הבבא הרביעית היא עלי-צות הנפש, שאין זה הענין של רוממות הנפש כי אם עליצות הנפש...

(45) „התמים" חוברת ה. עמוד נח ואילך (482 ואילך).

(46) הרה"ח רבי הלל הלוי אב"ד בוברויסק, בעמ"ח פלח הרמון ועוד, מחסידי אדמו"ר האמצעי ואח"כ מאדמו"ר הצ"צ.

(47) משיחת יום א' דחג הפסח תרצ"ז.

כד. ...מנהג היה בליובאוויטש לשיר כל ניגון, ג' פעמים, ה' פעמים או ז' פעמים.⁵³

כה. אבי, הרבי מוהרש"ב, שמע פעם חסיד אחד מנגן ניגון ובשעת מעשה חש החסיד — רבי, וחי מחדש ה"יחידות" שלו אצל הרבי. ענינו של ניגון הוא להרגיש את אור הנשמה שבניגון.⁵⁴

כו. דודי הרו"א⁵⁵ שר הניגונים ששר הדוד הזקן כ"ק הרב"ש⁵⁶ באחש"פ תרכ"ה, כשהסבא, הרבי ה"צמח צדק" אכל סעודת משיח.

הדוד רו"א מספר, מה שהסבא הרבי ה"צמח צדק" אמר: כשתשיר את ניגוני סעודת משיח כמו שהסבא, רבנו הזקן, שר אותם, תעורר את כח הזכרון ותיזכר על מחזה הקודש של הסבא, רבנו הזקן, ושל חמי, האדמו"ר האמצעי.

כשהדוד רב"ש — מספר הדוד רו"א — החל לגן, התלווה אליו בנגינה האבא, הרבי מהר"ש. הסבא, הרבי ה"צמח צדק" שר בלחש. בידו השמאלית תמך בראשו, וכיסה את עיניו, ובידו הימנית דפק על השולחן לפי קצב הניגון, וטיפות דמע גדולות נזלו על לחייו.

אבי, הרבי מוהרש"ב, אומר: הדובב שפתי ישי-נים שבניגון הוא גבוה במדרגה מהדובב שפתי ישינים שבדברי תורה, גם בגליא שבתורה וגם בפנימיות התורה. תורה, גם גליא וגם חסידות, היא הבנת והשגה ועל ההשגה להביא להתעוררות מדה המתאימה לאותה השגה. המדה המתעוררת על ידי ההשגה זקוקה עדיין להזדככות, ואילו ההתעוררות הבאה על ידי הניגון מזוככת כבר מעצמה.⁵⁷

כו. בניגון חסידי משתקף מהלך רוחו של מחבר הניגון. ניגון הממציא את התוויה.

רבנו הזקן היה מנגן מלידה. בהיותו במזריטש קיבל הרבה ניגונים, ששרו אצל מורנו הבעש"ט, ושינן אותם בדיוק. לכל ניגון היה שם מיוחד בהתאם לתולדתו של הניגון, מחברו, הזמן והמאורע שהניגון מספר.

ממזריטש — מנגן. הרבי לא היה מנגן אבל הי' טוב לשמוע איך הוא שר.

וסיים הסבא הרבי ה"צמח צדק": כ"ק רבנו הזקן פעל הרבה לקרב אנשים לחסידות בחוש הנגינה שלו.

הסבא הרבי מהר"ש מבאר זאת ומחלק שיש ג' ענינים בנגינה.⁴⁸

כ. ...שירת הים, הניגון שניגנו בקריעת ים סוף הוא בלתי ידוע, ברם, הדבר ברור שהיה זה ניגון לבבי, ניגון שמח.⁴⁹

כא. בחסידים בכלל ובהתוועדויות החסידיות בפרט, תופסת הנגינה לא רק מקום מכובד, כי אם מקום חשוב, שכן, נגינה היא אחד מסרסורי החסידות. נגינה יש בה משום עזרה מסוימת לגילוי החסידות, גם בהשגה וגם בהתבוננות. כן בעבודת החסידות תופסת הנגינה מקום חשוב מוטעם.

החלק הטוב והמקום החשוב שהנגינה תופסת בחסידות הוא דבר מוחשי, שאין זה רק ענין של הרגשה, כי אם ענין הניכר ונראה לכל.

תועלת ופעולת הנגינה בחסידות היא בכל שלשת החלוקות: (א) השכלה והשגה (ב) התבוננות, (ג) עבודה, וזאת כשהנגינה מלווה בהרגשה פנימית.⁵⁰

כב. ...בליובאוויטש היו גם בשבת בין מנחה למעריב שרים תוך הרגש, ביחוד הניגונים שהיו שרים בשעת התוועדות, מכל שכן הניגונים שהיו שרים בשעת התוועדות כשזכו לאור פני קדש הקדשים החד כ"ק אדמו"ר הרה"ק — הרבי מוהרש"ב — אז היתה השירה מתוך הרגש פנימי.⁵¹

כג. ...בהתוועדות חסידים, מלווה בניגון חסידי מקור בל ועמוק, אפשר בעזרת ובזכות הרביים הקדושים שלנו להשיג, כיצד להתקרב יותר לחסידות ולעבודה שבלב, ובמיוחד איך לצאת מבין ההגשמה הדביק. אנו צריכים לעבוד על עצמנו, ובטוח הדבר שהשירה יצליח לנו.⁵²

(53) משיחת ליל שש"פ ת"ש (שלא בא בדפוס).

(54) משיחת יום שש"פ ת"ש (שלא בא בדפוס).

(55) הרה"ח ר' זלמן אהרן בנו של אדמו"ר מוהר"ש ואחיו הגדול של אדמו"ר מוהרש"ב.

(56) בנו בכורו של הרבי ה"צמח צדק" וסב סבו של כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(57) ספר השיחות קיץ ה'ש"ת עמוד 75.

(48) משיחת אחרון של פסח תרצ"ז.

(49) משיחת ליל שביעי של פסח תרח"ץ.

(50) ספר השיחות קיץ ה'ש"ת עמוד 33.

(51) שם, עמוד 34.

(52) שם.

מהישיש החסיד ר' יצחק שמואל, שהיה אחד מתלמידי רבנו הזקן:

כשבא רבנו הזקן הפעם הראשונה ממזריטש, אמר: שלשה דברים גילה לו הרב המגיד (א) מי הוא — נשמה דאצילות. (ב) לשם מה ירדה נשמתו לעולם זה — לגלות חסידות חב"ד. (ג) שגילוי חב"ד הוא על ידי נגינה בשני האופנים: העלאה והמשכה. רבנו הזקן אמר המאמר, כל בעלי השיר יוצאים בשיר מלמטה למעלה ונמשכין בשיר מלמעלה למטה. קול מעורר הכוונה, כלומר הכוונה העצמית, לא רק כוונת המכוון, שכן המכוון הרי מוגבל בידיעתו, ואילו הכוונה העצמית היא הכוונה של הבורא שהיא בלתי מוגבלת.

וסיים הרבי מוהרי"צ: עכשיו ניגנו את הניגון הידוע מורשה⁶⁰ בהתעוררות פנימית, כדי להמשיך לכאן, באמצעות הניגון, את תלמידי תומכי תמימים בורשה (היה אז זמן הצלת התלמידים מידי הנאצים ימ"ש בעת המלחמה העולמית השנייה)⁶¹.

כט. הכשר בשר לאכילה הוא על ידי מליחה. הרי צאת הדמים האסורים הוא על ידי שריה, מליחה והדחה.

הכוונה בעבודה היא: שריה — לשרות בדברי הרב. מליחה — יחידות. והדחה זהו ענין הניגון. כששורים בדברי הרב עד שמתעוררים להיכנס ליחידות, ושורים ניגון חסידי הרי זה בשר כשר, שהבשר הגשמי נעשה כלי לגילוי הנשמה⁶².

ל. ידוע בשם הרבי ה"צמח צדק", שניגונו של רבנו הזקן בעל ארבעת הבבות, שרים רק בזמנים ידועים⁶³, כבחדש אלול, ימי הסליחות, המעוררים לתשובה, וכן בשמחת תורה. כששרים ניגון זה בשמחת תורה נעשה למעלה ששון ושמחה. בפורים וי"ט כסלו אפשר גם כן לשיר ניגון זה, אבל בימות החול שירת ניגון זה, יכולה לעורר קטרוגים חלילה.

...אין אנו יודעים כל הכוונות שבניגון זה — הכוונה על הניגון בעל ארבעת הבבות של רבנו הזקן — ומשום כך צריכים לשיר אותו בפשיטות, והשי"ת יעזור. העיקר הוא לשיר אותו בלי כוונה פרטית, כי אם בפשיטות ותמימות, שכן כוונה הרי תלויה באופן ואיכות כוונתו, לכן טוב יותר

הצדיק רבי מיכל מזלוצ'ב היה מחדש גדול של ניגונים. מורנו הבעש"ט אמר, שהצדיק רבי מיכל'ע הוא אורח תדיר בהיכל השיר ובוחר לעצמו את ניגוני התשוקה והתעוררות.

פעם אחת היה הצדיק רבי מיכל חלוש בבריאותו, ומצד חלישותו נמנע ללכת אל הבעש"ט. אז חידש את הניגון הידוע בין חסידים בשם: ניגון הגעגועים של רבי מיכל'ע מזלוצ'ב, שרבנו הזקן הביא אותו בשובו ממזריטש.

ניגון הגעגועים של רבי מיכל'ע מחולק בשלשה חילוקים: החלק הראשון מבטא תשוקה חזקה וגעגועים גדולים. החלק השני מבטא את השמחה הגדולה ואושרו בבואו אל מורנו הבעש"ט. החלק השלישי מבטא את התעוררות הדבקות ומסירותו אל מורנו הבעש"ט⁵⁸.

כת. חסידים הנם בעלי שיר. רבנו הזקן עשה או-תם לבעלי שיר. רבנו הזקן סידר עשרה ניגונים על פי הסדר של ספירות ועולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשיה.

זכינו לשמוע ביי"ט כסלו תרס"ג מהוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק פירוש ארוך ומסודר על הניגון של ארבע הבבות המכוון כנגד ארבעה עולמות אבי"ע. אנו שהיינו נוכחים בעת המחזה הקדוש צריכים לזכור איך הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק עמד במלוא קומתו ואמר:

"כולנו חסידי חב"ד צריכים לתת שבת והודיה להשי"ת על זכות ההתקשרות עם הרבי, שעל ידי זה מקושרים אנו באין סוף של חכמה דאצילות, ובניגונו של הרבי — רבנו הזקן — נלך לקבל את פני משיח צדקנו".

הסבא, הרבי ה"צמח צדק", כותב בזכרונותיו אדות הסדר בשמחת בית השואבה בשנת תקנ"ז, שרבנו הזקן אמר אז מאמר עבודה קצר מלא התלהבות על המשנה⁵⁹ כל בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר. שתי עבודות הנשמה, הן מה שיוצאים מההעלם אל הגילוי מחכמה דאצילות מלמעלה למטה הוא על ידי שיר, והן העלי' מהגילוי אל ההעלם דחכמה דאצילות, שזהו ההעלם העצמי של עצמות אין סוף, הוא על ידי שיר.

הרבי, מורי וחמי, — הרבי האמצעי — סיפר באותה שנה בשמחת בית השואבה, מה שמע

(60) ראה ספרנו חלק א. ניגון סא.

(61) ספר השיחות קיץ ה'ש"ת עמודים 159—160.

(62) שם, עמוד 175.

(63) ראה לעיל אות ת.

(58) שם, עמוד 132.

(59) שבת נא, ב. במשנה.

יעקב מרדכי מפולטובה⁶⁸. המסובים ניגנו בהתרג-
שות, בתוך כך שאל אבי את ר' יעקב מרדכי:
הזכור לכם? והשיב הר"מ: כן, אני זוכר. אנחנו
המסובים לא ידענו מתחלה מה הכוונה בשאלה,
ומהי התשובה.

לאחר מכן עמד הר"מ על רגליו, כדרכו בעת
התרגשותו, וסיפר: פעם יצא הרבי מהר"ש למסיבת
החסידים — בשמחת תורה תרל"ז או תרל"ט —
ודרכו היתה לקצר וכשהיה יושב לפעמים במסיבת
התועדות חסידים חצי שעה היה זה הרבה —
ואמר: בשום אופן אינני רוצה לוותר על מה שיש
לנו בירושה מאבותינו. אינני יכול ואינני רוצה.
כששרים ניגון במסיבה של חסידים יש בכך משום
התעוררות לתשובה, ובד' האמות שלנו — זה מביא
לתשובה, — והתחיל לנגן ניגון פנימי של התעוררות
וכל הנאספים סייעו אחריו.

כשגמר הר"מ לספר, ניגן אותו ניגון שניגנו אז
במסיבת הרבי מהר"ש ועיניו זלגו דמעות.
וסיים הרבי מוהר"צ: היו צריכים לעשות גדר
וסיג שלא לבטל את ד' האמות; צריכים לנגן כעת
ניגון לבבי חם⁶⁹.

לד. בשנת תרס"ו, היה הפעם הראשונה שהתחילו
תלמידי התמימים לאכול ביחד בחג הפסח, באולם
הגדול של ישיבת תומכי תמימים בלויבאוויטש.
ביום אחרון של פסח אכל אבי הרבי מוהרש"ב
סעודת יו"ט יחד עם תלמידי התמימים בישיבה.
באמצע הסעודה, קרא אבי הרבי מוהרש"ב לה-
תמים הרב שאול דוב בער זיסלין⁷⁰, וביקשו לאסוף
אליו כל התלמידים יודעי נגן וינגנו והוא — רבי
שאול דובער — יהיה בתור מנהל הסדר. ואמר אז
אבי הרבי מוהרש"ב כי ניגון הוא ענין — יופי
וזה קורא את היופי שבנפש, והסדר בניגון הוא
ענין — כליל יופי, ומנהל המנגנים עליו מוטל
להחזיק את קבוצת המנגנים שינגנו בסדר⁷¹.

לה. בסעודות שבת ויו"ט צריכים לנגן, וכשמנג-
נים צריכים לנגן בסדר⁷².

68 הרה"ח ר' יעקב מרדכי בזפאלוב, רב העיר פולטו-
בה באוקראינה, מהחסידים המפורסמים של אדמו"ר
מוהר"ש ואח"כ מאדמו"ר מוהרש"ב.

69 ספר השיחות ה'תש"א עמוד 142.

70 מוקני התמימים, תלמידי ישיבת תומכי תמימים,
רב בעיר תל אביב באה"ק.

71 ספר השיחות ה'תש"ב עמוד 12.

72 שם.

לשיר ניגון זה בפשיטות ותמימות, שבכלל, התחלת
העבודה היא בפשיטות ותמימות.

...כעת הוא הזמן שיש לנצל כל הסגולות.

ישנו הענין של עצה, סגולה ורפואה.

חסיד אחד שגר באיזה כפר התאונן פעם לפני
הרבי ה"צמח צדק" שאין הוא פוגש חסידים בכפרו
ואין הוא יכול להעביר פדיון לרבי. — המון העם
חושב ש"פדיון" משמע כסף, אך אצל הרביים הוא
ענין של מסירת נפש. — וה"צמח צדק" ענה לו:
יש הלא נהר בכפר, טבול עצמך בנהר ונגן את
ניגונו של רבנו הזקן⁷³.

לא. חוש הנגינה בא בירושה. הרה"ח רבי לוי יצחק
חתן הרבי ה"צמח צדק", היה מנגן גדול והיה לו
חוש בנגינה עד להפליא. פעם אחת היה בעיר
הבירה פטרבורג יחד עם גיסו הרבי מהר"ש והת-
אכסנו במלון. פעם נכנס הרבי מהר"ש לחדר גיסו
רבי לוי יצחק ומצאו במצב קרוב להתעלפות, הקי-
צו ובשאלו הסיבה, ענה לו רבי לוי יצחק: שבחדר
הסמוך לחדרו ניגן אחד על כינור בהפלאה גדולה,
ומתיקות הניגון נגע לו עד הנפש ממש.

רבי לוי יצחק קיבל את חוש הנגינה בירושה
מאבי זקנו הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב⁷⁴.

לב. יש לנגן ניגון בעל תוכן, כשחסר התוכן הרי
זה, "ריקוד" בעלמא. הסימן שהניגון הוא בעל תוכן,
הוא, אם מתפללים בניגון זה. קורה שטורח אדם
לשרש מעצמו איזה מין רע, הגה כששרים אז ניגון
זה עוזר.

פעם התפלה היא כפי שמתנגן ופעם מתנגן כפי
שמתפללים, אבל הכל עם תוכן, שעם הניגון צריך
להתווסף בהשגה או בהתעוררות המדה, ומשום כך
צריכים לשיר ניגונים ישנים או אפילו חדשים רק
כאלה שיש בהם תוכן.

אח"כ ציוה הרבי מוהר"צ לשיר את הניגון⁷⁵
הנקרא בשם: הבינוני⁷⁶.

לג. בשנת תרע"ב ישבו פעם במסיבה בלויבאוויטש
עם אבי הרבי מוהרש"ב, והיה נוכח הרה"ח ר'

64 ספר השיחות ה'תש"א עמודים 85—86.

65 שם, עמוד 114.

66 ניגון מ"ו שבספרנו, חלק א.

67 ספר השיחות ה'תש"א עמודים 113—114.

וזה — דבר מעלת הנגינה — היה אחד הענינים שרבנו הזקן כיוון לאמיתתו עוד לפני שידע שיש „סבא“ — הבעל שם טוב — בעולם (כידוע קרא רבנו הזקן את הבעש"ט שהיה רבו של רבו המגיד ממזריטש, בשם: „זיידע“ (סבא) במובן הרוחני). בבואו לאחר מכן למזריטש שמע מהמגיד ממזריטש בשם מורנו הבעש"ט שענין הניגון הוא אחד מדרכי העבודה בחסידות.

אמנם כל זה הוא באם הניגון הוא „ממולא“. כששומעים ניגון יכולים להכיר, אם הוא ממולא באיזה תוכן או שהוא ניגון של מה בכך, ניגון שומם. ניגון שמתפללים בו, הוא ניגון ממולא. כשמנגנים אותו, שומעים ומרגישים את הענין שהיו מתפללים עם הניגון הזה.⁷⁹

מא. אצל האדמו"ר האמצעי היתה מקהלת מנגנים, שהיו מנגנים בכלי זמר. בליובאוויטש ראיתי אחד מכלי הזמר של מקהלה זו. ענין השיר בכלים הוא ענין של עבודה.⁸⁰

מב. שמתת תורה תרס"א בערב, בשעת הקידוש לפני ההקפות, דיבר אבי הרבי נ"ע ביאור נרחב משולב כמה סיפורים מזקני החסידים בענינים המבוארים ב„קונטרס התפלה“ שבמשך שנת תר"ס גלמד ברבים במאות מקומות במדינה ובחוץ למדינה.

באותה שיחה, התעכב הרבי נ"ע על מנהג החסידים לנגן בשעת התפלה, פעם בניגון שמחה, פעם בניגון מרירות, פעם בניגון של רצוא, פעם בניגון של שוב, פעם בניגון של כלות הנפש ופעם בניגון של אהבה בתענוגים, וכל הניגונים האלה מנוגנים בהתלהבות החב"דית המיושבת, בדבקות וגעגועים לנעלה.

השירה בתפלה החלה במשה רבנו. כתוב⁸¹ „אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת“, שירה זו שר משה רבנו יחד עם בני ישראל, ואילו בשעת התפלה שר משה לעצמו. משה רבנו היה חב"די. משה הנו הדרגה של חכמה, שלימות החכמה היא על ידי בינה ודעת הכלולות בחכמה, והן משלימות את החכמה. האותיות ו"ד שהן המילוי של האות י' משלימות אות זו. י' זהו חכמה. משה רבנו שמדריגתו היא חכמה דאצילות במילואה — הנו חב"די, וחב"די שר ומנגן בשעת התפלה.

לז. ניגנו ניגון, ואמר הרבי מוהריי"צ: ניגון זה טוב לאחר שכבר הגיעו לבחינת „אדם“, צריכים אבל לנגן ניגון כזה שיביא להיות „אדם“.⁷⁸

לז. צריכים לאסוף עשרת ניגוניו של רבנו הזקן ולשננם היטב, שינגנו בסדר מסודר, והשי"ת יברך אותנו, חסידי חב"ד, שנרגיש זאת בפנימיות.⁷⁴

לח. כבר נקבע הדבר בדרכי החסידים, שכדי לקיים מאמר רז"ל⁷⁵ הלואי שיתפלל אדם כל היום, מנגנים ניגון, כשמתפללים מתוך ניגון הרי זה כאילו התפלל. משום כך ישירו כעת ניגון שמתפללים אותו, וצויה לנגן את הניגון הידוע בשם „הבינוני“.⁷⁶

לט. הרבי מוהריי"צ ביקש לנגן את הניגון של ד' בבית מרבנו הזקן ואת הבבא הרביעית לחזור ג' פעמים ואמר שחסידי רבנו הזקן היו קוראים לניגון זה בשם תקיעה גדולה, שהוא מלשון ותקעתו יתד במקום נאמן⁷⁷, תקע יש בו שני ענינים, האיש תוקע את הענין בו או הוא תוקע את עצמו בתוך הענין.⁷⁸

מ. ענין הנגינה הוא אחד מהנהגות ודרכי העבודה של החסידים שקיבלו ממורנו הבעש"ט נ"ע. כשבא רבנו הזקן לויטבסק, בתור חתן הגביר ר' יהודה ליב סגל, המשיך את לבבות האברכים לומדי תורה בגאונותו המופלאה. זכות גדולה היתה נחשבת כשבא רבנו הזקן לאיזו שמחה שבעיר. פעם אחת כיבדו את רבנו הזקן, כשבא לשמחת חתונה אצל אחד החשובים שבעיר, לומר פלפול, ואמר אז פלפול וחילוק עמוק וחריק בסברות נעלות במהירות גדולה — כדרכו אז — והתפעלו השומעים מאד מעמקות הפלפול וממה שאמרו במהירות כל כך, ואמר להם רבנו הזקן: הלשון הוא קולמוס הלב.

אחר כך ביקשו אותו לזמר איזה זמר, מפני שבעת שהיה לומד או מתפלל, לא היו הנוכחים יכולים לזוז ממקומם ממתקנות ניגונו, וניגן לפניהם איזה ניגון, לאחר מכן אמר:

הלשון הוא קולמוס הלב, והשיר הוא קולמוס הנפש.

(73) שם.

(74) שם, עמוד 19.

(75) ירושלמי שב א, ב.

(76) ספר השיחות ה'תש"ב עמוד 109.

(77) ישעיה כב, כג.

(78) ספר השיחות ה'תש"ב עמוד 117.

(79) שם, עמוד 121.

(80) שם, עמוד 122.

(81) שמות טו, א.

בהתאם למה שדובר שניגון מרומם ומקשר, ביחוד ניגון המכוון כנגד ארבע אותיות שם הוי' וכנגד ארבעה העולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשיה הפר-טיים וכנגד ארבעה העולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשיה הכלליים.

הסבא הרבי ה"צמח צדק" אמר על ניגון זה: כל האומר שמועה בשם אומרו יראה כאילו בעל השמועה עומד כנגדו.⁸⁵

אבי ורבי — הרבי מהר"ש — אמר בשעה ששרים את ניגונו של רבנו הזקן בן ארבעת הבות, זמן מוכשר או לתשובה, שכן עת רצון או למעלה, וחסידי יודעים מה פירוש עת רצון, ועל אף שדרגות שונות בזמני עת רצון, הרי הצד השווה שבהן שהשעה היא שעת עת רצון.

אבי הרבי נ"ע החל לשיר את ניגונו של רבנו הזקן בן ארבעת הבבות וכל הנוכחים ליווהו בהתלהבות והתעוררות רבה געדרת חיצונית, כל אחד היה מכונס ועסוק בעניני עצמו, בעבר, בהווה ובעתיד שלו. ה"זאל" הגדול הפך למצב רוח של "ונתנה תוקף" ביום כיפור.⁸⁶

מד. פעם ביקר החסיד רבי הלל מפאריטש⁸⁷ במחוזי העיירות בבאלאקאו — באוקראינה — ושם דר החסיד ר' שמעון מבישנקוביץ' שהיה איש פשוט לפי ערך. בהיות רבי הלל בחדרו, שמע קול נגינה ויצא לחוץ ונמשך אחרי קול הנגינה לשדה שם מצא את ר' שמעון כשהוא עומד בשדה קוצר שחת ומנגן לעצמו איזה ניגון שהיה ידוע בין החסידים שאדמו"ר האמצעי היה מתפלל בניגון זה בהתעוררות גדולה. נענה רבי הלל ואמר למנין מלוויו: ראו ושמעו מה פעל ניגון זה על יהודי פשוט זה. הנה"י קצר שחת ואילו החב"ד והתג"ת היו היכן שצריכים להיות.⁸⁸

מה. פעם אחת באה קבוצת יהודים מליטא אל ה"צמח צדק". כשנכנסו ל"יחידות", אמרו לרבי ה"צמח צדק": רוצים אנו להתקרב, אבל יש לנו מניעות ועיכובים, שכן יש לנו קושיות. וענה להם ה"צמח צדק": שאלו. ושאלו: הם ראו חסיד גדול שבכה בשמחת תורה וניגן בתשעה באב והם אינם מבינים דרך כזו.

הרבי — רבנו הזקן — יסד את דרכי החסידות על בסיס נאמן. נגינה בכלל ובשעת התפלה בפרט, היא אחת מדרכי החסידים.

החסידים רבי משה ווילנער ורבי פנחס רייזעס, מתלמידי ה"חדר"ים⁸² הראשונים של רבנו הזקן, סיפרו שעוד בתחילה לאחר הבחינה בלימודים, שלחם רבנו הזקן אל משה זלמן איש השדה (פלדמן) שילמד אותם ניגונים.

משה זלמן היה יהודי בשנותיו האמצעיות, יהודי למדן, עסק בחסידות והיה שתקן גדול, ומנגן חזק. בימים הנוראים ובימים טובים היה בעל התפלה אצל הרבי, וברוב ימי הקיץ היה לוקח ספר בידו יוצא אל מחוץ לעיר אל בין השדות ללמוד ולנגן. נגינתו היתה שם דבר בכל הסביבה. כן היתה מפורסמת הנהגתו באהבה השדה, ומשום כך כינהו בשם משה זלמן איש השדה (פלדמן).

פעם אחת — מספרים החסידים רבי משה ווילנער ורבי פנחס רייזעס — נכנס הרבי אל בית המדרש הקטן, בו ישבו הם ועוד מספר אברכים ולמדו, התישב ליד השולחן, נשען על ידיו הקדושות ושקע בדבקות במשך זמן. כשהתעורר מדבקותו, למד בעל פה המשנה הבאה⁸⁸:

"במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה" — זמן התפלה הנו ה"שבת" של יום החול. "במה בהמה יוצאה" — על ידי איזו עבודה בתפלה אפשר להוציא את הנפש הבהמית. דרגות שונות בנפש הבהמית: גמל, נאקה, חמור, סוס, וכלפי כל דרגה סדר עבודה מיוחד. ברם העבודה הכללית היא "שכל בעלי השיר יוצאים ונמשכים בשיר". שיר פירושו טבעת המקשרת את החבל. יוצאים בשיר ונמשכים בשיר זהו רצון ושוב. השיר והזמרה בשעת התפלה יש בהם משום סגולה עצמית להוציא את הנפש הבהמית ולברר את הטוב וכן לעורר את הכוונה הפנימית.

ב"תורה" זו קבע הרבי בקרב החסידים את העבור דה שבלב, עורר בהם את כח הנגינה ומסר לחסידים את הכח שקול הנגינה יעורר את הכוונה.⁸⁴

מג. אבי הרבי נ"ע, צוה להכריז שייכינו את עצמם לשיר את ניגונו של רבנו הזקן בן ארבעת הבבות

(82) אדמו"ר הזקן יסד מחלקות מיוחדות לתלמידיו לפי ערכם וקראם בשם חדרים: חדר א', חדר ב', וחדר ג'.

(83) שבת פרק ה. משנה א.

(84) ספר השיחות ה'תש"ב עמוד 133 ואילך. קונטרס מאמרים ע"ה תמוז תש"ב עמודים 7-8.

(85) ירושלמי קידושין א, ז. ראה לעיל אות ג', ח'.

וראה לקוטי דיבורים חלק ד. עמוד תשפב ואילך.

(86) ספר השיחות ה'תש"ב עמוד 138.

(87) ראה לעיל הערה 46.

(88) ספר השיחות ה'תש"ג עמוד 16.

מט. ...הסבא ה"צמח צדק", אמר — בסעודת יום השני דחג השבועות שנת תר"י: „ניגון מכוון פותח שער מיחידה לחי' ומחי' לנר"ן".

חמש הדרגות שבנשמה: נפש, רוח, נשמה, חי' ויחידה, מחולקות בשתי קבוצות כלליות: מקיפים ופנימים. יחידה וחי' — מקיפים; נפש, רוח ונשמה — פנימים...

נגינה היא בבחינת משרת לעונג ורצון ומשום כך ניגון מכוון פותח שער מיחידה לחי' ומחי' לרנ"ן, וענינה של פתיחת השער הוא גילויים של אורות מקיפים בכחות פנימים... (ראה שם בארוכה).

ניגון מכוון האמור הכוונה לניגון של רבי: ניגון שהרבי בעצמו חיבר או שהרבי בחר בו. שלש דרגות בניגונים: א) ניגון מכוון. ב) ניגון המביע משהו, וכמו שאצל החסידים הראשונים היו: ניגון התשובה, ניגון ההתבוננות, ניגון אהבת רעים וכדו' מה. ג) ניגון שוטף שאינו מביע שום דבר ואינו מכוון לשום דבר⁹⁴

ג. שלשה אופנים בהתקשרות חסיד לרבי, וכל אופן הוא התקשרות מיוחדת לדרגה מיוחדת של הרבי. כששומעים סיפור מעשה מהרב⁹⁵, להיותו הוראת דבר, הרי הוא מקושר אל כח המעשה של הרב. כששומעים תורה הרי הוא מקושר אל כח הדיבור ובאמירת ניגון הרי הוא מקושר אל המחשבה.

כל האמור הוא רק בנר"ן, כללות ההתקשרות של חסיד לרבי היא רק במדריגות נר"ן של הרבי. וכפי שמתבאר כאן, שניגון מכוון פותח השער של כחות מקיפים לפנימים אצל המנגן, מובן, שניגון כזה פועל התקשרות נעלה יותר מאשר במדריגות נר"ן של הרבי. והרי זה כשהוא — מנגן הניגון המכוון — מצייר במחשבתו איך שמע את הניגון מהרבי, ומתעמק במחשבתו בכללות מעמדו ומצבו אז. וכשמנגנים ניגון מכוון תוך התעוררות פנימית, ההתקשרות של חסידים לרבי אז היא בכחות המקיפים של הרבי.

כללות הענין, מדוע פועלת נגינה התקשרות כזו, הרי זה מפני שבנגינה ישנן תנועות וכל תנועה מולידה חום, ותום הוא כלי לחיות...⁹⁶

שקע הרבי ה"צמח צדק" במחשבות וענה להם: אצל חסיד הניגון אינו שמחה והבכיה איננה עצבות. הבכיה היא מרירות. שמחת תורה כשהוא נזכר על התגלות אור התורה ביום זה ואיך שהתורה שמחה בו וכשהוא מתבונן בריחוקו מה', הוא בא לידי מרירות; תשעה באב בעת החורבן, כשרואה שנת קיים החורבן, הנה בכל עצב יהיה מותר ומאמין בקיום יעודי הגאולה ומשום כך הוא מנגן, שהניגון הוא בבחינת להתענג על ה' ⁹⁷.

מו. ענין הניגון צריך תיקון וחיווק. בזמנים שעברו היה יהודי מתפלל ומנגן ניגון בתוך התפלה, ובמילא היה מתנגן לו גם אחרי התפלה...

היסוד הפנימי של דרכי החסידות וקליטת אור החסידות הוא עבודת התפלה. נגינה היא החיצונית של דרכי החסידות... הפנימיות של חיצונית זו היא הכניסה בדרך של קירוב להיכל עדין יותר.

בעלי בתים ובעלי עסקים חסידיים היו רותחים בניגונים חסידיים. כל אחד מהחסידים, ובאיזה סוג אנושי שהיה, היתה לו עריבות מיוחדת בניגון. הניגון מצא חן בעיניו וכשהיה שר אותו היתה השירה מנתקת אותו מנחיתותו ומעלה אותו ממצבו החילוני ⁹⁸.

מו. ניגון חסידי הוא ענין עיקרי. ...צריכים להתלמד לנגן ניגון חסידי, לנגן הניגון כמו שהוא בלי סלסולי חזנות, שכן, הסיפורים החסידיים והניגונים החסידיים העמידו בעזה"ל, דור רי דורות של חסידים בעלי עבודה ⁹⁹.

מח. רבי הלל מפאריטש ¹⁰⁰ צוה לנגן בשולחנו בכל שבת קודש שלשה ניגונים, כל אחד שלש פעמים ובימי חג — חמשה ניגונים, כל אחד שלש פעמים. את כל אחד מהאברכים מחונכיו היה מקרב בסיפור ובאימרה ספיציפית לאותו אברך, לאחר מכן שרו ניגון, ובמילא היתה האימרה נחדרת ונדבקה עם הניגון הראשון ולאחר מכן היתה נארגת בתוך תוכו של האברך עם החזרה השניה של הניגון ¹⁰¹.

(89) שם עמוד 41.

(90) שם עמוד 58.

(91) שם עמוד 77.

(92) ראה לעיל הערה 46.

(93) שם עמוד 80.

(94) שם עמוד 98.

(95) להעיר ממ"ש לעיל אות י'.

(96) שם עמוד 98.

שהוא בהיר וצח, ולשעה שוררת בו התגברות הצורה על החומר.

...בהאמור נבין בבהירות יתר תשובתו של הסבא הרבי מוהר"ש לחסיד רבי ישראל דובער, שיגיעה אינה מסירה טמטום המוח, והעצה לך היא נגינה בתפלה, שכן נגינה היא משרת העונג והרצון, ואותיות הנגינה מגלים את הנסתר הנעלם, והנסתר הנעלם שבכל יהודי הוא כולו טוב¹⁰⁰.

נד. דובר¹⁰¹ שניגון מכוון היינו: ניגון שהרבי עצמו חיברו, או בחר בו הן בבחירה פרטית, כלומר, שבניגון זה התפלל הרבי בחול או בשבת ומועד, והן בבחירה כללית שהרבי שר ניגון זה או מצווה לשוררו בשעת התוועדות.

כדי להבין ניגון מכוון, צריכים ללמוד את החסי-דות של אותו רבי ואז אפשר להבין את התוכן והנושא הפנימי של הניגון, שאז משתלבים בניגון וישנה הרשות לקוות, שאותיות הניגון יכולות לפעול אותן הפעולות של דחיית הלא טוב והתגלות הנסתר הנעלם מה שאותיות הנגינה צריכות לפעול. לעומת זאת כשלא לומדים חסידות אין לאדם אף סיכוי שאכן אותיות הנגינה תפעלנה, — מכל מקום נ"גון-התעוררות וניגון-תשובה יכולות ואכן פועלות על כל אדם ותמיד¹⁰².

נה. פעם היו קוראים לניגונים בשמות: ניגון התשובה, ניגון אהבת רעים, ניגון היחידות¹⁰³ — יש והיו קוראים לו ניגון היחידות ויש אשר קראו לו ניגון המחול¹⁰⁴.

נו. ה"צמח צדק" חיבר כמה ניגונים, לימודו היה בקול וניגון, ולפעמים היה מפסיק באמצע לימודו או כתיבתו דא"ח או שאלות ותרבות ומנגן איזה ניגון.

הסבא הרבי מוהר"ש סיפר, שמקול ניגונו של ה"צמח צדק" היה יודע במה הוא עסוק באותה שעה¹⁰⁵.

(100) שם עמוד 114.

(101) ראה לעיל אות מט.

(102) שם עמוד 115.

(103) כשהחסיד יצא מהיכל רבו אחר, "יחידות" היו חבריו החסידים לוקחים אותו במחול ומרקדים ומנגנים עמו.

(104) שם עמוד 122.

(105) לוח, "היום יום", יום י"ג סיון, ע' סא.

נא. רבנו הזקן בשנות נשיאותו הראשונות היה אומר מאמרים קצרים.

...בזמן מסויים עבר רבנו הזקן דרך שקלוב. ידעו כבר אז בשקלוב שרבנו הזקן הנו גאון עצום, וגאוני שקלוב שאלו את רבנו הזקן שאלותיהם. הרבי לא ענה לאף אחד, והחליטו לכנס אסיפה רבה בבית המדרש הקר ולהזמין את הרבי, שיאמר תורה ויתרץ את שאלותיהם. הרבי קבל את ההזמנה. רבנו הזקן הגיע לבית המדרש, עלה על הבימה ואמר: האם אומר תורה כדי לתרץ קושיותיכם? — אומר ניגון... המשנה אומרת⁹⁷, "כל בעלי השיר יוצאין בשיר — נשמות ומלאכים יוצאין בשיר ונמשכין בשיר, ההעלאה וההמשכה שלהן היא על ידי שיר וניגון"⁹⁸. ורבנו הזקן ניגן ניגון בדבקות גדולה. בבית המדרש הושלך הס, כל הנוכחים היו שקועים בעמקי מחשבותיהם, כך שלשעה לא הרגי-שו היכן הם נמצאים.

ובשעה שרבנו הזקן שר, נפתרו אצל גאוני שקלוב כל קושיותיהם ושאלותיהם. הרבי בניגון הדביקות שלו פתח את צנורות מעינות החכמה ופעל פתיחה בכלי המוח וכלי השכל של גאוני שקלוב... חסידי שקלוב הכתירו ניגון זה בשם "ניגון מתן תורה"⁹⁹.

נב. החסיד רבי ישראל דובער מוועליזש היה ממ-קושרי הרבי מוהר"ש. הוא היה מהמפורסמים בעדת החסידים, בר דעת בנגלה ובחסידות ועסק בעבודת התפלה.

הרי"ד נ"ע סיפר לי שבשנת תרל"ח כשהיה ב"יחי-דות" אצל הרבי מוהר"ש כתב בפתקתו, שאף שהוא מתייגע על הבנת ענין והוא מבין אותו היטב, אבל זהו בלי עונג. ענה לו הרבי מוהר"ש:

— יגיעה אינה מסירה טמטום המוח, העצה לך היא נגינה בתפלה⁹⁹.

נג. ...אותיות הנגינה הן אותיות העליה, המעלות לדרגה נעלית יותר ובהתכללות, הן מגלות את הנסתר הנעלם בעומק רוממות הנפש, שלשעה אין הוא בגלוי. הוא או חלק מהנפש. על ידי אותיות הנגינה מתרומם האדם ונכלל ברום המעלות של היכלי אור וגילוי, וקוי האור דוחים לשעה את כל הלא הטוב, ומעוררים בו את הטוב הפנימי והנעלם

(97) שם נא, ב.

(97*) ראה לקו"ת ד"ה מזמור שיר חנוכה (הראשון).

(98) ספר השיחות ה'תש"ג עמוד 111.

(99) שם עמוד 108.

חצי דבר לא „לוקחים“, כדי להבין תניא צריכים לנגינה.

מששמעתי כך — המשיך ה„צמח צדק“ — התח-
רסתי על שביטלתי אצלי את חוש הנגינה, ומאז
הנהיג רבנו הזקן בחסידים את ענין הנגינה.

וסיים כ”ק אדמו”ר שליט”א (נ”ע): כמה ניגון-
נים נשכחו, ואילו אותם הניגונים שלא נשכחו יש
לתקן אותם משגיאות וטעויות. לתקן את הניגון
לא צריכים, שכן ישנם כאלה שאומרים שלפי חוקי
הנגינה יוצא כך או כך... ובכן לתקן לא צריכים,
צריכים לקבל ולא לתקן, אבל את השגיאות והטעו-
יות צריכים לתקן.¹¹⁰

ס. הרבי ה„צמח צדק“ אמר: כהנים ברעותא דלבא
ולוים לארמאה קלא¹¹¹. לעתיד לבוא הרי יהיה —
והכהנים הלויים¹¹², שמדריגות הכהנים והלויים תהיי-
נה בהתערבות, כלומר, שהרעותא דלבא תהיה
בלארמאה קלא והלארמאה קלא יעורר את הרעותא
דליבא.

הסבא, רבנו הזקן, לא רצה שתסידים יהיו למפל-
גה, כי אם דרך לכל אחד, ורצה להכין אותם לגילוי
שלעתיד, ומשום כך תיקן ענין הנגינה, שהלארמאה
קלא והרעותא דליבא יהיו יחד, ודבר זה ישנו בניגון
חסידים של להב-שלהבת¹¹³.

סא. אין אומן בלא כלים¹¹⁴. בכלי האומנות של
חסידות מנו שלשה דברים: מתינות, דעת והעמקה
והרגשה. לפעמים צירפו גם נגינה¹¹⁵.

סב. טעמו של דבר מדוע לא הכניס רבנו הזקן
„זמירות“ בסידור¹¹⁶, אמר ה„צמח צדק“, הוא
שרבנו הזקן חשב שידברו בחסידות ליד שולחן
של שבת, והסבא, הרבי מוהר”ש, אמר, שיאמרו
ניגון ואבי, הרבי מוהר”ש”ב תיווך את שני הענינים.

...בשנת תרע”ט — באחת מסעודות שבת —
דיבר אבי הרבי מוהר”ש”ב מענין הניגון, שהוא ע”ד

נז. עשרת ניגונים¹⁰⁶ — מהם תנועות בלבד —
מיוחסים לרבנו הזקן שהוא בעצמו חיברם.
הניגונים המיוחסים לרבנו האמצעי, כלומר שנת-
חברו בזמנו והיו מנגנים אותם לפניו, אבל לא
שהוא חיברם, והיתה אצלו, קבוצת אברכים מנגנים
— ידועה בשם „מקהלתו של הרבי האמצעי“ —
ונחלקה לשתי פלוגות: בעלי שיר — בפה, ובעלי
זמרה — בכלים שונים¹⁰⁷.

נח. אבי, הרבי מוהר”ש”ב, אמר פעם לאחד שהיה
שר ניגון בקול רם בשעת התוועדות:
— צריך להיות קול דממה דקה; כששוררת דמ-
מה אז במילא — דקה...

בפורים תרע”ב במענטאן סיפר אבי, שאביו,
הרבי מוהר”ש, אמר פעם בהתוועדות שישנם שלשה
סוגים בניגונים: ניגון חזני, ניגון של תפלה וניגון
חסידים. אדות ניגון חזני לא מדברים כלל...

ההבדל בין ניגון של תפלה לניגון חסידי הוא:
ניגון של תפלה בא מתוך הכוונה, ניגון חסידי
מביאה את הכוונה — התעוררות בלב¹⁰⁸.

נט. הרבי ה„צמח צדק“ היה בעל כשרונות מלידה
— ועבד על עצמו לבטל אצלו את חוש הנגינה¹⁰⁹ —
שכן בילדותו היה בעל מנגן גדול. מששמע תנועה
— של ניגון — היה קולט אותה תוך רגעים ובפני-
מיות. בחכמת הנגינה ישנו גם ענין ה„שיר“, כתיבת
שירים, שפעם מחברים שיר לפי אופן הנגינה ולפע-
מים מחברים ניגון לפי אופן השיר, והרבי ה„צמח
צדק“ היה בעל כשרון גדול גם בכך.

הדבר הנוסף שהיה בו, הרי זה חוש ההסתכלות
בהדרת הטבע, שבמשך זמן לחם כדי לשרש מתוכו
חוש זה.

ביחס לחוש הנגינה התחרט לאחר מכן הרבי
ה„צמח צדק“ על שביטל אותו מעצמו. ומעשה שהיה
כך היה:

פעם אחת באה קבוצה של חסידים ותבעו מרבנו
הזקן: אין אנו מבינים את התניא.

הרבי ה„צמח צדק“ — מספר הסיפור — התבטא
בהמשך סיפורו: אני לא הבנתי את קושיותם, אבל
רבנו הזקן ענה להם:

(106) ראה לעיל אות ב, ח’.

(107) לוח „היום יום“, יום כ”ה תשרי, עמוד צט.

(108) ספר השיחות ה’תש”ד עמוד 17.

(109) כנראה שלא לבטלו מהתמדתו בלימוד.

(110) שם עמוד 92.

(111) ראה בזהר ח”ב רנ”ט ע”ב, ח”ג ל”ט ע”ב, קע”ז
ע”ב.

(112) עי’ בתניא פ”ג עפ”י לקוטי תורה מהאריז”ל.

(113) ספר השיחות ה’תש”ד עמוד 93.

(114) ראה פרי מגדים לאו”ח בהקדמה הראשונה. במדרש
תמורה איתא: אין חרש עצים בלא קרדום.

(115) ספר השיחות ה’תש”ד עמוד 93.

(116) סידור נוסח התפלה שתיקן אדמו”ר הזקן.

אלא שלשם כך צריך שיהיה הכח ליכולת להתדבק¹²⁴.

סה. בלויבאוויטש היו חסידים, שהיו מביאים תמיד ניגונים חדשים. בתחלה היה ר' איסר ינובסקי, אח"כ ר' מענדל ינובסקי; ר' אהרן ור' משה חריטונוב היו מחברים ניגונים בעצמם¹²⁵.

סו. פעם אחת אמר אבי הרבי מוהרש"ב: בדרך כלל ניגון הוא המשכת המוחין במדות והעלאת המדות במוחין¹²⁶.

סז. ישנה גבהות בגשמיות וגבהות ברוחניות. גבהות בגשמיות היא כשנעמדים בארשין¹²⁷ גבוה יותר, נמצאים גבוה יותר.

גם בניגון ישנה גבהות גשמית וגבהות רוחנית, שזהו בכלל ההפרש בין ניגוני העולם לבין ניגוני חב"ד. הגבהות בניגון דעלמא משמעה קול גבוה, בהתאם לכללי הנגינה, אבל זהו גבהות בגשמיות. הגבהות בניגון חסידי משמעה, לא קול גבוה, שמגבירים את הקול, כי אם — מה שעמוק יותר, רחב יותר¹²⁸.

סח. כ"ק אדמו"ר שליט"א (נ"ע) אמר לאחד המסובים לנגן, „ניגון של מתן תורה“, שיתבטא בו מה שניתן אז ומה שקבלו. בשבועות הרי היה מתן תורתנו וקבלת התורה, שני הענינים. ואם לא יכולים לספר מה שנתנו אז ומה שקבלו — יספר זאת הניגון...¹²⁹.

סט. „קול מעורר הכוונה“¹³⁰ מובא בהקשר לתפלה, שלפני התפלה ההתבוננות היא בהשגה והבנה בהתרחבות באריכות ובכל הפרטים, ואילו בשעת התפלה ההתבוננות היא ב„בכ" של ההשגה וההבנה של ההתבוננות שלפני התפלה. ברם, אפשר הדבר שהוא יסיק ויבין את ה„בכ" של ההשגה ויחסר לו העונג מההשגה האלקית. ולשם כך בא ה„קול מעורר לכוונה“, הוא מעורר

קול מעורר הכוונה¹¹⁷. כוונה היא ענין התורה, וצריכה הרי להיות הכוונה, ואילו הקול מעורר הכוונה, לא שהקול יוצא את הכוונה, כי אם הניגון מביא את החסידות אל תוך הלב. בהזדמנות אחרת אמר אבי הרבי מוהרש"ב: כשמנגנים ניגון עצמו מדבר¹¹⁸.

סג. אצל הסבא הרבי מוהר"ש היו ניגונים מיוחדים לכל דבר¹¹⁹, כשהיה מחליף מבגדי חול לבגדי שבת או מבגדי שבת לבגדי חול, לכל אחד היה ניגון מיוחד, והניגון היה משתי תנועות. כשהיה נכנס לראות הדלקת הנרות ערב שבת קודש מהרבנית היה גם כן בניגון.

כמו כן אבי הרבי מוהרש"ב כשהיה מחליף בערב שבת קודש כובע החול לכובע של שבת ויום טוב — שטריימיל — היה מנגן אז ניגון מיוחד¹²⁰.

סד. ניגנו הניגון הידוע של רבי מיכל'ע מזלו-צ"ב¹²¹ שהיה מנגנו לפני הבעש"ט נ"ע וצוה כ"ק אדמו"ר שליט"א (נ"ע) לנגנו עוד הפעם ואחר כך אמר:

איתא¹²² אמר דוד לפני הקב"ה, אגורה באהלך עולמים, יאמרו בשמי שירים ותשבחות ויהיו שפתותי דובבות בקבר.

קיים הפרש בין דיבור לניגון. דיבור הוא משרת למוחין ומדות ובכלל לכחות ואילו ניגון הוא משרת רת למחשבה ולמחשבת השכל, כלומר הנפש. בכלל הנה דיבור הוא גילוי הרצון וניגון גילוי העונג¹²³.

אף שאין הדבר מוחלט בחסידות^{123*}, מה נעלה יותר, אם רצון מכריח עונג או שעונג מכריח רצון, אבל בהשערת הנפש גשמע שעונג נעלה יותר. מקומו של הרצון הוא בנר"ן ואילו עונג — בחי' יחידה, — במילא מובן, שהענין של שפתותיו דובבות בקבר הוא בניגון יותר מאשר בדיבור. ניגנו כעת את הניגון האמור, ואפשר להתדבק בשניהם: ברבי מיכל'ע מזלו-צ"ב ובבעש"ט נ"ע —

(117) ראה לעיל אות ד', כח.

(118) ספר השיחות ה'תש"ד עמוד 94.

(119) ראה לעיל אות ט.

(120) שם, עמוד 95.

(121) ניגון כ"ב שבספרנו חלק א.

(122) ירושלמי ברכות פ"ב ה"א ומדרש תהלים פ"א בשינוי לשון קצת.

(123) ראה לעיל אות מט, נג.

(123*) ד"ה לך לך, כי ידעתיו המשך תרס"ו. תקעו, דרשו ה' בהמצאו, רדע"ה.

(124) ספר השיחות ה'תש"ד עמוד 105.

(125) שם, עמוד 120.

(126) שם.

(127) שם של מדה במדינת רוסיה.

(128) שם.

(129) שם עמוד 128.

(130) ראה לעיל אות ד', כח, סב.

את חיי בהשגה, רבי הלל¹³⁸ חי את חייו בניגון, בריקוד.

כידוע שרבי הלל¹³⁹ חיבר ניגונים, ושרו אותם לפני אמירת מאמר חסידות, שלש-חמש פעמים כל ניגון, ולעת זקנותו שהיה חלש ולא היה בכחו לרקוד אמר רבי הלל לנכדו: פניע, רקוד אתה עבורי...

וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א (ג"ע): יש ענין של חיים ויש ענין של להגיע ל"שיא" החיים...¹⁴⁰

עד. תפלה אין משמעה לנגן, תפלה אין משמעה לבכות, בשעת התפלה צריכים לנגן ניגון, בשעת התפלה צריכים לבכות...

אמרו פעם שקול מעורר הכוונה¹⁴¹ פירוש, שהכוונה מעוררת את הקול.

כפי הכוונה בתפלה, כך הקול, כך הניגון שמתנגן...¹⁴²

עה. כ"ק אדמו"ר שליט"א (ג"ע) צוה לנגן ואמר: ניגון פנימי; שיחידיר את הפנימיות, אין הדבר צריך להיות ניכר בחיצוניות, זה צריך לחדור את הפנימיות¹⁴³.

עו. הדוד רז"א¹⁴⁴ נ"ע שאל את אחיו, אבי הרבי מוהרש"ב בשמחת תורה תרנ"ג:

מדוע נחשבת הנגינה בתפלה לאחת מדרכי החסידות?

אבי הרבי מוהרש"ב ענה:

— נגינה היא מעמד הנפש המתבטא בניגון. ישנו ניגון הבא מתוך הגעגועים שהמנגן מתגעגע, ישנם ניגוני תקווה וניגוני התמרמרות, וכך ישנם ניגונים שונים המתארים מעמד הנפש של המנגן.

חסידים מנגנים בשעת התפלה, כי קול מעורר הכוונה¹⁴⁵, כדי להבין ענין פנימי — יש צורך בנגינה, וכשענין מסויים מתקבל אצל החסיד בשעת התפלה — מתנגן לו אז¹⁴⁶.

את העונג. קול אינו מחדש השגות, הוא גם אינו מרחיב בהבנה, כי אם מעורר את העונג, זהו מה שרבנו הזקן אומר על הקול שאינו אלא כמזכיר, הוא מזכיר ומעורר את העונג, — וצריכים לנגן ניגון כזה שיעורר את העונג¹³¹.

ע. כ"ק אדמו"ר שליט"א (ג"ע) צוה לקבוצת המנגנים לנגן, באמרו: „ניחוח“¹³² שתיכנס לפעור לה... ושרו ניגונים רציניים, ואמר הרבי: הרי מתקרב זמן שמחת בית השואבה, ויש לנגן ניגון שמח¹³³.

עא. ניגון תופס מקום חשוב ביותר בחסידות, עד כדי כך שלרבי האמצעי היתה „מקהלה“.

ניגון הוא דיבור¹³⁴, בדיבור גופא זהו דיבור פנימי, ההפרש בין דיבור לניגון הוא כמו ע"ד או תיות הכתב והציור.

אותיות הכתב מובנות דוקא למי שיודע ומבין אותם, ובאם אינו מבין הרי שאין לו כלום, ואילו ציור רואים הכל.

כך ישנה מעלה באותיות לגבי ציור, שבאותיות גם אם הן שלא כסדרן יכול להיות הענין של נוט-רוקין וצירופים ע"ד ע' פנים לתורה, ואילו בציור, אם מהפכים את הציור — אז הוא לא כלום.

אלא שהניגון צריך להחדיר אותו, אף שישנם ניגונים שאינם תואמים לכללי החזקנות, מכל מקום כשהניגון חודר אותו הרי זה טוב...¹³⁵

עב. עבודת היום — שמחת תורה — היא שירה וריקוד.

ענין השירה ביום שמחת תורה הוא, שידע האדם, שעליו להתעלות, גם ה„טובים“ הטובים ביותר צריכים להתעלות¹³⁶.

עג. ...זיעה של מצוה, וע"ד הריקוד בשמחת תורה, אין הכוונה לשמחת יו"ט עצמה כמבואר בשו"ע, כי אם הריקוד בשמחת יו"ט.

וכמו שאמר רבי אייזל מהומיל¹³⁷: אני חייתי

(138) ראה לעיל הערה 46.

(139) ראה שם.

(140) ספר השיחות ה'תש"ה עמוד 93.

(141) ראה לעיל אות ד. כח. סב. סט.

(142) שם, עמוד 114.

(143) משיחת ליל א' דחג הסוכות תש"ו.

(144) ראה לעיל הערה 55.

(145) ראה לעיל אות ד. כח. סב. סט.

(146) משיחת יום א' דחג הסוכות תש"ו.

(131) שם.

(132) שם חברת המנגנים אצל כ"ק אדמו"ר הרי"צ ג"ע. „ניחוח“ — ר"ת: ניגוני חסיד חב"ד.

(133) ספר השיחות ה'תש"ה עמוד 40.

(134) ראה לעיל אות יח, סד.

(135) שם עמוד 53.

(136) שם עמודים 58—59.

(137) ראה לעיל הערה 39.

שהמתפלל ייבכה מהענינים, שיתעורר, ואכן כשה-
ענינים כובשים את האדם אז מתנגן.

וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א (נ"ע): צריכים
לנגן ניגון ש"יכבוש". אין מן הצורך לצעוק כשמנג-
נים ניגון, זהו קול כסיל, כי אם לנגן ניגון פנימי,
ש"יכבוש" ¹⁵⁵.

פג. רבנו הזקן בשו"ב ממזריטש לויטבסק, ובר-
צותו, "לקחת" את האברכים הלומדים, ניגן בפניהם
ניגון. כידוע היו לרבנו הזקן עשרה ניגונים ¹⁵⁶,
ובניגון האמור שניגן בפני האברכים הביא אותם
לידי דביקות והם כלו כנר, ואז האיר בהם אור
התורה, ונפתרו כל שאלותיהם וקושיותיהם... ¹⁵⁷.

פד. כשחזר רבנו הזקן בפעם הראשונה ממזריטש
לויטבסק, היה ותהום כל העיר. כששאלוהו מה
"לקח" במזריטש, ענה: במזריטש נודעו לו שלשה
ענינים: מהו הקב"ה, מי הם בני ישראל — ישראל
אורייתא וקוב"ה חד, ומהו ניגון.

בחג הפסח הראשון לבואו ממזריטש, שר וניגן
הרבה בסדר השני.

ניגנו כמה ניגונים חב"דיים מקובלים, ואמר כ"ק
אדמו"ר שליט"א (נ"ע):
— בניגונים אלה משתקף ה"אני" החסידי ¹⁵⁸.
פה. ברצותו לקרב גם אנשים פשוטים, המציא
רבנו הזקן את ענין הניגון, שעל ידי הניגונים
יתגלה שרש נשמתם ¹⁵⁹.

^{הערות}
רבנו הזקן הרי היה חכמה דאצילות, וחיבר עשרה
ניגונים המסודרים על פי חכמה דאצילות ¹⁶⁰.

בחג הפסח הראשון אחרי שרבנו הזקן חזר
ממזריטש, התאספו בביתו בשעת הסדר השני כל
למדי וגאונים העיר, ורבנו הזקן שר ניגונים על-
ידם האיר בכל אחד מהם את שרש נשמתו.

וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א (נ"א): זה מוכנו
של ניגון חסידי, שבידו לעורר את גילוי הנש-
מה ¹⁶¹.

עז. אצל חסידים, מגלה הניגון לא רק את מהלך
הנפש של המנגן, כי אם גם מעורר את המנגן
לעבודה שעליו לעבוד בה... ¹⁴⁷.

עת. אבי הרבי מוהרש"ב אמר פעם:
קול מעורר הכוונה ¹⁴⁸. חסידי רבנו הזקן, רבנו
האמצעי, הרבי ה"צמח צדק" היה להם ניגון מיוחד
לכל ענין של עבודת החסידות והחסידים, ניגון של
התעוררות לפני ואחרי שמיעת חסידות, לפני "יחי-
דות" ואחרי "יחידות"...

בניגון שחסידי היו מנגנים לפני "יחידות" נש-
מע ונרגש באיזה רגש ובאיזו תקוה הולכים ל"יחי-
דות", ובניגון של אחרי "יחידות" נשמע ונרגש
שמחת נפשו של החסיד מההוראות שקבל ב"יחי-
דות" שתבאנה לו פעולה בעבודה ¹⁴⁹.

עט. החסיד רבי גרשון דוב ¹⁵⁰ סיפר, ששמע מזה-
סידים הראשונים של רבנו הזקן, שנחקרבו לחסידות
על ידי התפלה בנגינה, הניגונים החסידיים פעלו
עליהם, וסיים הר"ד: הנני מתמרמר על זה שאינני
מנגן והנני חושב זאת לעונש ¹⁵¹.

פ. אבי הרבי מוהרש"ב, אמר: לכל מנעול מפתח
מיוחד, ואילו בידי של אומן ישנו מפתח כללי בו
באפשרותו לפתוח על המנעולים, וזהו ענין הנגי-
נה... ¹⁵².

פא. אצל אבי הרבי מוהרש"ב קרה, שבאמצע
כתיבת דא"ח ¹⁵³ שהיה כותב כשהוא לבוש רק
בכיפה, היה מפסיק, מניח מטפחת על הכתב, לובש
הכובע ומנגן ¹⁵⁴ בדביקות. ופעם אחת אמר: זהו
בגלל ה"הנחה" של הענין ¹⁵⁴.

פב. שאלו פעם את רבנו הזקן, מדוע מנגנים
חסידים בשעת התפלה, וענה: בתפלה צריך להיות

(147) משיחת יום ג' דחג הסוכות תש"ו.

(148) ראה לעיל אות ד. כח. סב. סט. עד.

(149) משיחת יום ב' דחג הסוכות תש"ו.

(150) הרה"ח ר' גרשון דוב מעיר פאזאר, מצעירי חסידי
אדמו"ר הצ"צ, אח"כ ממקושרי אדמו"ר מוהר"ש

ואדמו"ר מוהרש"ב.

(151) משיחת ליל ש"ק נח תש"ו.

(152) שם.

(153) דא"ח ר"ת: דברי אלקים חיים, אשר בשם זה
נקראת תורת התב"ד.

(154) משיחת ליל ש"ק נח תש"ו.

(155) משיחת י"ט כסלו תש"ו.

(156) ראה לעיל אות ב.ה.גד.

(157) משיחת פורים תש"ו.

(158) משיחת סדר ראשון של חג הפסח תש"ו.

(159) ע"י לעיל אות ג.

(160) ראה לעיל אות ב.ה.גז.

(161) משיחת יום א' בחג הפסח תש"ו.

הרי טוב עין, והוא העניק את הכח לרחוק את הכלי המאוס, וזהו על ידי — ניגון¹⁶⁷.

פס. אבי, הרבי מוהרש"ב, סיפר, כשגילו לרבנו הזקן במזריטש, מי הוא, החל לפעול, והתגלה בנגינה.

אבי אמר אז שישנם שלשה אופנים בניגונים: ניגון שמנגנים בשעת התפלה, ניגון המביא לתפלה וניגון היוצא את המתפלל¹⁶⁸.

צ. רבנו הזקן לפני היותו במזריטש, בהיותו עדיין ילד קטן, היה מנגן גדול. הוא היה מנגן הניגונים שהיה שומע מפי האורחים, העוברים ושבים שהיו שוהים בבית אביו רבי ברוך, שהיו מחבורת הצדיקים הנסתרים, שלוחי הבעל שם טוב...

רבנו הזקן בילדותו אהב מאד את השדה. כשהיה יוצא מה"חדר" בו למד, לא היה הולך הביתה, אלא יוצא לשדה ושם ממשיך ללמוד...

ובהיותו בשדה הנה לעתים קרובות היה משתפך בנגינה. יש לנגן ויש להשתפך בנגינה, רבנו הזקן אמר שפנימיות הנפש יכולה להשתפך בנגינה.

בשנת תרנ"ד, בשעת התוועדות, אמר אבי הרבי מוהרש"ב, שמלאו מאה שנה מאז אמר רבנו הזקן: בכחו של ניגון להוציא את האדם מהבוץ העמוק ביותר¹⁶⁹.

צא. בסדר השתלשלות החסידות — מאז שנתיסדה על ידי רבנו הזקן — תופסת הנגינה מקום חשוב ביותר. כשרבנו הזקן בא בפעם הראשונה ממזריטש, החל מיד בניגונים. רבנו הזקן היה מנגן נפלא, לא רק שידע את כללי הנגינה, הוא גם ידע את "ענין" הנגינה¹⁷⁰.

צב. בילדותו של הרבי ה"צמח צדק" שאל את סבו רבנו הזקן — מה הוא יהודי? ורבנו הזקן ענה לו: יהודי הוא שיכול לגלות שורש נשמתו... ענין החסידות הוא שאדם יכיר את עצמו ויעבוד עם עצמו, לא רק לקנות מדות טובות, כשהכוונה היא לא רק מדות טובות כפי שהן על פי דיני התורה, כי אם מדות טובות כפי שהן על פי חסידות. אכן זה די טוב, אבל אין זה עדיין בחינת חסיד, —

פז. עיקר החסידות הוא "להרגיש" את הענין. להרגיש כמה חיות גלום בניגון חסידי, כמה חיות גלום באימרה חסידית¹⁶².

פז. שמעתי מאבי, הרבי מוהרש"ב, מה ששמע מהסבא, הרבי מוהר"ש, בשם הרבי ה"צמח צדק", שרבנו הזקן אמר לנכדו הרב"ש¹⁶³: החייתני, כמה שהאזנת לטעמי הנגינה ולימדת אותם.

— היו לו לרבנו הזקן טעמי נגינה מיוחדים לכל אחד מחלקי קריאת התורה¹⁶⁴, לא היו דומים טעמי הנגינה של כל התורה לטעמי הנגינה של או ישיר, וטעמי הנגינה של עשרת הדברות בפרשת יתרו לא היו דומים לטעמי הנגינה של עשרת הדברות במשנה תורה. —

ב, למען תספר באזני בנך ובן בנך — המשיך רבנו הזקן לומר לרב"ש — לא מתכוונים רק לנכד, כי אם עד סוף כל הדורות, רק זאת שבעל פה הרי אפשר למסור זאת רק לנכד, או לבן הנכד, והייתי מאד רוצה שהניגונים ששמעת אצלי, שזהו כמו שמלכות דאצילות שרה, ינגנו עד סוף כל הדורות. אחרי כל כך הרבה יסורים ומגדים, מהם סבל רבנו הזקן, והמנגדים שבעולם הזה אינם בערך למנגדים שהיו לו מצד שרשי הקליפות, הרי רצונו של רבנו הזקן שכל הכוונות שכיוון והניגונים שניגן וסידר, ינגנו אותם עד סוף כל הדורות, והיכן שיהודי יהיה ובכל מצב שיימצא, יעוררו הניגון לתשובה...¹⁶⁵

פח. הרבי ה"צמח צדק" היה מתוועד עם חסידים בחיי רבנו הזקן ובחיי הרבי האמצעי.

סדר ההתוועדויות היה, שהיה מתחיל בסיפור ומסביר את ה"בכין" של הסיפור, איך שזה צריך לפעול בכחות חב"ד, חג"ת, נה"י¹⁶⁶, ואילו קבלת עול מלכות שמים על האדם לרכוש בכחות עצמו.

הרבי ה"צמח צדק" אמר, שעל סיפור לפעול בענינים האמורים, ואם אין זה פועל, הרי זה בא מאחד משלשה הטעמים: (א) מפני שהשומע אינו מבין, (ב) אינו רוצה להבין, (ג) מפני שהמקבל הוא כלי מאוס. הסבא — הכוונה לרבנו הזקן — היה

(162) משיחת שבת חוהמ"פ תש"ו.

(163) ראה לעיל הערה 56.

(164) ראה לקוטי דיבורים כ"ה שבט תרצ"ו.

(165) משיחת ליל שש"פ תש"ו.

(166) חב"ד חג"ת נה"י, הם הספירות למעלה דוגמתם

בנפש האדם ועי' בס' התניא פ"ג, אגה"ק סט"ו.

(167) משיחת ליל שש"פ תש"ו.

(168) משיחת ליל א' דחג השבועות תש"ו.

(169) משיחת יום א' דחג השבועות תש"ו.

(170) משיחת יב תמוז תש"ו.

התפלה, הגעגועים בשעת התפלה והגעגועים אחרי התפלה.¹⁷⁶

צו. בהתוועדות חסידית היו מאחלים אחד לשני, עונג במאמר החסידות, כמו שיש עונג בניגון חסידי, הנוקב ויורד ו, "כובש" את האדם.¹⁷⁷

צח. כשמנגנים ניגונו של רבנו הזקן — הניגון בן הד' בבות — זה מעורר למעלה התגלות הנשמה של הרבי, כפי שזכינו לשמוע מאבי הרבי מוהרש"ב, כשהרבי ה, "צמח צדק", היה מנגן ניגון זה במסיבת חסידים, היה כל אחד מהחסידים הנוכחים, מסתכל לצדדיו, אם אין הרבי — רבנו הזקן — עומד לידו.¹⁷⁸

צט. ניגון למעלה מדיבור.¹⁷⁹ בניגון מתבטאת העצמיות, ואז מרגישים את הפנימיות והעצמיות של דיבור.

זהו, כפי שדובר פעם¹⁸⁰, טעמו של דבר מדוע חסידים מנגנים בשעת התפלה. ישנו ניגון לפני התפלה וניגון בשעת התפלה. הניגון שלפני התפלה הוא בבחינת הכנה לשרש את מה שלא צריך להיות בשעת התפלה.

צריכים לומר ניגון, לא כדי ש, "יכבוש" את הור"ת, כי אם ש, "יכבוש" את עצמו.

אחר כך צווה כ"ק אדמו"ר שליט"א (נ"ע) לשיר ניגון, ואמר: צריכים לנגן ניגון פנימי. חב"ד תו" בעת פנימיות בכל, ריקוד — פנימי, ניגון — פנימי.¹⁸¹

ק. כ"ק אדמו"ר שליט"א (נ"ע) בקש לנגן הניגון של ד' בבות של רבנו הזקן ולפני זה בתור הכנה ינגנו ניגון של אבי הרבי מוהרש"ב.¹⁸²

קא. צריכים ראשית דבר לומר את לשון הרב, ולכן שינגנו ניגונו של אבי, הרבי מוהרש"ב — וניגנו הניגון הידוע בשם: "הניגון הרוסטובי" המיוחס לרבי מוהרש"ב.¹⁸³

עבודתו של חסיד היא להכיר את ה, "אני", וזה בא על ידי ניגון. הניגון מראה לו היכן הוא נמצא, איך והיכן הוא יכול להיות, שכל זה בא על ידי התגלות העצם, שזהו על ידי נגינה. ניגון הוא התגלות העצם¹⁷¹ — עצם הנשמה, ניגון הוא פתח ושער שעל ידו אפשר להגיע להיכן שצריכים להיות. נגינה — אין הכוונה רק לשיר, הכוונה בנגינה היא, "להשתפך בנגינה", שהתגלות העצם, "משתפך" בניגון.

בנגינה ישנם ניגונים של שמחה, ניגונים של מרירות, ששניהם, שמחה ומרירות, יש להן זמנים ידועים וקבועים, כל אחת בזמנה, אבל בכלל ענין הנגינה הוא — התגלות העצם.¹⁷²

צג. אילו ידעו את דרכי החסידים, היו יודעים, שניגון אין לנגן במהירות. ניגון אין הכוונה לצעוק בקול גבוה, ניגון זהו חיות. חסידים מלפנים היו מנגנים בשעת התוועדות, וזה, "כבש" אותם לגמרי. לאחר מכן היו יוצאים בריקוד, לא סתם ריקוד, כי אם ניגון בבחינת מוחין, עם כל כחות הנפש, הרגלים היו מורמות מעצמן. ניגון הוא הכנה לעבור דה, אין זו עדיין עבודה, כי אם הכנה לעבודה אמיתית.¹⁸⁷

צד. היו צריכים ללמוד הניגונים העתיקים. כל ניגון הוא יקר, לבד זאת מה שהם מעוררים זכרון, הנה כל ניגון הוא יקר מצד עצמו, במיוחד לגבי אלה העוסקים בעבודת התפלה.¹⁷⁴

צה. כ"ק אדמו"ר שליט"א (נ"ע) צווה לנגן את הניגון של ד' בבות מאדמו"ר הזקן ולאחר מכן אמר:

ניגונו של רבנו הזקן הוא בבחינת "יחידות", אחרי "יחידות" צריכים לקחת קצת משקה ולשיר ניגון שמח.¹⁷⁵

צו. שלש בבות בניגון. הניגון שלפני התפלה, הניגון בשעת התפלה והניגון אחרי התפלה. שלשה אלה הם אותו ניגון. אלה הם הגעגועים שלפני

(176) משיחת ליל א' דחג השבועות תש"ז.

(177) לקוטי דיבורים חלק ג. עמוד תצב.

(178) שם עמוד 1000.

(179) ראה לעיל אות יח. סד. עא.

(180) ראה לעיל אות עו. פ"ב.

(181) משיחת יט' כסלו תש"ח.

(182) משיחת פורים תש"ח.

(183) ניגון מד שבספרנו חלק א.

(171) ראה לעיל אות גג. פה.

(172) משיחת יב תמוז תש"ז.

(173) שם.

(174) משיחת ש"ק בראשית תש"ז.

(175) משיחת ל"ג בעומר תש"ז.

רושם על השומע, וביחוד השלשה ניגונים שעשו עלי רושם אדיר והם: שיר ההתועדות, הנקרא בלשונם הניגון דאהבת אחים, שיר ההתבוננות ונקרא ניגון התשובה, שיר היחידות¹⁸⁸ ונקרא ניגון המקדש.

את הניגון דאהבת אחים, שמעתי ראשונה בעיר וויטבסק והוא בחמש בבות, כולן כאילו מחבקות, מנשקות ומלפפות בנעימות עליזה ועליצות הנפש, מבבא לבבא מתרומם הגילה ואתה עמה התרגשות הנפש.

ניגון התשובה הוא של שלש בבות. בבא קמא הוא קול מעורר הפשטת הגשמיות והתרכוזת המחשבה, בבא שניה, קול מעורר במוסר כליות בהתמרה מרות עצומה ובבא שלישית — קול מעורר חרטה, תחנוני רחמים, געגועי ניהום וקירוב בבקשה לבבית.

ניגון היחידות הוא של חמש בבות. שתי בבות ראשונות בקול מתון ממושך, מעוררות התבוננות והתעמקות. בבא שלישית ורביעית מביעה תודה ותקות בקול רך ובטוח, ובבא החמישית מבעת אומץ הרוח בקול עליו ומתרגש המעורר תנועת רגל והגבהת הידים לפי דפיקות הרגלים, כפי תנועת הניגון¹⁸⁹.

(189) ראה לעיל הערה 103.

(190) ראה לעיל אות גה.

לאחר מכן בקש כ"ק אדמו"ר שליט"א (נ"ע) לנגן ההניגון הידוע בשם: „הבינוני”¹⁸⁴ ולא יכלו המסובים לזכור את הניגון.

ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א (נ"ע): קשה להיות בינוני¹⁸⁵, אבל לנגן את „הבינוני” לא צריך להיות קשה¹⁸⁶.

קב. מרשימות כ"ק אדמו"ר שליט"א (נ"ע), אדות שמעון המדקדק¹⁸⁷.

...¹⁸⁸ החסידים אוהבי נגינה המה ומנגנים ניגונים מיוחדים למקרים שונים, ניגוני תפלה וניגוני לימוד, ניגוני סעודה וניגוני התועדות. ועל הרוב הגה הניגונים מתאימים לאותם הענינים ועושים

(184) ניגון מו שבספרנו חלק א.

(185) הכוונה על מדריגת הבינוני המבואר בספר פי"ב ועוד.

(186) משיחת יום א' דחג הפסח תש"ח.

(187) שמעון המדקדק היה אחד מראשי ה„משכילים” האדוקים, שנסע בשליחות מיוחדת למקומות החסידיים והתחפש עצמו כאחד מהם, בכדי לחקור מעשיהם ומנהגיהם של החסידים והיה בזמן נשיאות אדמו"ר הצ"צ. ראה אדותו בלקוטי דיבורים חג הפסח תש"ג ע' עז. וראה „ספר התולדות אדמו"ר הזקן” עמוד קנח ואילך.

(188) המספר הוא שמעון המדקדק, בהדר"ח שמסר לפני חבריו המשכילים.

הקדמה לתוי הנגינה

מוצר חסות

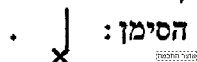
הקדמה לתוי הנגינה

תוי הנגינה נרשמו ע"י כותב שורות אלה והמלחין איתן אביצור בזמנים שונים וללא תאום מוקדם ביניהם¹. לרושמים לא היתה יד בבחירת הניגונים או מבצעים. מרבית הניגונים נרשמו עפ"י הקלטות שמסר העורך ר' שמואל זלמנוב ז"ל לרושמים, ויתרם — עפ"י תקליטים מסחריים. מר אביצור רשם שמונים ושלושה ניגונים לפי מיטב כשרונו והבנתו כמלחין המצוי אצל גנינת עדות ישראל. שאר הניגונים, חמישים ושנים במספר, רשמתי אני הח"מ.

על דעת העורך, ובשל אופיו המיוחד של הספר, נסיתי למצוא את שביל הזהב בין הרישום המדעי השואף לדיוק מירבי, לבין הרישום הסכימטי, אשר לדעת רבים מתאים לשמושו של הקהל הרחב. בדרך כלל נהגתי עפ"י העקרונות שהדריכוני ברישום הלחנים לספרו של משה אטיאש². אולם ריבוי הסוגים המוסיקליים — החל מניגוני ריקוד וכלה בניגוני תפילה — ורצונו של העורך ז"ל ברישום „קל-קריאה ככל האפשר, אשר לא יפגע ברוח הנגינה החסידית-החב"דית", לא השאירו מקום לכתיבה שיטתית אחידה. לכן, ברישום הלחנים „הפשוטים" (ניגוני שמחה ורקוד וניגונים בסגנון ה„מרש") נסיתי קמעה לכוון הרישום הסכימטי³. וברישום הניגונים המסולסלים ובעלי המקצב החופשי — לכוון הדיוק המדעי. מכאן, למשל, העדרם של הסלסולים והגליסנודו מרוב ניגוני הריקוד, ורישומם המלא והמדויק בניגוני התפילה.

רישום הגובה

בכל הניגונים נמנעתי מדקדוקים אתנו-מוסיקולוגיים כרישום הויברטו לסוגיו, רישום המרווחים הקטנים מחצי טון (מיקרו-טונים), וכמו כן ציון הגובה האבסולוטי. אבל מצאתי לנכון לציין מציאותם של צלילים בעלי גובה בלתי מגדר ע"י הסימן:

גליסנודו שבין שני צלילים וכן גליסנודו על צליל אחד לגובה בלתי מגדר, נרשמו באמצעות הסימן ללא ציון נוסף (ר' ניגונים ריב עמ' 2 ו-רנח עמ' 49). גליסנודו על צליל בודד, אשר טווה גלישתו ברור, נרשם עם תו נוסף בסוגרים אחרי הסימן הנ"ל לציון הגובה אליו גלש (ניגון רכ) .

סלסולים בלתי ברורים בגובהם נרשמו מעל לתוים כדלקמן: מורדנט עליון; מורדנט

תחתון ; גרופטו [= זרקא] . עטורים בעלי גובה מגדר ומקצב ברור נרשמו בתוים

רגילים. עטורים בעלי גובה מגדר ומקצב בלתי ברור נרשמו בתוים קטנים קשורים בקשת לתו המעוטר .

רישום המשקל, המקצב ויחידת המיפעם.

מתוך המגמה להקל על הקורא ככל האפשר, השתדלתי לרשום את הניגונים במשקלים קבועים. סטיות חדות מהמשקל הקבוע (או האופיני-המצוי) של הניגון, נרשמו בשני אופנים: א. בתוך סוגרים — כגון — זאת כאשר החריגה מהמשקל המצוי נראתה כנובעת

(1) כך אירע שניגון אחד נרשם פעמים בשתי גירסאות שונות (ניגונים שכב, שכג).

(2) אטיאש, משה, קנסיונרו יהודי-ספרדי, ירושלים, 1972, עמ' 269—270.

(3) ברוח כתיבת התוים לאנתולוגיה אוצר החסידות, 101 ניגוני ריקוד חסידיים, בעריכת אנדרה היידו ויעקב מזור, ירושלים, תשל"ד (הוצ' המכון הישראלי למוסיקה דתית).

מהארכת צלילים, קיצורם, הוספת הפסקות או העלמתן (תופעה אופינית לבצוע סולני של ניגונים המושרים ברגיל ע"י הצבור). ב. ללא סוגרים — כאשר השנויים מהותיים ומשתמע מהם כי לניגון משקל משתנה.

לסטיות קלות — מיקרו-ריתמיות — לא ניתן ביטוי ברישום המשקל. כך, למשל, בניגון רלט, שמשקלו $\frac{4}{4}$, רשמתי

במקום _____,

ובמקרים אחרים השתמשתי בסימני הפרמטה באופן דומה גם מעל הפסקות, סימני נשימה וקוי תיבות (וראה על כך להלן).

ברישום המקצב חתרתי, לרוב, לדיוק מירבי — אולם לא על חשבון בהירות בתאור המשקל. לשון אחר, במקום רישום מדעי מסובך המציג בדיקנות את יחסי האורכים של הצלילים כפי שהם בהקלטה, ולפעמים עד כדי טשטוש המשקל האופייני והעלמתו מעין הקורא המצוי, העדפתי את הרשום הפשוט לתאור המשקל והמקצבים להם, „התכוון“ המבצע; ועל השנויים המיקרו-ריתמיים רמזתי באמצעות הפרמטה (כנזכר לעיל) וע"י המונחים המקובלים לציון שנויי הטמפו (כגון *rubato*, *accel.*, *rit.*). כך, למשל, במקום הרישום המדויק, הקשה לקריאה

רשמתי

accel.

ממגמה זו סטיתי בניגוני התפילה הבלתי ממושקלים (ניגונים רלה, רמה ו-רמו) ובקטעי ניגונים הדומים להם באופים הרתמי (ניגונים ריג, רכ, רנח ו-רסב) אל טכניקת הרישום המדעי, כדי להדגיש במקומות הדרושים העדרם של מקצבים פשוטים ויחסי אורכים מקובלים.

יחידת המפעם נרשמה בהתאמה לאופיו הרתמי של הניגון. ניגונים ממושקלים עם טמפו יציב נרשמו, כמובן, עם יחידת מפעם אחת ויחידה. בראש הניגונים, אשר להם שנויי טמפו קלים, רשמתי את תחומי הטמפו מן האטי ביותר אל המהיר ביותר 4 (כגון $92 - 108$),

בניגון רלט ו- $69 - 84$ (בניגון רלט) ובגוף הניגון — רק את החריגות מתחום הטמפו הנ"ל.

הציון *sempre accel.* הבא אחרי ציון-תחום-טמפו כלשהו (כבניגון רסג), פרושו האצה מדרגת ומתמדת מן הטמפו האטי אל המהיר.

שנויי טמפו חדים צוינו, לפי הצורך, הן ע"י יחידות מפעם והן ע"י תחומי-טמפו (כבניגון ריב).

בניגונים עם שנויי טמפו תכופים ומרובים, שחלקם חוזרים במדויק או בקירוב, השתמשתי לנוחיות הקורא ב- *Tempo* ו- *Tempo* וכו', לציון החזרה על תחומי טמפו שונים. באלה השתמשתי גם לציון החזרות שבקירוב, ובלבד שהיהם שבין תחומי הטמפו השונים נשמר בעקביות (ניגונים ריג, רלה, רנה).

לציון יחידת מפעם בלתי יציבה — מעין *sempre rubato* — השתמשתי בסימן $\sim$

לפני המספר המטרונומי. כך $120 \sim$ מציין רובטו תמידי סביב הטמפו 120 (ניגון

רנח), ו- 52 - 44 ~ ♪ פירושו רובטו תמידי הנע בתוך התחום הנ"ל.

כבר עמדתי לעיל על דרך השמוש בסימן הפרמטה (♩). על כך אוסיף כי כאשר הוא נרשם מעל לתו או הפסק, ערכו כמקובל ביצירות אמנותיות. רשומו בסוגרים () פירושו ספק הארכה ספק רובטו במסגרת הטמפו הנתון. רשומו מעל לסימן נשימה ♫ או מעל לקו התיבה, משמעו הפסקה קצרה — ספק נשימה ארוכה.

כמו כן השתמשתי בסימן 9 לציון נשימה קצרה בין הצלילים, ובסימן ♪ מעל לתו לציון צליל ארוך במקצת מן הרשום. דוגמאות לכל הנ"ל ראה בניגון רפה.

סימני ההתק

המגמה להקל על הקורא המצוי הביאתני לרשום את הניגונים שלא בגובה האבסולוטי, ועם מספר מועט של סימני התק. בניגונים בעלי טונליות ברורה — מג'ור, מינור טבעי והרמוני, שטייגר אהבה רבה (הקרוי „פריגיש“ בפי החזנים) והסולם הדורי-אוקראיני — נרשמו הסימנים ליד המפתח. בשלשה ניגונים — רנח, רעט, שכא — נרשמו הסימנים בגוף הניגון בגלל אי-בהירות או דו-משמעות טונלית. הסולמות המינוריים נרשמו לרוב על רה או לה. המג'ורים — על דו או פה, וה„פריגיש“ — על מי.

אחתום דברי בהבעת תקוה כי דרך הבינים שנקטתי חיטב בעיני החוקר ואיש המקצוע כמעבירת אינפורמציה מהימנה.

כן אקוה כי הצלחתי לכוון לדעת העורך ז"ל, בנסיוני להעביר באמצעות תוי הנגינה, הסלסולים וסימני הגליסנדו משהו מגישתם של החסידים ל„קנייטשן“ ול„אנחות“ שבמוסיקה, ויותר מקורטוב מרוח הנגינה החב"דית.

יעקב מזור, ד' בניסן תשל"ט

רשימת הניגונים לפי הרושמים

א. ניגוני א. אביצור	ב. ניגוני י. מזור
ריא, ריד, רטו, רטז, ריו, ריח, ריט;	ריב, ריג, רך;
רכב, רכג, רכד, רכו, רכת, רכט, רל;	רכא, רכה, רכו;
רלב, רלג, רלד;	רלא, רלה, רלו, רלח, רלט, רמ;
רמב, רמג, רמד, רמו, רמט;	רמא, רמה, רמו, רמת, רנ;
רנא, רנב, רנג, רנד, רנו, רנט, רס;	רנה, רנו, רנח;
רסא, רסד, רסו, רסת, רסט, רע;	רסב, רסג, רסה, רסז;
רעא, רעב, רעג, רעד, רעה, רעז;	רעז, רעח, רעט, רפ;
רפד, רפו, רפז, רפח, רפט, רצ;	רפא, רפב, רפג, רפה;
רצא, רצב, רצג, רצד, רצה, רצז, רצח, ש;	רצז;
שא, שב, שג, שד, שט, שי;	שה, שז, שח;
שיא, שטו, שטז, שיו, שיח, שכ;	שיב, שיג, שיד, שיט;
שכב, שכג, שכד, שכו, שכח, שכט, של;	שכא, שכג, שכז;
שלה, שלו, שלז, שלח, שמ;	שלא, שלב, שלג, שלד, שלט;
שמא, שמד, שמה, שמו, שמוז.	שמב, שמג.

מפתח הנגונים בארכיון הפונותיקה הלאומית

רוב הנגונים שבכרך הזה נרשמו עפ"י הקלטותיו של העורך ז"ל. מעוטם נרשמו, לפי דרישתו, עפ"י תקליט „ניחות" ותקליט חב"די נוסף בשם „נגוני שלום". חלקו הגדול של אוסף ההקלטות של העורך נמסר לפונותיקה אשר בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי, נרשם וקוטלג בין אוספיה.

לגבי מספר נגונים אשר הקלטתם לא נמצאה באוסף הנ"ל לא נודע אם נרשמו עפ"י תקליט או מפי הסיד.

ברשימה שלפנינו יופיע מספר ההקלטה בפונותיקה, עם הקידומת Y או Yc, מול מספרו העברי של הנגון. מספרים בסוגרים מציינים הקלטה של הנגון מאוסף זלמנוב שלא שמשה את הרושמים בעבודתם ואשר מציגה ואריגט שונה מן הרשום. כן יופיעו ברשימה הנגונים שנרשמו עפ"י התקליטים אף שאינם בהקלטות הפונותיקה. הסימון „ניחות" ומספר לטיני אחריו יצינו מספר התקליט בסדרת תקליטי „ניחות". „שלום" — יבוא לציון התקליט „נגוני שלום". אחרי ציון התקליט יבוא ציון הצד ומספרו הסידורי של הנגון בתקליט.

ריא — ניחות"ו, ב, 1	רנא — Yc 1042/5	רצו — Yc 1044/2
ריב — Yc 1043/20	רנה — Yc 1044/9	שב — ניחות, ו, ב, 2
ריג — Yc 1044/10	רנו — Yc 1044/19	שה — שלום, א, 4
ריד — Yc 1042/6	רנו — ניחות, ו, א, 2	שו — Yc 1044/11 (Yc 1044/24)
רסו — Yc 1042/20	רנח — Yc 1044/8	שז — שלום, ב, 10
רסז — Yc 1024/10	רנט — Yc 1042/13	שח — Yc 1044/23
ריו — Yc 1042/8	רסא — Yc 1043/11	שי — Y 1837/2 = Y 1995/3
ריח — Yc 1042/4	רנו — Yc 1044/19	שיא — Yc 1042/3
ריט — Yc 1042/2 (Yc 1044/14)	רנו — ניחות, ו, א, 2	שיב — Yc 1044/12
רכ — Yc 1044/5	רנח — Yc 1044/8	שטו — ניחות, ו, א, 1
רכא — Yc 1044/6	רנט — Yc 1042/13	שטז — ניחות, ו, א, 3
רכב — ניחות, ו, א, 1	רסא — Yc 1043/11	שיו — ניחות, ו, א, 8
רכג — ניחות, ו, א, 1	רסב — Yc 1043/16	שיח — Yc 1044/18, 20
רכה — Yc 1044/3	רסג — Yc 1043/13	שיט — Yc 1043/25
רכז — Yc 1044/22	רסד — Yc 1042/11	שב — ניחות, ו, ב, 9
רכח — ניחות, ו, א, 1	רסה — Yc 1044/21	שכא — Yc 1044/1 (Yc 1043/19)
רכט — ניחות, ו, א, 1	רסח — Yc 1043/8	שכב — Yc 1043/1
רל — Yc 1042/16	רסט — Yc 1042/1	שכג — Yc 1044/13
רלא — „שלום", א, 5	רע — Yc 1042/14	שכה — ניחות, ו, ב, 9
רלב — Yc 1043/9	רעא — Yc 1042/17	שכו — Yc 1042/15
רלג — Yc 1042/21	רעב — Yc 1042/22	שכז — Yc 1044/4
רלד — Yc 1042/19	רעג — Yc 1043/5	שכח — Yc 1042/9
רלה — Y 1837/13	רעד — Yc 1043/6	שכט — Yc 1042/18
רלו — Y 1837/6	רעה — Yc 1043/7	של — Yc 1043/4
רלז — Yc 1044/17	רעז — Yc 1043/10	שלא — Yc 1044/25
רלח — Y 1837/7	רעז — Yc 1043/12	שלב — Yc 1043/15
רלט — Y 1837/9	רעח — Yc 1043/18	שלג — Yc 1043/17
רמ — שלום, א, 2	רעט — Yc 1043/26	שלד — שלום, ב, 11
רמא — Yc 1044/16	רפ — Yc 1044/15	שלה — ניחות, ו, א, 3
רמב — ניחות, ו, ב, 10	רפא — Yc 1044/26	שלו — ניחות, ו, א, 7
רמג — ניחות, ו, א, 4	רפב — Yc 1044/27	שלוז — ניחות, ו, ב, 6
רמד — ניחות, ו, ב, 13	רפג — Yc 1044/29	שלס — Yc 1043/14
רמה — Y 1837/12	רפד — Yc 1043/3	שמ — Yc 1042/7
רמו — Y 1944/2 = Y 1837/11	רפה — שלום, ב, 8	שמא — Yc 1043/2
רמז — ניחות, ב, 7	רפו — ניחות, ו, א, 2	שמב — Yc 1043/21
רמח — Y 1837/8	רפז — ניחות, ו, ב, 3	שמג — Yc 1043/22
רנא — Y 1995/2 = Y 1837/1	רפח — ניחות, ו, ב, 8	שמד — ניחות, ו, ב, 1
רנב — Yc 1042/12	רצה — ניחות, ו, א, 5	שמה — ניחות, ו, א, 6

נוסחא זו נמסרה מפי אנ"ש שיצאו מאתורי מסך הברזל אחרי ההו"ל של הכרך הראשון הנ"ל, וכך שמעוה מפי החסיד ר' אלחנן דוב מרוזוב (שכידוע לימדו כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע במיוחד את עשרת הניגונים של כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע), וממקורות מוסמכים אחרים, וכך גם נהוג לזמרו בהתועדויות כ"ק אדמו"ר שליט"א בעתים מזומנות — בזמני התעוררות.

ניגון זה בנוסחא זו הופיע בתקליט ניח"ח מס' 2 צד ב' ניגון מס' 1 ע"י קבוצת מנגנים מאברכי אנ"ש, ומשם נרשמו תוי הניגון.

לפי נוסחא זו הניגון מושלם יותר, וגם שמו „קול דודי דופק" מדויק יותר, שהרי שרים את הניגון עם המלים האלה, ואילו לפי הנוסחא בכרך הראשון, הניגון הזה הוא ללא מלים בכלל, וע"כ השם „קול דודי דופק" איננו מתבטא שם בניגון באופן בולט.

ניגון זה מושר בהתעוררות ובהתלהבות גדולה, וכמה פעמים ברציפות.

כדאי להעתיק כאן מהכרך הראשון קטע משי"ח חת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע בשמח"ת תרפ"ט: בניגון „קול דודי דופק" מנקה — סקראבעט — הרבי את הנשמה, הוא מסיר סירכא.

מהתנועה האחרונה גיכר, כמו שאומרים, אתה רואה — אני צודק. הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי אמר, שאביו — אדמו"ר הזקן — הי' ביכלתו להי' כנס לתוך קרביו של חסיד ולשרש, בחסידות או בניגון, את הלא-טוב. הוא — החסיד — אומר, מה אתה רוצה ממני, ואומרים לו בניגון זה: הבבא הראשונה — הוי' אלקים אמת הוא אלקים חיים, ואמת הוי' לעולם. הבבא השני' — למה ירדה הנשמה בגוף; וההמשך — כי נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. הבבא השלישית, — מה שהי' נשמות אומרות, — הכוונה מתבצעת רק על ידינו, וההמשך — הרגש המקבל בהמשכה זו.

כ"ק אדמו"ר ציוה לגנן ניגון זה כמה פעמים ובכל פעם ביאר הכוונה של הניגון ע"ד הנ"ל, רק במלים שונות, וציוה לתפוס הניגון היטב עם הענין הפנימי שבו, ולנגנו בזמני התועדות אנ"ש ויפעול הרבה.

עם ביאורים והערות אדות מקורו ומהותו של כל ניגון, ובצירוף כמה קטעים משי"ח חתיהם של כ"ק אדמו"ר יוסף יצחק וצוקל"ה נבג"מ זי"ע שניאורסאהן מליובאוויטש, ולהבחלח"ה כ"ק אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א מליובאוויטש ביחס לניגונים האלה. (הערה: מפני סבות טכ"י ניות לא עלה בדינו לברר פרטים על חלק מהניגונים וכמו"כ מפי מי נרשמו — ידוע לנו כי כו"כ ניגונים נרשמו מה"ת תקליט „ניגוני שלום" שהו"ל הרה"ח הת' וכו' ר' שמשון חריטונוב בני, שהם ניגוני אביו הרה"ח וכו' ר' שלום חריטונוב מניקאלאייב אלא שמכיון שלא זוהו בכי"ר רור לא נזכרו הפרטים האלו במפתח הניגונים — ואתם הסליחה. ניגונים אלה הם בעיקר בחלק „ניגוני התועדות" או „ניגוני שמחה". כמו"כ הוכנסו כמה מהניגונים לא במחלקותיהם המדויקות — מסבות טכניות).

מחלקה ראשונה

(ריא)

ניגוני חב"ד מכוונים, ז"א: פרי יצירתם של הרביים נשיאי חב"ד שחיברו בעצמם, והיו רגילים לשורר אותם בעת דבקותם בתפלה או בזמנים מיוחדים.

ניגון ריא

קול דודי דופק — לכ"ק רבינו הגדול נ"ע.

אחד מעשרת הניגונים שכ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע, בעל התניא והשו"ע, חיברם בעצמו. התוים לניגון הזה אמנם כבר נדפסו בכרך הראשון של ספר הניגונים (ניגון ה), אך כאן נרשמו בנוסחא אחרת בתוספת כמה בבות, וגם עם המלים של הפסוק „קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי" (שה"ש ה, ב).

מחלקה שניה

ניגוני חב"ד מסורתיים.

(ריב—רטו)

כוללת ניגונים שלפי המסורה מיוחסים לתלמידי ראשי אבות החסידות הכללית, מורנו הבעל שם טוב והמגיד ממזריטש נ"ע, אשר נתקבלו אצל חסידי חב"ד ורגילים לשיר אותם בזמנים שונים, כמו"כ כו"ל לת מחלקה זו ניגונים שמחבריהם היו מגדולי החסידים המפורסמים בעדת חסידי חב"ד. ניגונים אלה תופסים חשיבות מיוחדת בין ניגוני חב"ד, הן מפאת מחבריהם והן כסגנונם ובתוכנם.

ניגון ריב

מיוחס להרה"ק ר' אלימלך מליז'ענסק (ה"קנעם אלימלך") נ"ע.

מנגינה מרתקת לב ומוח הנותנת ביטוי לכיסופי הנשמה לדבקותה באלקים חיים, מיוחסת להרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זצ"ל תלמידו של המגיד הגדול ממזריטש הרבי ר' דוב בר נ"ע. נרשם מפי ר' שמרי' פלדמן מכפר חב"ד שכנו ר' שלום שמע את הניגון מפי הרב טווערסקי מדעג' ווער [בנו של הרבי מהורנוסטייפאלא (מילוואקי)], נכדו של הרה"ק מטשערקאס נ"ע.

ניגון ריג

אנה אמצאך מיוחס להרה"ק הר' לוי יצחק מברדיצ'ב (ה"קדושת לוי") נ"ע.

ניגון זה המיוחס להרה"ק הרבי ר' לוי יצחק מברדיצ'ב נ"ע, מיוסד על הנושא „אנה אלך מרוחק" וגו'. בשיר זה מתבטא המושג ש„אין דבר חוץ ממנו" ושהכל (כל הבריאה וכל המתרחש) הוא אלקות, ובלשון הזהר הק' והקבלה „לית אתר פנוי מיני" (אין מקום פנוי ממנו) בין למעלה (בעולמות העליונים) בין למטה (בעולם התחתון) בין לטוב ובין ח"ו להיפך הכל הוא הבורא ית', ומכיון שכך, היות שזה הבורא ית' — הוא טוב, [כנאמר, מפי עליון לא תצא הרעות, (איכה ג, לח) אעפ"י שנדמה שזה ח"ו ההיפך, כמוסבר בארוכה בספרי חסידות חב"ד].

ניגון זה שרו בליובאוויטש, והוא מזוהר ב„ספר השיחות — תורת שלום" (מכ"ק אדמו"ר מהרש"ב נ"ע), בשיחת שמח"ת תרס"ו (ע' 71)

...מה ששרו אתמול את הניגון דו, דו (שבליל שלפניו ש"ת נגנו לפניו את הניגון של הרה"ק ר' לוי"צ מברדיצ'ב המתחיל אנה אמצאך כו')... בחוגים שונים מכונה ניגון זה בשם דוד'עלע — ע"ש ריבוי הפעמים דו ששרים וחוזרים ושרים. ניגון זה נרשם מפי ר' שניאור זלמן הלוי לוי מכפר חב"ד, ששמעו מחסידי חב"ד בנעוועל.

ניגון ריד

ניגון הגדול (או הארוך) לר' הלל מפאריטש נ"ע.

מנגינה רבת בבות מיוחסת להרב החסיד המפורסם הרב ר' הלל מפאריטש זצ"ל אב"ד בעיר בוברויסק, בעהמח"ס פלח הרימון ועוד, מתל-מידיו המובהקים של כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע וכ"ק אדמו"ר הצ"צ נ"ע, שהי' גם מנגן נפלא. אחד מדרכי ואופני חיבוכו — את האברכים הצעירי, ששלחו אליו האדמו"רים הנ"ל לחנכם בדרכי החסידות — הי' ללמדם ניגונים חסידיים, ואיך לנגנם בהרגש הלב. רב הי' כחו של ר' הלל בנגינה. ניגוני הר' הלל מפאריטש מצטיינים בביטויים חריפים של עמקות המחשבה, כשהיא אחוזה וקשורה בהתרגשות והתפעלות הלב. במנגינה זו באה לידי ביטוי עריכת חשבון נפש נוקב של חסיד המתעמק במחשבתו בתוך תפלתו על מטרת ירידת נשמתו למטה שהיא ירידה צורך עלי'.

ניגון זה נרשם מפי ר' אלי' ריבקין מכפר חב"ד כפי שקיבלו מסבו הרה"ח ר' מנחם צבי ריבקין ז"ל רב בקובליץ ומנצ'סטר ומהרב ר' יצחק דובאוו.

ניגון רטו

ניגון מיוחס לר' הלל מפאריטש נ"ע.

ניגון זה מיוחס להרב החסיד ר' הלל מפאריטש נ"ע. (ראה הסבר לניגון ריד). נרשם מפי ר' אלי' ריבקין מכפר חב"ד.

ניגון רטז

ניגון ישן — מיוחס לר' שלמה צאשינקר נ"ע.

ניגון זה מכונה בשם „ניגון של יחידות". כשחסיד חב"די מתכוון להכנס לרבו ל„יחי-דות" לגלות לפניו מכאובי נפשו הרוחניים, ולבקש מהרבי עצה ותושי' בדרכי עבודת ה' — הרי כהכנה לזה מיטהר ומתקדש ועורך חשבון נפש נוקב ממעמדו ומצבו הרוחני ומתעורר מנקודת לבו

ניגון ריח

מזמור לדוד.

מנגינת רו"י עריבות ומתיקות בנעימה „חזנית“.
גרשם מפי הר' שמואל זלמנוב ז"ל כפי ששמעה
מפי החזן ר' מנדל וואלאסאוו ז"ל ממוסקבה,
שקיבלה מפי רבו בחזנות הרה"ח ר' יחיאל הלפרין
ז"ל.

ניגון ריט

מנוחה ושמחה. (מזמירות ליל שבת).

מנגינת בשלוש בבית רו"י מתיקות ועונג שבת
קודש.
גרשם מפי הר' שמואל זלמנוב ז"ל כפי ששמעה
בבית הוריו ז"ל הי"ד בווארשא.

ניגון רכ

כל עצמותי תאמרנה.

קטע מתפלת „נשמת“ בשחרית ליום השבת.
ניגון בנוסח חזני-חסיד מחסידי חב"ד בנעוועל.
גרשם מפי ר' שניאור זלמן הלוי ליון מכפר
חב"ד.

ניגון רכא

אנא עבדא (דקוב"ה).

ניגון זה מיוחס לחסידיו של האדמו"ר האמצעי
נ"ע מעיר ניעזין.
גרשם מפי ר' שניאור זלמן הלוי ליון מכפר
חב"ד.

ניגון רכב

הוא אלקינו.

מנגינה עליזה ומבעת תקוה לגאולה השלמה
בקרב, המושרת עם המלים הוא אלקינו, הוא
אבינו, שבקדושת כתר בתפלת מוסף דשבת. ניגון
זה הי' שר החזן הרה"ח ר' יחיאל הלפרין ז"ל
בליובאוויטש. בליל שמח"ת תשכ"ד אחרי ההקפות
(לפנות בוקר) לימדו כ"ק אדמו"ר שליט"א לקהל
החסידים שהיו נוכחים אז, ומאו שרים אותו תכופות
אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתלהבות גדולה.
ניגון זה הופיע בתקליט ניח"ח מס' 5 צד
א' ניגון 1, מפי קבוצת מנגנים מאברכי אג"ש,
ומשם נרשמו התווים לניגון כאן.

לתשובה, לצאת מחילונותו היום-יומית ולהתרומם
לחיים רוחניים עלאיים. תוך כדי התעמקות המתי-
שבה בענינים אלה מתפרץ מלבו ניגון רגשי הנותן
ביטוי למצב נפשו. ניגון כזה נקרא בפי החסידים
„ניגון של יחידות“.

הניגון הנרשם כאן מיוחס להחסיד הנודע ר'
שלמה צ'אשניקר, מהחסידים המפורסמים בדורות
הקודמים שהי' נוהג לשיר את הניגון הזה בינו
לבין עצמו לפני כניסתו ל„יחידות“ לרבו.
נרשם מפי ר' אלי' ריבקין מכפר חב"ד שקיבלו
מסבו הרה"ח ר' מנחם צבי ריבקין ז"ל רב בקובליץ
ומנצ'סטר.

מחלקה שלישית

כוללת ניגוני חב"ד לזמנים שונים: ניגוני
שבת ויו"ט (ריז—רלד), ניגוני תפלה
לימים נוראים (רלה—רנ), ניגוני התועדות
חסידים (רנא—שא), ניגוני געגועים
(שב—שו), ניגוני שמחה, ריקוד ושירי-
לכת (מארש) (שיא—שמו).

ניגוני שבת ויו"ט

(ריז—רלד)

יצרם וחיברום (או אימצום) החסידים יודעי
נגן בזמנים שונים בתקופת החב"דית. רובם ככולם
מלאי תוכן ורגש נפשי.

ניגון ריז

לאמוזשער „לכה דודי“.

מנגינה מסוג „מארש“ שהותאמה לפיוט לכה
דודי שאומרים בתפלת קבלת שבת עם כניסת
השבת. הרה"ח ר' מנחם צבי ריבקין ז"ל הודמן
פעם — בתקופת נסיעותיו בתור שד"ר מליובא-
וויטש — בעיר לאמזא שבפולין ושמע את הניגון
הזה באחד מבתי הכנסת שבעיר בליל ש"ס ומצא
חן בעיניו, ובחזרתו לליובאוויטש הביא עמו את
הניגון הזה. כידוע לא נהוג בחב"ד לומר בניגון
את הפיוט לכה דודי רק אומרים אותו בנעימה
מיוחדת, ולכן אימצו רק את המנגינה וקראה בשם
„לאמוזער לכה דודי“.

נרשם מפי נכדו של הרב רמ"צ ריבקין הנ"ל,
ר' אלי' ריבקין מכפר חב"ד.

לבדך ואין לזרים אתך, ונכנסים לעניני, ויעקב הלך לדרכו, הנה אף שוהו הרצון העליון, עומדים, אבל, שקועים בגעגועים, המתבטא ב, לדעת כל רו סודך, ידיעת פנימיות התורה.

ניגון זה הופיע בתקליט ניח"ח מס' 3 צד א' ניגון 1, מפי קבוצת מנגנים מאברכי אנ"ש, ומשם נרשמו התווים לניגון זה כאן.

ניגון רכד

אנעים זמירות.

מניגוני חסידי חב"ד מניקאלאייעוו. נרשם מפי ר' שמואל בצלא-ל אלטהוין מאוסטרלי.

ניגון רכה

שהשלום שלו. (פיוט הזמר ברוך אד' יום יום מזמירות ליום השבת).

מהחסידי ר' יונה פאלטאווער ז"ל. (כדרך החסידים שמוסיפים לפעמים איזו מלה, גם פה הוסיפו במקום עוסקים בתורה ובמצוות הנה בפעם הב' שחוזרים על המלים אומרים המלה ובחפירות). נרשם מפי ר' שניאור זלמן הלוי לויין מכפר חב"ד.

ניגון רכו

המבדיל. (זמירות למוצאי ש"ק).

מחסידי חב"ד מניקאלאייעוו. נרשם מפי ר' שמואל בצלא-ל אלטהוין מאוסטרלי. ניגון זה גם הופיע בתקליט חדש ש"ל בארה"ב.

ניגון רכז

במוצאי יום מנוחה. (זמירות למוצאי שבת קודש).

כנ"ל. נרשם מפי הנ"ל.

ניגון רכח

ושמחת בחגך.

מנגינה עליזה בת שלוש בבות, המושרת בין החסידים בימי ה, מועדים לשמחה, ובמיוחד בחג שמח"ת, המבעת את שמחת החג בנוסח החסידי, ולכן עפ"י מסורת וותיקי הישוב החב"די באה"ק

קטע משיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א, מיום שמח"ת, התשכ"ד, (מהנחה בלתי מוגהת), ניגנו את הניגון הוא אלקינו כו' בלי התיבות, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

העיקר כאן אינו הניגון כי אם המלים. יתאימו נא הניגון למלים אלה ולהדגיש את המלים שנית בקרוב, הן גאלתי אתכם אחרית כבראשית. ניגון זה ה' שר יחיאל (החזן ר' יחיאל הלפרין ז"ל) ב, כתר, בפני הרבי נ"ע כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ובפני הרבי כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע.

ניגון רכג

אנעים זמירות.

מנגינה מלאה רגשי געגועים המבעת כוסף וגעגועי הנשמה לדבקותה באלקים חיים, המושרת עם המלים של שיר הכבוד (הנאמר בהרבה קהלות אחרי תפלת מוסף בשבת ויר"ט), אנעים זמירות. בליל שמח"ת תשכ"ב לימד כ"ק אדמו"ר שליט"א את הניגון הזה, והסביר את תוכן הניגון. קטע משיחת כ"ק אד"ש בליל שמח"ת תשכ"ב (אחרי ההקפות, בשעת חלוקת המשקה בשביל הוספה ללימוד דא"ח). (מהנחה בלתי מוגהת): לניגון זה יש הקדמה וסיפור.

ההקדמה: ישנם ענינים שעל אף שאדמו"ר הזקן לא הביא אותם בסידורו, יש להם מקום, וגם חסידות מסבירה אותם. כמו אמירת לשם יחוד לפני כל מצוה, אור חדש על ציון תאיר, אל תירא עבדי יעקב שאומרים בכמה קהלות במוצאי שבת, וכך גם שיר הכבוד, שאם כי אדמו"ר הזקן לא הכניס אותו בסידורו, גלום בו, אבל, ענין נעלה, כפי שהדבר מתבאר בקבלה וכמו שה, לבוש" מפליג בשבח השיר.

הסיפור: הסדר הוא שבמחרת יום כיפור, הנקרא בשם השם, מתפללים בהשכמה. וה' זה בעיני ר' אחת כשבאו למחרת יום כיפור להתפלל, מצאו חסיד פולני * אחד רוקד סביב העמוד ובפיו ניגונו של שיר הכבוד. הוא ה' כל כך שקוע בכך, שבמשך כל הלילה שר ורקד עד ששכח לגמרי על צומו. יהודים ביום הכיפורים דומים הרי למלאכים, וכשיוצאים מיום כיפור ונכנסים לעובדין דחול, ה' אותו חסיד מלא געגועים מ, אליך גפשי תערוג, המתבטא ב, לדעת כל רו סודך.

כך גם כשיוצאים משמחת תורה, יהיו לך

* כינוי לחסידים אחרים לא מחב"ד.

בלבד, אין זה דבר חדש, כי עבודתו בכלל היא בהגבלה, במילא יש לה סיום, הוא רק כופל אותו ענין בפעם נוספת ביתר חיות. ואילו בבעלי תשובה אין מקום לסיום כלל, אין זה שהוא חוזר שנית על הישנות, כי אם הוא הולך הלאה הלאה, בלי הפסק...

ניגון זה הופיע בתקליט ניח"ח מס' 2 צד א' ניגון 1, ע"י קבוצת מנגנים מאברכי אנ"ש ומשם נרשמו החוים לניגון הזה כאן.

ניגון רל

ער מי זיעמליאק. (אחד מי יודע).

המלים בשפה הרוסית. שיר זה מיוסד על הפיוט „אחד מי יודע" בסוף ההגדה של פסח אחרי סיום הסדר. מנגינה מרתקת לב המושרת בפי חסידי חב"ד שברוסיא. שיר זה שרו חסידי חב"ד שבאו בשנים האחרונות מרוסיא לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א בליווי כל קהל החסידים בהתלהבות גדולה. נרשם מפי ר' שניאור זלמן הלוי לוינ מכפר חב"ד.

ניגון רלא

שושנת יעקב.

ניגון מניקאלאייער ע"י רשב"צ אלטהות.

ניגון רלב

ניגון לשבת ויום טוב.

ניגון חב"די לבבי ששרו חסידי חב"ד בעיר קלימעוויץ. נרשם מפי ר' שמרי' פלדמן מכפר חב"ד.

ניגון רלג

ניגון לשבת ויום טוב.

כל המנגינה מושרת בלי מלים, רק בסופו מסיימים באידיש „צי אזוי צי אזוי דארף מען פריילעך זיין". נרשם מפי ר' אלי' ריבקין מכפר חב"ד.

ניגון רלד

ניגון לשבת ויום טוב.

נוסחא שונה במקצת של הניגון הקודם. נרשם מפי הר' שמואל זלמנוב ז"ל כפי ששרו את הניגון חסידי חב"ד בווארשא.

הותאמה ומושרת עם המלים ושמתח בחגך... והיית אך שמח, ובהתלהבות גדולה.

ניגון זה הופיע בתקליט ניח"ח מס' 6 צד א' ניגון 1, ומשם נרשמו החוים לניגון זה כאן.

ניגון רכט

אתה בחרתנו.

ניגון זה לימד כ"ק אדמו"ר שליט"א בליל שמח"ת (אחר ההקפות — לפנות בוקר) תשכ"א. הניגון הזה מחולק לשתי וריאציות. הראשונה — מכוונת נגד צדיקים והשני — נגד בעלי תשובה. המנגינה הראשונה, לכן, מושרת במתינות ובפעם אחת (כלומר, לא חוזרים כמה פעמים על קטע אחד), רק כשמסיימים שרים אותה עוד פעם. לא כן המנגינה השני שהיא מושרת בהתפרצות ובהסתערות וחוזרים על כל קטע פעמיים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א הרבה לבאר את הענין בנוגע לחילוקים של צדיקים ובעלי תשובה הבאים לידי ביטוי בשתי הוריאציות של הניגון הזה בעת שלימדו, וכמו כן למחרת (בשבת בראשית — אסרו חג דשמח"ת) שוב פעם ביאר את הענין. והננו מעתיקים כאן קטע משיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א בשבת בראשית תשכ"א בענין הנ"ל:

בניגון של בעלי תשובה מוכפלת כל תנועה פעמיים, שכן בבעלי תשובה הרי כפלים לתושי, כמובא באגרת התשובה, ה' רגיל לשנות דף אחד ישנה ב' דפים, והניגון אינו מסתיים אף פעם, הוא בלי סוף.

כלומר, נוסף על כך ששיר בכלל הוא בלי סוף, כמבואר במ"א ששיר הוא כמו טבעת שאין לה סוף, שכן, כשנפתסים בנקודה שבטבעת ומתחילים ללכת מנקודה זו סביב כל הטבעת, הרי שלא מסיימים אלא ממשיכים ללכת וללכת — אין זה, אבל, האין סוף האמיתי, כי באמת יש לה סוף, את הסיבוב הרי השלימו וסיימו, אלא כשסיימו פעם אחת מתחילים בסיבוב שני מאותה התחלה. כך הדבר בכללות ענין השיר והניגון, גם בניגון הצדיקים, שבשעה שמסיימים את הניגון מתחילים אותו עוד פעם. ואילו בניגון בעלי תשובה, הנה כל תנועה לכשעצמה איננה מסתיימת. שכן, מיד שמסיימו הוא מתחיל עוד הפעם מחדש, הוא אינו יכול להינתק מכך.

וזאת אומרת, בצדיקים אם כי הוא מתחיל גם כן עוד הפעם, והפעם השני היא בתוספת חיות, הוא שר יותר חזק, אין זה אבל רק חידוש הישנות

ניגוני תפלה לימים נוראים

הניגונים (פרט לניגון רלה, קדיש למוסף ר"ה ויו"ב; ניגון רמה, על חטא; וניגון רמו ועל כולם) אינם מהמפוריים הנק': "סקארבאווע", רק ניגונים שחיברום על החרוזים מתפלות ימה"נ, אבל אינם קבועים לשיר בהם דוקא בעת התפלה.

ניגון רלה

קדיש למוסף ר"ה ויו"ב.

הנוסח המקובל בליובאוויטש לומר בהם את הקדיש לפני תפלות המוספין בר"ה ויוהכ"פ. אפשר לראות את הניגון הזה כהמשך ומילואים לניגון צ"ח בכרך א' (ניגון קודם קדיש מוסף לימ"נ). נרשם מפי הר' ש. זלמנוב ז"ל.

ניגון רלו

מכלכל חיים.

מנגינה נעימה מותאמת למלים של הקטע מכלכל חיים בחדס (מברכת גבורות) שחזני ליובא-וויטש היו שרים בעת תפלת חזרת הש"ץ בימים הנוראים. נרשם מפי הר"ר שמואל זלמנוב ז"ל.

ניגון רלז

וכל מאמינים.

ניגון על הפיוט וכל מאמינים של מוסף ר"ה ויוכ"פ מהחזן הרה"ח ר' יחיאל הלפרין ז"ל ששר בליובאוויטש (נוסחא אחרת מזו שרשומה בכרך א' ניגון נ"ב). נרשם מפי ר' שמואל בצלא-ל אלטהוין.

ניגון רלח

שאו שערים ראשיכם

ניגון המושר על הפסוקים שאו שערים ראשיכם וגו' (מפסוקי מלכיות בתפלת מוסף דר"ה) בפי חזני ליובאוויטש. נרשם מפי הר' שמואל זלמנוב ז"ל.

ניגון רלט

ארשת שפתינו.

ניגון ששרים במלים של התפלה, ארשת שפתינו" לאחר התקיעות של מלכיות זכרונות ושופרות. כנ"ל. מפי הר' שמואל זלמנוב ז"ל.

ניגון רמ

הבן יקיר לי.

מושר על הפסוק הבן יקיר לי אפרים (מפסוקי זכרונות — מוסף דר"ה).

ניגון רמא

היום תאמצנו.

כנ"ל, ניגון על תפלת „היום תאמצנו" שאומרים בסוף תפלת מוסף בר"ה ויוכ"פ, גם זה מהחזן ר' יחיאל הלפרין ז"ל, ונרשם מפי ר' שמואל בצלא-ל אלטהוין.

ניגון רמב

ונסלח.

מנגינה בת שלוש בבות (בהתאם לשלוש פעמים שחוזרים על הפסוק), חוברה על הפסוק „ונסלח" שאומרים בתפלת „כל נדרי" ביוכ"פ, מר' יחיאל הלפרין ז"ל החזן מליובאוויטש. ניגון זה הופיע בתקליט ניח"ח מס' 6 צד ב' ניגון 10, הושר ע"י החזן ר' שניאור זלמן ברוגשטיין מכפר חב"ד, ומשם נרשמו התווים כאן לניגון הזה.

ניגון רמג

„יעלה".

מנגינה לבבית חב"דית בת שלוש בבות, המורשרת זה שנים רבות בביהמ"ד של כ"ק אדמו"ר שליט"א ובהרבה בתיכ"ג של חסידי חב"ד בעולם, על פסוקי הפיוט של יעלה תחנונינו שאומרים בליל יוכ"פ, המביעה תחנונים ובטחון חזק בהקב"ה שימלא משאלות עמו, ומשום כך היא מתאימה מאד לפיוט הזה.

הניגון הזה מופיע בתקליט ניח"ח מס' 3 צד א' ניגון 4, ומשם נרשמו התווים לניגון הזה כאן.

ניגון רמד

כי אנו עמר.

מנגינה (או, מדויק יותר, תנועה) בעלת בבא אחת, שאיננה מסתיימת אלא שרים וחוזרים ושרים, המושרת על המלים של תפלת כי אנו עמר שאומרים ביוהכ"פ לפני אמירת הוידי של הש"ץ. ניגון זה לימד כ"ק אדמו"ר שליט"א בליל

ניגון רמז

רחמנא דעני.

ניגון גיקוליובי ששרים על המלים דעני לעני
ענינא... לתבירי לבא ענינא שאומרים בסוף סדר
הסליחות (בליל יוהכ"פ).

כ"ק אדמו"ר שליט"א לימד את הניגון הזה
בליל שמח"ת אחר ההקפות (לפנות בוקר) בשנת
ה'תש"ך לקהל החסידים שנוכחו אז ואמר אז, ניגון
זה יש לשיר במתינות ואח"כ בשמחה, שכן בתחילה
זהו תחנונים ובהמשך מתחזקת יותר ויותר התביעה
והבטחון. עוד אמר: „בשעה שנמצאים בתנועה
של תבירא לבא — בטוח הדבר שענינא“.

ניגון זה הופיע בתקליט נ"ח"ח מס' 1, צד
ב' ניגון 7, ומשם נרשמו התווים לניגון הזה כאן.

ניגון רמח

כאהל הנמתח.

מנגינה עליזה ושמחה המבעת אומץ, תקוה
ושמחת הנפש, המושרת על הפיוט כאהל הנמתח
הנאמר אחרי סדר עבודת יוהכ"פ בתפלת המוסף.
המנגינה הזו מושרת גם בזמני שמחה כמו שמח"ת,
שמחת נישואין וכו'.

בשנת תשל"ב הותאמה מנגינה זו גם למלים
של הפסוק כמופת הייתי לרבים גוי' (תהלים ע"א,
ז).

נרשם מפי הר' שמואל זלמנוב ז"ל.

ניגון רמט

אתה הבלדת.

קטע חזנות חסידית לבבית לתפלת אתה הבלדת
(מתפלת נעילה של יוהכ"פ) מא' האחים חריטונוב
מניקולייב. נרשם מפי ר' שמואל בצלאל אלטהוין
מאויסטרליא.

ניגון רנ

ארון סליחות.

שיר זה מוצאו מפיוט אחינו מעדות המזרח
(ספרדים) לפני סיום הסליחות שקודם ר"ה. שיר
עתיק אצל יהודים ספרדים שגרו בחבל געארגיא
ברוסיא. ניגון זה הופיע בתקליט שי"ל בארה"ב.

שמח"ת אחרי ההקפות (לפנות בוקר) בעת חלוקת
המשקה, שנת ה'תשכ"ד.

וסיפר אז כ"ק אדמו"ר שליט"א, ששמע את
הניגון הזה מאחד מהחסידים הזקנים שהוא זימזם
את המנגינה הזאת בעת אמרו כי אנו עמך בתפלת
יוכ"פ, ובסיום צום יוה"פ התפרץ בריקוד נלהב
בזמרו את הניגון הזה ובחזרו עוד פעם ועוד פעם
על אותן המלים.

וביאר אז כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהמנגינה
הזאת היא מנגינת „תשובה“, ולכן אין לה סיום
(במובן המוסיקאלי המקובל), והיא נתונה לחזרה
עוד ועוד, וזהו אמיתת ענין התשובה שלא להסתפק
אף פעם ולא להיות שבע רצון, אלא לשאוף ליותר
עומק ויותר עומק.

קטע משיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א ביום שמחת
תורה ה'תשכ"ד (מהנחה בלתי מוגהת)... (ניגון
את הניגון כי אנו עמך, ואמר כ"ק אדמו"ר
שליט"א):

כמדובר (בשעת נתינת המשקה), שזהו ניגון
של בעלי תשובה, שלכן הוא מלווה בעקשנות, הוא
מתעקש ואינו מתחשב במה שאומרים למטה ובמה
שואמרים למעלה, עד למעלה מעלה, הוא יודע אך
ורק שאחרת אי אפשר, הוא יודע ועושה זאת בעק-
שנות שמוכרח להיות אנו עמך ואתה אלקינו אנו
בניך ואתה אבינו וכו', מה שהי' עד עתה אינו
בוגע, אדרבה, עליו להיות מרוצה וחיביב יותר מכמו
קודם החטא כמ"ש הרמב"ם. לא בוגע לו כאן פרטי
התוארים של מרוצה וחיביב וכו', כי אם כמשל
הבורח מן ההיפך, שלא בוגעים לו הפרטים כלל,
הוא שקוע כולו בבריחה מהרע כו', הוא יודע דבר
אחד, שמוכרח להיות אנו עמך ואתה אלקינו כו',
שצריך להיות ישראל ומלכא בלחודוהי...

ניגון זה הופיע בתקליט נ"ח"ח מס' 5, צד
ב' ניגון 13, ומשם נרשמו התווים לניגון הזה כאן.

ניגון רמה

על חטא.

(וידוי יוהכ"פ), „נוסח" לש"ץ לסיים את קטעי
ועל חטא לפני הפסקא ועל כולם. נרשם מפי הר"ר
שמואל זלמנוב ז"ל.

ניגון רמו

ועל כולם.

נוסח מסורתי לאמירת הש"ץ פסקא ועל כולם
ביהכ"פ. נרשם מפי הר"ר שמואל זלמנוב ז"ל.

ניגוני התועדות חסידים הנקי

„חסידישע פארברענגענעס“

חלק גדול בהתועדות חסידים — נוסף על דיבורים בנושאים; חשבון הנפש, התעוררות רוח לקביעת עתים לתורה ולדא"ה, עבודת התפלה, תיקון המדות והתנהגות ברוח החסידות, לשם כך הרי זקני החסידים מספרים ספורים חסידיים תוכניים, חזורים על תורות ופיתגמים מהרביי הק' וכו' — תופסים הניגונים המושרים בעת ההתעוררות, הפותחים שער להתעוררות הלב, התפעלות הנפש וגילוי מפתורי. בעת התועדות בחרים בעיקר בניגונים רציניים ולבביים, החורשים את תלמי הלב ומגלים את עומקי ומצפוני הנשמה וכיסופי לאור האלקי.

ניגון רנא

הצילני נא.

ניגון חב"די ששרו בליובאוויטש, תחלתו תח-
נונים וסופו בטחון, על המלים של הפסוק (בראשית
לב, יב) הצילני נא מיד אחי מיד עשו גו' ואתה
אמרת היטב איטיב עמך, (עפ"י הידוע, שעשו הוא
היצה"ר וכו'), ומבקשים מהשי"ת שיעזור במלחמת
היצר שלא ליפול בפח וברשת אשר טומן היצה"ר,
ונשענים על ההבטחה של ואתה אמרת היטב איטיב
עמך וכו').
הניגון נרשם מפי ר' יעקב אייזיק הכהן בלגטר
ז"ל.

ניגון רנב

הרנינו גוים עמו.

ניגון מחסידי חב"ד בעיר נעוועל (רוסיה).
תוכן השיר — מביע תקווה ובטחון כי ה' יתן לנו
שפע, למרות שאין לנו „מוזמנים“ (תורה ועבודה
ומצוות ומעש"ט) לשלם בתמורה, אך בחסדו ית'
יתן לנו ב„הקפה“ (באשראי). מכאן גם הקשר אל
הפסוק המבשר על העתיד לבוא בגאולה השלימה
בב"א.

נרשם מפי ר' שניאור זלמן הלוי לוי מנכר
חב"ד, כפי שקיבלו מאביו החסיד ר' גרשון (דוב)
בער דוד אבליעס מגעוועל.

ניגון רנג

הנה מה טוב.

בצילני המסולסלים ומלאי חן שבמנגינה זו
באים לידי ביטוי געוועי הנפש וכיסופי לגאולה
העתידה בב"א בארצנו הק', עת ישבו אחים יחדו
איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו, בלימוד התורה
וקיום מצוותי מתוך מנוחה ואושר גשמי ורוחני.
השיר חוזר על עצמו כמה פעמים ומפעם לפעם
עולה הקצב בהתלהבות ואקסטזה נפשית. מקור
מוצאה של המנגינה הוא כנראה מעדות המזרח
ירשבי אה"ק ת"ו.

נרשם מפי הר"ר שמואל זלמנוב ז"ל כפי
שקיבל מאביו הרה"ח ר' שרגא פייביש ז"ל הי"ד
ומהחזן ר' שמואל קנטרופ ז"ל.

ניגון רנד

הנה מה טוב.

נרשם מפי ר' סנדר מנקין.

ניגון רנה

לא אמות כי אחייה.

שיר במנגינה של השתפכות הנפש ותחנונים,
על הפסוקים לא אמות כי אחייה וגו', עם התרגום
באידיש וברוסית, בתוספת התבות „דונאי“ ע"ש
הנהר „דונאי“, בגוסס רועה ההולך בעקבות צאנו
על שפת הנהר ושר שירת געוועים בקול ערב
ונעים. מחסידי חב"ד בנעוועל. נרשם מפי ר'
שניאור זלמן הלוי לוי כפר חב"ד.

ניגון רנו

אנה אלך מרוחק.

ניגון זה היה מרגלא בפומי של החסיד המשפיע
הרה"ח ר' ניסן הורביץ ז"ל מירושלים עיה"ק ת"ו,
נרשם מפי ר' אליעזר פרלשטיין מירושלים.

ניגון רנז

רבונו של עולם.

ניגון בן שתי בבות בצירוף בבת הקדמה
(רבונו של עולם וכו'), ניגון חב"די עתיק המושר
בעת התועדות חסידים. לפעמים מושר הניגון הזה

בו מושרשת נשמתו. משום כך תשובתו היא באופן של יין המשכר, בלי מדידות והגבלות.

דבר זה מוסבר בניגון, שיש לדעת (טרעבא זנאטי) איך לקחת את היין המשכר (יאק גולאטי), ואיך לנצל את היין המשכר שזה יבוא לידי פועל (יאק ברעכאטי — כיצד לדבר, כלומר איך להביא את האותיות לידי פועל).

זהו נקורת הביאור של ניגון זה..."

ניגון זה הופיע בתקליט נית"ח מס' 4, צד 2 ניגון מס' 6, ומשם נרשמו התווים לניגון הזה כאן.

ניגון רסא

„פיל יא“.

המלים בשפה רוסית — אוקראינית, ותוכנו כעין הניגון „סטאו יא פיטו“ ניגון ר"ס, והוא משל לאיכר שהתמסר לשתייה ושכרות ובכל יום שותה תמורת כספו ונכסיו עד שמפסידם, ואח"כ מתמרמר בנפשו בחרטה על מעשיו, ונוכח שיצטרך לתת דין וחשבון לאדונו. והנמשל — בירידת הגשמה לעוה"ז — מובן. גם המנגינה דומה קצת למנגינה של „סטאו יא פיטו“. ניגון חסידי חב"ד בקלימוביץ'. נרשם מפי ר' שמרי' פלדמן מכפר חב"ד.

ניגון רסב

אברהם-ניו אבינו.

שיר בשפה הרוסית. תוכן השיר הוא פני' ובקשה לאברהם אבינו שיתפלל וימליץ טוב להקב"ה על בניו בני' שכמה מהם נטבתו וכמה מהם נהרגו וכו', להשיבם לארצם ארץ ישראל הק'. אותה בקשה נפנית בשיר גם ליצחק וכן ליעקב אבינו. אח"כ ממשיך השיר בפני' לעשו ה"דוד", בטענה ותביעה למה הוא חומס וגזול את הכל מבני' ומענה אותם בכל מיני עינויים — והסוף יהי' שהוא עצמו יפול בפת. צליל ואופי המנגינה מתאימים לתוכן השיר. נרשם מפי ר' שמרי' פלדמן מכפר חב"ד ששמעו מפי חסידי חב"ד בקלימוביץ'.

ניגון רסג

עי מוזשא.

מנוהגי החסידים הראשונים הי' לשיר לפעמים שירי איכרים רוסיים פשוטים, שהיוו להם משל ומלי-צה לכוונתם בדרכי עבודת ה'. בשיר זה בשפה האוק-ראינית מתאונן האיכר לפני אשתו שאין לו במה

מהתחלת הקטע השני (אחרי ההקדמה של רבנו של עולם וכו').

ניגון זה מופיע בתקליט נית"ח מס' 5, צד 1 ניגון 2, ומשם נרשמו התווים לניגון הזה כאן.

ניגון רנח

או ר' לוי יצחק מברדיצ'וב.

הניגון הזה הי' מרגלא בפומי' של הרב מטע-ראפיץ ז"ל. ניגון באידיש, וסוף כל חרוז מסתיים במלים בשפה הרוסית. בין כל קטע מנגינה. המנגינה היא קצת מנוסח על חטא של יוהכ"פ, ואח"כ בין הקטעים „צושפיל“. נרשם מפי ר' שניאור זלמן הלוי לויין כפר חב"ד.

ניגון רנט

„שטעהט אויף אידעלעך“

תוכן הניגון המושר במלים באידיש הוא לעורר את בני' משנתם לקום בבוקר לעבודת הבורא ב"ה. השיר הי' מרגלא בפומייהו של חסידי חב"ד בנעוועל. נרשם מפי ר' שניאור זלמן הלוי לויין כפר חב"ד.

ניגון רס

„סטאו יא פיטו“.

שיר בשפה הרוסית, שכ"ק אדמו"ר שליט"א לימדו בליל שמח"ת תשכ"ג (אחר ההקפות לפנות בוקר), והסביר — (מועתק קטע משיחת ליל שמח"ת תשכ"ג — הנחה בלתי מוגה). „זהו ניגון ששמעו חסידים באוקראינה מפי אנשים פשוטים, וניצלוהו לעבודת ה', כנ"ל בענין דרכו של הבעש"ט. ניגון זה היו רגילים לשיר בזמני שמחה, וכן בשמחת תורה, כשמגיעים לשמחת תורה, אחרי כל העבודה של אלול, ר"ה וכו' נזכרים שחסר עדיין בכמה ענינים, ואף בענינים עיקריים, שבגלל כך מן ההכרח להזדקק ליין המשכר, וכמבואר אר בתורה אור ההבדל בין יין המשמח ליין המש-כר, יין המשמח הוא ההתבוננות בגדלות הוי', בשעה שהוא רואה, אבל, שזה לא עזר לו, מוכרח הוא להשתמש ביין המשכר, כדי להטביע את הגוף ונפש הבהמית, ולצאת מהמדידות וההגבלות. דבר זה אינו בא מההתבוננות בגדלות הוי', כי אם ממה שהוא חש במיצר בו הוא נמצא, אם זה מיצר החטאים או מה שהוא לא נמצא במרחב העצמות,

ניגון רסז

שמעו בנים.

גם ניגון זה ממוצא יהדות עדות המזרח. מופיע בתקליט שי"ל בארה"ב.

ניגון רסח

(אשרנו) ניגון התועדות.

ניגון ישן מחסידי חב"ד הראשונים המושר בהתלהבות בזמני התועדות, בשנים האחרונות התאימו את המנגינה למלים אשרנו מה טוב חלקנו וכו'. נרשם מפי ר' חיים צבי ליפסקר מפ"ת, ומפי הת' שלום ברוכשטט.

ניגון רסט

ניגון התועדות.

ניגון בן ג' בבות המושר תכופות בעת התועדות חסידים. נרשם מפי הר' שמואל זלמנוב ז"ל.

ניגון רע — רעא

ניגוני התועדות.

ניגון רעב

ניגון התועדות.

מנגינה בת ב' בבות, שזקני החסידים היו שרים בעת התועדות. במנגינה יש כמין תנועת תביעה לחשבון הנפש וכו', ומסקנה שצריך להיות שינוי לטוב וכו'.

ניגון רעג

ניגון התועדות.

מנגינה רצינית המושרת בקצב איטי הנותנת ביטוי לגעגועי וכיסופי הנפש לצאת מהחילוניות ולהתרום לחיים רוחניים.

ניגון זה ה' מרגלא בפומי' של הרת"ח התמים וכו' ר' שלמה חיים קסלמן ז"ל המשפיע דישיבת תומכי תמימים בלוד וכפר חב"ד לשיר אותו בזמני ההתועדות עם תלמידי התמימים ביומי דפגרא ומועדים.

נרשם מפי ר' חיים צבי ליפסקר מפ"ת ור' שלום ברוכשטט.

לקנות י"ש לשחות, והאשה עונה לו לבל ידאג — ימכור את העגל, הבהמה וכו' ויקנה. והגמשל — צריכים, להפקיר הכל בשביל אהבת ה' ותורתו הק'. (עיין בתניא פרק מ"ט).
נרשם מפי ר' שמרי' פלדמן מכפר חב"ד.

ניגון רסד

„ניע האדושי מאי סינוק“.

המלים בשפה הרוסית.

תוכן השיר הוא דר-שיה בין אב ובנו הצעיר בתקופה הראשונה של תנועת החסידות. האב שהוא מכת „המתנגדים“ רוצה לשכנע את בנו הצעיר שנסחף לתנועת החסידים שיחזור מדרכו החדשה ויפסיק לבסוע אל הרבי לליובאוויטש. האב מבטיח לבנו מתנות שונות כשיקיים רצונו, ומאידך, מאיים עליו בעונש מלקות באם יסרב לשמוע בקולו. אולם הבן הצעיר שלבו נלהב לדרך החסידות דוחה על הסף כל הבקשות והמתנות של אביו וגם מוכן לסבול את כל העונשים מאביו, ומצהיר שדעתו איתנה להמשיך בדרכו והילוכו אל הרבי. את השיר הזה נהגו החסידים לשיר בחג הגאולה י"ט כסלו.
נרשם מפי ר' אלי' ריבקיין מכפר חב"ד שקיבלו מאביו הרה"ח ר' יצחק רב בשווינציאן.

ניגון רסה

עזרני א"ל חי.

שיר נפוץ בין יהודי עדות המזרח, המעורר לתשובה. עם הפצת מעיינות הבעש"ט חוצה, נמשכו רבים וכן שלמים מיהדות המזרח לתנועת חב"ד, והי' מכבדם כ"ק אדמו"ר שליט"א לשיר ניגון מניגוניהם בעת ההתועדות, ובחרו בשיר הזה, ושרוהו בהתלהבות ונתקבל בתוך קהל חסידי חב"ד כניגון התעוררות לתשובה המושר בעת ההתועדות.
נרשם מפי ר' אליעזר פרלשטיין מירושלים עיה"ק. ניגון זה מופיע בתקליט שי"ל בארה"ב.

ניגון רסו

פלגי מים.

ניגון ליהודי גרוזיא. נרשם מפי ר' סנדר מעני

קין.

ניגון רעד

ניגון התועדות.

ניגון ישן מחסידי חב"ח בדורות הקדמים המוז-
שר בתהלהבות גדולה ופעמים רבות ברציפות בזמני
התועדות.
גרשם מפי ר' חיים צבי ליפסקר מפ"ת ור'
שלום ברוכשטט.

ניגון רעה

ניגון התועדות.

ניגון רעז

ניגון התועדות.

ניגון מר' מרדכי פויזנר מקלימוביץ. גרשם מפי
נכדו ר' שמרי' פלדמן מכפר חב"ד.

ניגון רעז

ניגון התועדות.

ניגון רציני ולבבי, הנותן הבעה להתעמקות
המחשבה וכיסופי הנשמה. חיברו הרה"ג הרה"ח ר'
יהודא עבער ז"ל הי"ד, ראש-ישיבת תומכי תמימים
ווארשא-אטוואצק, שהי' מתונן גם בכשרון הנגינה,
וחיבר בעצמו מספר ניגונים חב"דיים. גרשם מפי
ר' שמרי' פלדמן מכפר חב"ד.

ניגון רעה

ניגון התועדות.

ניגון בן ג' בבות מר' מרדכי פויזנר ז"ל מקלי-
מוביץ, גרשם מפי נכדו ר' שמרי' פלדמן מכפר
חב"ד.

ניגון רעט

ניגון התועדות.

ניגון זה גרשם מפי ר' שלום ברוכשטט ששמעו
מפי הרב ר' יצחק דובאוו ממנצ'סטר.

ניגון רפ

והריקותי לכם ברכה.

ניגון לאחד מהאחים חריטונוב מניקוליוב. מוז-
שר בהתלהבות והתעוררות. המנגינה הותאמה למלים

של הפסוק והריקותי לכם ברכה עד בלי די (מלא-
כי ג', י').

גרשם מפי ר' שמואל בצלאל אלטהוויז, מתקלי-
טו ניגוני ליובאוויטש מס' 2 צד ב' ניגון י"ב.

ניגון רפא

ניגון התועדות.

ניגון מר' מרדכי פויזנר ז"ל מקלימוביץ, גרשם
מפי נכדו ר' שמרי' פלדמן מכפר חב"ד.

ניגון רפב — רפג

ניגוני התועדות.

ניגון רפד

ניגון התועדות.

ניגון בן ג' בבות. גרשם מפי הר' שמואל זל-
מנוב ז"ל. גם מופיע בתקליט שי"ל בנג.

ניגון רפה

ניגון התועדות.

ניגון רפו

ניגון התועדות.

ניגון התועדות עתיק מדורות קודמים. (ניגון
זה נפוץ מאד בהרבה חוגים של חסידים שונים —
גם מחוץ לחב"ד). ניגון לבבי ועסיסי. גרשם מפי
הר' שמואל זלמנוב ז"ל.

ניגון רפז

ניגון התועדות.

הניגון הזה הי' מושר תכופות בהתועדויות כ"ק
אדמו"ר שליט"א בשנים הראשונות.

ניגון רפח

ניגון התועדות.

ניגון זה הי' מרגלא בפומי' של המשפיע הרה"ח
המפורסם ר' מיכאל — הזקן — בלינער ז"ל (ר'
מיכאל דער אלטער), ונקרא על שמו. (הוא הי'
מתחיל את הניגון במלים אי זע זע זע קינדערלאך
קינדערלאך).

הת' וכו' מוה"ר יחזקאל-פייגין ז"ל הי"ד). נרשם
מפי ר' שניאור זלמן הלוי לויז מכפר חב"ד.

ניגון רצח

ניגון התעודות.

נרשם מפי קבוצת מנגנים מזקני אנ"ש והת'
(ראה לעיל הערה בניגון רפט).

ניגון רצט

ניגון התעודות.

ניגון ש — שא

ניגוני התעודות.

כנ"ל ניגון רצח. (ראה לעיל הערה בניגון
רפט).

ניגונים געגועים (ו, וואלאחען)

ניגונים חב"דיים מסוג מיוחד, שיש בהם
מגוון השירה המיוחדת לאנשי מדינת ווא-
לאחיי, רובם רועי צאן, והדרת הטבע הנפו-
צה על פני רוחב השדות, ההרים, הנהרות
והאנשים שבמדינתם, הטביעה באנשי נמי
לשירה לירית-רגשית, המבעת געוועי
הנפש. המוטיבים האלה נתבררו ונדוככו
מחילוניותם ונתקדשו בניגוני החסידים.
בנוסף לכך, באים כאן ניגוני געגועים
(השונים מסגנון וואלאח) ודבקות.

ניגון שב

שאמיל.

ניגון שלימדו כ"ק אדמו"ר שליט"א בליל שמח"ת
תשי"ט אחרי ההקפות (לפנות בוקר) ובעת לימדו
הניגון הקדים לזה סיפור וביאור, ולמחרתו ביום
שמח"ת בעת ההתעודות חזר על הסיפור והביאור
ביתר פירוט.

קטע משיתת כ"ק אדמו"ר שליט"א מליל ויום
שמח"ת תשי"ט:

ניגון זה שמעתי לפני כמה שנים מפי חסידים
בליווי סיפור. לפני מאה, מאה וחמשים שנה, חיו

ניגון רפט

ניגון התעודות.

ניגון התעודות ישן. נרשם מפי קבוצת מנגנים
מזקני אנ"ש והתמימים. (הערה: בשנת תשט"י—
ט"ז כינס הר"ר שמואל זלמנוב ז"ל (כעבודות הכנה
של ההו"ל של ספר הניגונים כרך ב') כמה מזקני
אנ"ש והת' ידעני גג, וניגנו הרבה ניגונים שהוקלטו
בסרטים של טייפ, ומהם נרשמו כמה ניגונים בכרך
הב' וכמה ניגונים בכרך זה), בין הקבוצה היו
הרה"ח הת' ר' שמעון ארי' ליב גרינברג ז"ל,
הרה"ח הת' הרב ר' יצחק דובאוו ממנצ'סטר והרה"ח
הת' ר' פרץ מוצקין ועוד).

ניגון רצ — רצא

ניגוני התעודות.

(ניגוני ניקוליוב שנרשמו מהתקליט ניגוני
שלום ?)

ניגון רצב — רצד

ניגוני התעודות.

(ניגוני ניקוליוב שנרשמו מפי רשב"צ אלט-
הויז ?)

ניגון רצה

ניגון התעודות.

ניגון ישן ושמח בן ג' בבות, שהיו שרים לפני
כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהרי"צ בעת הסעודות של
ימים האחרונים דג' רגלים בשנים האחרונות (בג'י).
בהתלהבות גדולה. (במיוחד הי' שר ניגון זה בהת-
להבות החסיד ר' פנחס אלעזר וויילער ז"ל). (הערה:
ניגון זה יותר מתאים למחלקת ניגוני שמחה).

ניגון רצו

ניגון התעודות.

ניגון ישן בן ג' בבות להתעודות. יש שהיו שרים
התחלת ניגון זה עם הפסוק ואתה אמרת היטב איטיב
עמר.

ניגון רצז

ניגון התעודות.

ניגון מהחסיד ר' גרשון פייגין ז"ל (חותנו של
הרה"ח הת' ר' אברהם פריז ז"ל ודודו של הרה"ח

כנפיו כדרך הנשר בשמים, כי הוא מוגבל בהגב' לות הגוף. כל האמור הוא ביחס לצדיק גמור, על אחת כמה וכמה ביחס למי שרחוק מדרגה זו, מובן הרי הדבר שאף בשעה שהוא מקיים תורה ומצוות, זה נעשה מתוך כבוד ועייפות, על כל צעה ושעל יש לו מניעות ועיכובים, והתורה ומצוות שהוא מקיים באות מתוך עייפות.

וכשהוא מתבונן בכך, הוא מתעורר בגעגועים להרים הגבוהים, שרש הנשמה, בעמדה בבחינת הרים אלו האבות, שמהם זה בא בירושה בכל אחד מישראל, בחינת הרים חג"ת דאצילות, ואף למעלה מאצילות, עד להרים הגבוהים שלפני הצמצום.

זהו התחלת הניגון — הצמאון והגעגועים. התנועה האחרונה שבניגון מביעה את התקוה שהוא בטוח שלא ידח ממנו גדח וסוף סוף יתעורר מהבירא עמיקתא ויגיע למחוז חפצו, למעלה מדרגתו הקודמת, שהרי זהו תכלית הירידה שהיא צורך העלי, והוא יגיע ויתאחד עם העצמות עצמה — לאשתאבא בגופא דמלכא.

ניגון זה הופיע בתקליט נ"ח מס' 4 צד ב, ניגון 2, ומשם נרשמו התווים לניגון הזה כאן.

ניגון שג

וואלאח לר' נטע מפאהאר.

מועתק בזה מספר הניגונים כרך א' ניגון קלד. ניגון וואלאח מיוחד במינו המפליא און שומעיו בתנועותיו המסולסלאות והכי נעימות, מהתמים ר' נטע רבינאון ז"ל מפאהאר, ראש המנגנים בליובא-וויטש.

משיחת ליל ב' דחהגה"ס תש"ה:

כ"ק אדמו"ר ביקש את ר' שמואל קאנטאראו לנגן את הוואלאח של ר' נטע מפאהאר, ויספר, אשה ביי"ט כסלו תרס"ג עשו התלמידים, "שער הכבוד" בחצר הגדולה של ישיבת תומכי תמימים, והדליקו תרי"ג נרות והעמידו הנרות על כל החלונות מהבתים היוצאים להחצר. וכשהלך כ"ק אדמו"ר הרה"ק מביתו להאולם הגדול של הישיבה, הנה מיד כשהופיע בחצר, הדליקו פתילה שהיתה קשורה עם שאר הפתילות וברגע אחד הודלקו כל הנרות. התמים ר' נטע מפאהאר ישב על השער ממעל, באמצע החצר עמד על מקום גבוה התמים הרב ר' שואל דוב ויסלין בתור מנצח — דיריגענט — ולעומתו בקצה השני של החצר עמד התמים ר' שמואל כצמאן בתור עוזר דיריגענט, ואז שר ר' נטע מפאהאר את הוואלאח

בהרי קווקז שבטים פראיים למחצה, שהיו חופשיים כצפורי דרור, מבלי שיחולו עליהם חוקי המלוכה, ואף לא הגבלות בני תרבות.

כשה"צאר" החל להתפשט במלכותו, רצה לכבוש גם הרי קווקז אלה. אלא, על אף שהיו לו הרבה חיילים ואנשי השבטים היו מתי מספר, ואף שהיו לו כלי נשק טובים יותר, לא יכול היה לכבוש אותם, עקב היותם על הרים גבוהים. עד שהשתמשו בהמצאה, אמרו להם שרוצים להשלים אתם ותבטיחו להם כמה וכמה הנחות ובשעה שלקחו מהם את כלי נשקם, תפשו את ראשם ומושלם — שנקרא בשם שאמיל — והגלוהו לארץ גזירה.

בהיותו בארץ גלותו, היה נזכר מדי פעם בפעם בהרים הגבוהים שם היה חפשי מכבלי הממשלה, כשלא היו לו ההגבלות של בית הסוהר ואף לא ההגבלות של עיר מקום מושב וההגבלות והכבלים של תרבות, ועתה הוא משועבד וכו' ונתעורר בתשוקה עזה להרים הגבוהים, שם היה חפשי כנשר בשמים, ושר ניגון זה שתחילתו געגועים וסופו תקוה שסוף סוף ישוב למקומו.

כשהודים שמעו ניגון זה, התאימו אותו לאור תיות שלהם ופירשוהו על ירידת הנשמה למטה בגוף. הנשמה היתה חצובה מתחת כסא הכבוד, וחציבה זו עצמה יש בה משום ירידה לגבי הנשמה, שכן בעצם היא במעלה גבוהה מזה, היא קשורה בקב"ה עצמו, ובמילא היא משוחררת מכל מיני כבלים, היא מאוחדת עם אלקות ככתוב חי ה' אשר עמדתי לפניו, לא היה עלי' שום מושל ושולט ומקור חוצבה הוא על ההרים הגבוהים, הרים אלו האבות, חג"ת דאצילות, ולמעלה מאצילות, עד לחג"ת שלפני הצמצום, ופיתו אותה, הוציאות משם והורידה למטה בגוף ונפש הבהמית, שהיא ירידה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא. כשהנשמה מתבוננת במקור חוצבה, היא מתעוררת בצמאון גדול, צמאה לך נפשי כמה לך בשרי.

אכן כוונת הירידה היא בשביל העלי הבאה על ידי עבודתה למטה דוקא. בינתיים, אבל, הרי זו ירידה גדולה, דידע אינש בנפשי איך שחטא ופגם ועבר את הדרך, ואף בשעה שתיקנם ואף אם הוא מקיים תורה ומצוות, הרי זה בדרך מצות אנשים מלומדה, ואף אם הוא עושה זאת בחיות של אהבה ויראה — חסרה אצלו השמחה, ואף אם יש לו קצת שמחה — חסר לו טוב הלבב, ריבוי השמחה, ואף אם יש לו גם זאת, הרי גם צדיק גמור עובד הוי' באהבה בתענוגים הוא בבחינת יש מי שאוהב, הוא הרי מוגבל ואין באפשרותו לפרוש

ניגון שי

ידידי רועי מקימי.

שיר לר' ישראל ג'ארה שחיברו על אורך הגלות
וכו'. בלויבאוויטש שרו את השיר הזה במגנינה הזאת,
במיוחד מסופר שבשנת האבלות של כ"ק אדמו"ר
מהר"ש (נסתלק י"ג תשרי תרמ"ג), ז.א. בשנת
תרמ"ג היו בניו הרבנים שרים את השיר הזה ועיניהם
זלגו דמעות כשהגיעו למלים, „על מי נטשת מעט
הצאן". (לפי ר' יעקב אייזיק באלאנטער).

בשיחת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מיום שמיני
עצרת בסעודה שנת ה'תש"ג, משמע שניגון זה הובא
מאה"ק ת"ו ללויבאוויטש בשנים הראשונות לנשיאות
כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב.

וכה אומר כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ ג"ע בשיחתו
הנ"ל, נדפס בס' השיחות ה'תש"ג ע' 1, „בשנות
נשיאותו הראשונות של כ"ק אדמו"ר הרה"ק הביאו
ללויבאוויטש ניגוני ארץ ישראל, והרב ר' שניאור
סלאנים שר ניגון על המלים על מי נטשת מעט
הצאן, והוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק אמר: על מי
נטשת, על מי סמכת, שה, מעט" יורגש ב, צאן, —
הכוונה על „כי אתם המעט מכל העמים".
ע"כ לה"ק.

(ואולי אלה שני ניגונים נפרדים — המלקט).

נרשם מפי ר' יעקב אייזיק באלאנטער.

ניגוני שמחה וריקוד

ניגוני חב"ד המושרים בזמני שמחה ו/או ריקוד.
ברובם ניגונים קצרים, בני ב' או ג' בכות, קלי תנועה
ומושרים בקצב מהיר. הבכות של הניגון חוזרות
ונישנות הרבה פעמים בהתלהבות ושמחה.

ניגון שיא

יפרא בימיו צדיק.

מנגינה עליזה מפורסמת בשלוש בבות מושרת
בקצב של שמחה ועליצות הנפש. המנגינה הותאמה
לפסוקים יפרא וגו' וירד וגו' בתהלים ע"ב, ז, ח.
לכבוד יום הולדתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א, י"א
בניסן ה'תשל"ג, ע"י הרב שמואל זלמנוב ז"ל.

נרשם מפי הנ"ל.

הידוע שלו, שעשה רושם עז על כל חמון עם
הנאספים.

ניגון זה הוא נוסחא אחרת ממה שנרשם בספר
הניגונים כרך א' ניגון קל"ד. נרשם מפי רשב"צ
אלטהויוז.

ניגון שד

וואלאח לר' אהרן שו"ב
(חאריטאנאו מניקאלאיעוו).

נרשם מפי רשב"צ אלטהויוז.

ניגון שה

נוסחא אחרת למה שנרשם בספר הניגונים כרך
א' ניגון ס"ה. נרשם מתקליט ניגוני שלום — 4, 11.
הערה: שמה סווג הניגון בין ניגוני שבת ויום
טוב — וכאן בין ניגוני געגועים.

ניגון שו

וואלאח'על מניקאלאיעוו.

נרשם מפי ר' שב"צ אלטהויוז.

ניגון שז

ניגון דבקות

ניגון שח

דבקות — חב"ד.

לר' אהרן שו"ב חאריטאנאו מניקאלאיעוו.
השם ניגון „דבקות-חב"ד" נקרא ניגון שחסידי
הי' שר בעת דבקותו בתפלתו, בכוונה עצומה, בהת-
בוננות בגדולת ה' שעורר בו געגועים עזים, והי'
מתפרץ באיזה ניגון ובד"כ הי' זה רק תנועה א' או
שתיים.

ניגון דבקות זה חיברו ר' אהרן שו"ב מניקא-
לאיעוו, ונרשם מפי רשב"צ אלטהויוז.

ניגון שט

דבקות חב"ד.

מפי רשב"צ אלטהויוז.

ניגון שיב

תרננה שפתי.

מנגינה עליוה מגיקאלאיעוו, הותאמה לפסוקים
תהלים ע"א, לכבוד יום הולדתו השבעים של כ"ק
אדמו"ר שליט"א. ניגון זה הופיע בתקליט ניגוני
ליובאוויטש מס' 2, צד א' ניגון ד'. נרשם מפי רשב"צ
אלטהויו.

ניגון שיג

בך ה' חסיתי.

מנגינה נלהבת ועליוה בת ג' בבות, המושרת
בהתלהבות גדולה ושמחה עצומה, הותאמה ע"י
תחון ר' משה טלישבסקי, לתיבות של פסוקי
תהלים ע"א, לכבוד יום הולדתו השבעים של כ"ק
אדמו"ר שליט"א, ומאז מושרת עם המלים בזמני
שמחה והתועדויות.

ניגון שיד

אבוא בגבורות.

ניגון שמחה הותאם למלים אבוא בגבורות ה'
אלקים, תהלים ע"א, לכבוד יום הולדתו השבעים של
כ"ק אדמו"ר שליט"א. ניגון זה הופיע בתקליט שי"ל
בארה"ב.

ניגון שטו

פרוות תשב ירושלים.

מנגינה עליוה ומבעת אומץ ובטחון בה', הות-
אמה למלים של הפסוק „פרוות תשב ירושלים”
(בזכרי' ב' ח') כתוצאה מאחת משיחותיו של כ"ק
אדמו"ר שליט"א בחג הגאולה י"ט כסלו תשכ"ט
שהוקדשה לשחרורה של ירושלים העתיקה וגאולתה
השלמה בב"א, בה ביקש כ"ק אדמו"ר שליט"א להת-
אים מנגינת שמחה לפסוק הזה, ובו במקום הותאמה
המנגינה הזו, ומאז שרים את המנגינה הזו עם המלים
בתקוה איתנה לקיום היעוד בקרוב ממש.
ניגון זה הופיע בתקליט נוחח מס' 7 צד א'
ניגון מס' 1, ומשם נרשמו התוים לניגון הזה כאן.
(הוא גם הופיע בתקליט ערב חסידות חב"ד תקליט
א' צד ב' ניגון 9).

ניגון שטז

אימתי קאתי מר.

מנגינה ידועה שהותאמה ומושרת עם המלים
אימתי קאתי מר לכשיפוצו מעינותיך חוצה, (שאלת

הבעש"ט ו"ל למלך המשיח ותשובת מלך המשיח
להבעש"ט ו"ל בעת עליית נשמת הבעש"ט בהיכל
המשיח בשנת תק"ז — כמוכא במכתבו הידוע לגיסו
נדפס בסו"ס בן פורת יוסף). ניגון זה מושר תכר-
פות בעת ההתועדויות ובזמני שמחה.
ניגון זה הופיע בתקליט נוחח מס' 2, צד א'
ניגון 3, ומשם נרשמו התוים לניגון הזה כאן.

ניגון שיז

אשרנו מה טוב חלקנו.

מנגינה עליוה בת ג' בבות שהותאמה למלים
אשרנו מה טוב חלקנו וכו' מתפלת שחרית. ניגון זה
הופיע בתקליט נוחח מס' 5 צד ב' ניגון 8 ומשם
נרשמו התוים לניגון זה כאן.

ניגון שיח

זכחו זכחי צדק.

ניגון שמח ישן בן ב' בבות, שהיו שרים אצל
חסידי חב"ד בזמני שמחה ומועדים. נרשם מפי הר'
שמואל זלמנוב ו"ל. (ומפי ר' אליעזר פרלשטיין).

ניגון שיט

בסיסמת ופראת.

שיר שאומץ ע"י תלמידי בתי הספר „רשת אהלי
יוסף יצחק ליובאוויטש" באה"ק ת"ו כהימנון שלהם.
נרשם מפי הת' שלום ברוכשטט.

ניגון שכ

ניע בא יוסא.

שיר עם מלים בשפה הרוסית, שפירושם: אינני
ירא משום דבר ואינני מאמין בשום דבר כ"א בה'
אחד, והקטע המלווה — אין שום דבר זולת ה'
אחד, אין עוד מלבדו.
השיר הזה במקורו עוד ה' בזמן כ"ק אדמו"ר
מוהרש"ב נ"ע, כנזכר בשיחת אחש"פ ה'ת"ש מכ"ק
אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע שמועתק בזה: ס' השיחות
ה'ת"ש ע' 85 בסופו וז"ל:

„אחד התמימים בבואו לליובאוויטש התדבק
לחסידי המשפיע ר' מיכאל הזקן, שפעל בו חקיקת,
ונתפך לבחור חסידי. לאחר מכן בשובו מליובא-
וויטש לביתו, נכנס לבית עסקו של אביו, עסק של
עצי יער, ושר ברוסית: ניעט ניעט גי קאווא

ניגון שכד

פאנקע.

אוצר החכמה

ניגון שכח

אך — דו פאנקע

ניגון בג' בבות — דיאלוג באוירה חסידית מרוממת של הרחבת הדעת והלב וצהלת-הנפש. הובא ע"י הרה"ח הת' החזן ר' שמואל קנטורוף ז"ל. ניגון זה מופיע בתקליט נרחח מס' 7 צד ב' ניגון 9.

ניגון שכו

פאנקע.

פאנקע מנעוועל. גרשם מפי ר' שניאור זלמן הלוי לויז מכפר חב"ד.

ניגון שכז

פאנקע.

פאנקע מר' גרשון (דוב) בר דוד אבליס מגע-וועל. גרשם מפי בנו ר' שניאור זלמן הלוי לויז מכפר חב"ד.

ניגון שכח

ניגון שמחה.

ניגון להרב ר' יצחק ריבקינ ז"ל רב בשוויג-ציאן. גרשם מפי בנו ר' אלי' ריבקינ מכפר חב"ד.

ניגון שכט

ניגון שמחה.

גרשם מפי ר' אלי' ריבקינ מכפר חב"ד שקיבלו מסבו הרה"ח הרמ"צ ריבקינ רב בקובליץ ומנצ'סטר.

ניגון של

ניגון שמחה.

ניגון זה היו רגילים לשיר אותו בזמני שמחה ובשמחת נישואין של התמימים.

קראמיע באגא אדנאבא — ותרגומו: לא, אין שום דבר רק הקב"ה בלבד. הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק אמר בשם כ"ק אדמו"ר האמצעי שעל ידי לימוד תורה בשפת המדינה מבררים את השפה. התמים הנ"ל הי' רגיל בשפת המדינה כי הי' סוחר יער, ובכל מקום היותו הי' מסור לדרכי החסידים, וניגונו הוא „אין עוד של יער". עכלה"ק.

אכן, בתקופה יותר מאוחרת, בתקופת שלטון הדיכוי הקומוניסטי ברוסיה, קיבל ניגון זה משמעות חשובה בהביעו אומץ לב והתחזקות לא לפחד ולא לירא מאף אחד, ולא להתפעל משום דבר ומשום מצב בכל הנוגע לשמירת וקיום התומ"צ עד מסירות נפש בפועל ממש, ושימשה, לכן, סמל למאבק העצום לקיום היהדות תוך מסג"פ שניהל כ"ק אדמו"ר מזהרי"צ נ"ע באותה תקופה בארץ מולדתו, ובתקופה ההיא הי' מרגלא בפומייהו דאנ"ש לשיר את השיר הזה בהבעת תוקף ועוז.

ניגון זה מופיע בתקליט נרחח מס' 6, צד ב' ניגון 9, ובתקליט ערב חסידות חב"ד מס' 2 צד א' ניגון 7 (בשניהם ע"י ר' שניאור זלמן הלוי לויז כפר חב"ד), ומשם גרשמו התוים לניגון הזה כאן.

ניגון שכא

או ווא דיע מי ניעאומנים

מנגינה עליזה המושרת בקצב מהיר ובהתלהבות גדולה בזמני שמחה ובמיוחד בשמח"ת. (עם כמה מלים ברוסית). גרשם מפי ר' שניאור זלמן הלוי לויז כפר חב"ד.

ניגון שכב

ניגון לשמחת תורה.

נוסחא נוספת לניגון הקודם (שכא) (בהשמטת המלים ברוסית ובשינויים קלים). גרשם מפי ר' שמר" פלדמן מכפר חב"ד. ועוד.

ניגון שכג

מדוויץ-דרינגאדזאל — פאנקא *

גרשם מפי רשב"צ אלטהויז.

* כינוי לניגון שמחה המושר בהתרחבות הלב כטבע איש רוסי שהיו נקראים בשם לוואי: „פאניע" או „פאנקע".

ניגון שלא

ניגון שמחה.

ניגון זה מושר תכופות בהתועדויות בזמני שמחה.

ניגון שלב

ניגון שמחה.

ניגון מהרב ר' שמעון לורוב מלנינגרד, נרשם מפ' ר' שמר' פלדמן מכפר חב"ד.

ניגון שלג

ניגון שמחה.

ניגון שמח מקלימוביץ. נרשם מפ' ר' שמר' פלדמן מכפר חב"ד.

ניגון שלד

ניגון שמחה.

ניגון מניקולייב. נרשם מהתקליט „ניגוני שלום" מר' שמשון חריטונוב.

ניגון שלה

ניגון שמחה.

מהניגונים ששרים בהתועדויות בזמני שמחה. מופיע בא' מתקליטי ניהח.

ניגון שלו

ניגון שמחה.

ניגון בן ג' בבית המבטא שמחה חסידית ותקוה ובטחון בהש"ת — (מיסודות החסידות). הובא ע"י החסיד המפורסם הרה"ח ר' מיכאל דבורקין ז"ל בשנת תש"ז בבואו לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מאה"ק ת"ו, ותי' מרגלא בפומי' לשיר אותו בעת ההת-ועדויות בזמני שמחה ומאז שרים אותו בעת הת-ועדויות חסידיות וכמו"כ בהתועדויות כ"ק אדמו"ר שליט"א בזמני שמחה בהתלהבות גדולה. מופיע בתקליט ניהח מס' 5 צד א' מס' 7 ומשם נרשמו התוים כאן.

ניגון שלז

ניגון שמחה.

ניגון שמח בן ג' בבית המושר תכופות בהת-ועדויות. מופיע בא' מתקליטי ניהח הראשונים ומשם נרשמו התוים כאן.

ניגון שלח

ניגון שמחה.

ניגון שמח בן ג' בבית מניקולייב ונקרא בשם „ליעזר דעם מלמד'ס ניגון". נרשם מפ' רשב"צ אלטהויז מאויסטרליא. (ניגון זה מופיע בתקליט שי"ל בנ"י. ושם הותאם למלים של הפסוק תורה צוה וגו').

ניגון שלט

ניגון שמחה.

ניגון שמ

ניגון שמחה.

ניגון להרב ר' מנחם צבי ריבקיין רב במנצ'ס-טר. נרשם מפ' נכדו ר' אלי' ריבקיין מכפר חב"ד.

ניגון שמא

ניגון ריקוד — האסא דינא האסא

מנגינה עליונה וצוהלת ששרים בזמני שמחה מיוחדים כמו שמח"ת ופורים וכדומה, וחוזרים וכוף-לים עלי' פעמים רבות ובכל פעם בהתלהבות יתרה. (כמדומה שניגון זה הביאו תלמידי התמימים הפלי-טים בשאנכאי שם התגוררו בגלות בתקופת מלחמת העולם הב' בשנות תש"א—תש"ה).

ניגון שמב — שמג

ניגוני ריקוד.

מנגינות עליונות מוצאן מחסידי פולין שהיו רגי-לים לשיר אותן בביהכ"נ חב"ד ליובאוויטש בור-שה (פרנציסקנה 30), בזמני שמחה וריקוד. ניגונים אלו הגיעו לחב"ד ע"י ר' מגדל גרינ-ברג ז"ל סופר סת"ם בווארשה ואביו הישיש ר' אהרן ז"ל מחסידי וורקא, (ר' מגדל ז"ל הי' אביו

ניגון שמה

ניגון ריקוד.

גרשם מפי קבוצת מנגנים מוקני אנ"ש והת
(ראה לעיל הערה בניגון רפט).
(הערה: ניגון זה יש לסווגו כ,,ניגון שמחה"
ולא כ,,ניגון ריקוד").

של הרה"ח הת' וכו' ר' שמעון ארי' ליב גרינברג
ו"ל, ור' אהרן הי' סבו), שהיו ,,מנגנים" גדולים
ומתפללי ביהכ"נ הנ"ל. גרשם מפי הרב ר' שמואל
ולמנוב ז"ל. (הערה: יש שרים ניגון שמב עם הפסוק
וראה בנים לבניך גו' תהלים קכח, ו).

ניגון שמד

ניגון ריקוד.

ניגון ריקוד בן ג' בבות. גרשם מתקליט גיחח
מס' 4 צד ב' ניגון 1.

ניגון שמו — שמו

ניגוני ,,מארש".

הערה

מחלקה ראשונה

בגורני חב"ד מבגורני

בגורני שטיינר חב"ד

כרך שלישי

100/100

אוצר החסות

מחלקה ראשונה

ריא—211.	קול דודי	1	(195)
ריב—212.	ניגון מיוחס לר אלימלך מליזאנסק	2	(196)
ריג—213.	אנה אמצאך	3	(197)
ריד—214.	ניגון הגדול לר' הלל מפאריטש	4	(198)
רטו—215.	ניגון התוועדות לר' הלל מפאריטש	6	(200)
רטז—216.	ניגון יחידות לר' משה צ'אשניקער	7	(201)

ניגוני חב"ד מכוזנים

קול דודי

לכ"ק רבנו הגדול נ"ע

211

♩ = 112

[illegible]

ניגוני חב"ד מסורתיים

212

ריב

ניגון מיוחס לר' אלימלך מליזנסק נ"ע

$\text{♩} = 104$
 $\text{♩} = 63-66$
 $\text{♩} = 108$
 $\text{♩} = 72-76$
rit.
 $\text{♩} = 66-76$
 $\text{♩} = 72$
 $\text{♩} \sim 120$
rubato
rubato
 $\text{♩} = 76-88$

1. 2. $\text{♩} \sim 120$

rubato -----

rubato

$\text{♩} = 76-88$

meno mosso

213 אנה אמצאך ריג

Tempo I $\text{♩} = 56-58$

לם - עו של נו-בו ר וך א-צ-אמ נה א - נה-א-ן

$\text{♩} = 50$ *accel.*

לם - עו של נו-בו ר נען-פי גע דיר איך זאל וואו-א

Tempo I

לם - עו של נו-בו ר נען-פי גע ניש דיר איך זאל וואו-א אן אז

דו דום-ד דו פון-צ דו רב-מע דו רח-מז דו שח-מ דו לה-מע

rit. *Tempo II* $\text{♩} = 63$ *poco accel.*

דו דו דו דו דו דו דו דו דו דו

[illegible]

214

ניגון הגדול לר' הלל מפאריטש

יד

The musical score for 'The Rose Tree' is presented in three staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 4/4 time signature. It contains a single melodic line with a tempo marking of a quarter note equal to 76 beats per minute. The second staff continues the melody, featuring a first ending bracketed section followed by a second ending bracketed section, with a tempo marking of a quarter note equal to 66 beats per minute. The third staff concludes the piece with a final melodic line, ending on a double sharp (C#) note.

This musical score is for the song "The Rose Tree" in G major. It begins with a piano introduction in 2/4 time, marked with a tempo of "Moderato". The introduction consists of two measures, with the second measure containing a first and second ending. The main melody is written for a voice part, starting in 2/4 time and then changing to 5/4, 3/4, and 2/4. The melody is marked with a tempo of "Allegretto". The score includes various musical notations such as treble clef, key signature of one sharp (F#), and time signatures. There are also first and second endings, a "Fine" marking, and a "Cresc." (Crescendo) marking. The score is written in a single system with multiple staves.

Dal S. al Fine

215

♩ = 60

meno mosso

a tempo

216 ניגון יחידות לר משה צ'אשניקער רחוק

The musical score consists of five staves of music. The first staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 4/4 time signature. The second staff also has a key signature of one flat and a 4/4 time signature, but it includes first and second endings marked '1.' and '2.'. The third staff has a key signature of one sharp (F-sharp) and a 4/4 time signature. The fourth staff has a key signature of one sharp and a 4/4 time signature. The fifth staff has a key signature of one sharp and a 2/4 time signature. The music is written in a style typical of Jewish liturgical or folk songs, with various rhythmic patterns and melodic lines.

מחלקה שלישית

מארגני חב"ד לעמנום שונים

מחלקה שלישית

(2000)

217—	ריז—	ניגון „לכה דודי“	9 (203)
218—	ריח—	מזמור לדוד	10 (204)
219—	ריט—	מנוחה ושמחה	11 (205)
220—	רכ—	כל עצמותי תאמרנה	12 (206)
221—	רכא—	אנא עבדא	13 (207)
222—	רכב—	הוא אלוקיני	14 (208)
223—	רכג—	אנעים זמירות	15 (209)
224—	רכד—	אנעים זמירות	15 (209)
225—	רכה—	שהשלום שלו	16 (210)
226—	רכו—	המבדיל בין קודש לחול	17 (211)
227—	רכז—	במוצאי יום מנוחה	18 (212)
228—	רכח—	ושמחת בחגיך	19 (213)
229—	רכט—	אתה בחרתנו	19 (213)
230—	רל—	עך טי זיעמליאק — אחד מי יודע	21 (215)
231—	רלא—	שושנת יעקב	22 (216)
232—	רלב—	ניגון לשבת ויו"ט	24 (218)
233—	רלג—	ניגון לשבת ויו"ט	25 (219)
234—	רלד—	ניגון שמח	27 (221)

ניגוני תפלה לימים נוראים

235—	רלה—	קדיש — למוסף של ימים נוראים	29 (223)
236—	רלו—	מכלכל חיים	30 (224)
237—	רלז—	וכל מאמינים	31 (225)
238—	רלח—	שאו שערים ראשיכם	31 (225)
239—	רלט—	ארשת שפתינו	32 (226)
240—	רמ—	הבן יקיר לי	32 (226)
241—	רמא—	היום תאמצינו	33 (227)
242—	רמב—	ונסלח	33 (227)
243—	רמג—	יעלה תחנונינו	34 (228)
244—	רמד—	כי אנו עמד	35 (229)
245—	רמה—	על חטא	36 (230)
246—	רמו—	ועל כולם	36 (230)
247—	רמוז—	רחמנא דעני	36 (230)
248—	רמח—	כאהל הנמתח	37 (231)
249—	רמט—	אתה הבדלת	37 (231)
250—	רג—	אדון הסליחות	39 (233)

ניגוני התועדות חסידים

251—	רנא—	הצילני נא מיד אחי	41 (235)
252—	רנב—	הרנינו גוים עמו	42 (236)
253—	רנג—	הנה מה טוב	43 (237)
254—	רנד—	הנה מה טוב	44 (238)
255—	רנה—	לא אמות כי אחיה	44 (238)
256—	רנו—	אנה אלך מרוחק	47 (241)
257—	רנוז—	רבנו של עולם דו ביסט אונזער פאטער	48 (242)

מפתח ניגונים

258—	רנח—	או ר' לוי יצחק מבארדיטשוב	48 (242)
259—	רנט—	שטעהט אוף אידעלעך	51 (245)
260—	רס—	סטאווי יא פיטו	51 (245)
261—	רסא—	פיל יא	52 (246)
262—	רסב—	אברהם ניו אבינו	54 (248)
263—	רסג—	עי מוזלאסי	55 (249)
264—	רסד—	ניע כאדגי	56 (250)
265—	רסה—	עזרני אל חי	57 (251)
266—	רסו—	פלגי מים	58 (252)
267—	רסז—	שמעו בנים ניני איתנים	59 (253)
268—	רסח—	אשרינו מה טוב חלקינו	60 (254)
269—	רסט—	ניגון להתוועדות	61 (255)
270—	רע—	ניגון להתוועדות	61 (255)
271—	רעא—	ניגון להתוועדות	62 (256)
272—	רעב—	ניגון התוועדות שמח	62 (256)
273—	רעג—	ניגון להתוועדות	63 (257)
274—	רעד—	ניגון להתוועדות שמח	64 (258)
275—	רעה—	ניגון להתוועדות	65 (259)
276—	רעו—	ניגון להתוועדות	65 (259)
277—	רעז—	ניגון להתוועדות	66 (260)
278—	רעה—	ניגון להתוועדות	67 (261)
279—	רעט—	ניגון להתוועדות	68 (262)
280—	רפ—	ניגון להתוועדות	69 (263)
281—	רפא—	ניגון להתוועדות	70 (264)
282—	רפב—	ניגון להתוועדות	70 (264)
283—	רפג—	ניגון להתוועדות	72 (266)
284—	רפד—	ניגון להתוועדות	72 (266)
285—	רפה—	ניגון להתוועדות	73 (267)
286—	רפו—	ניגון להתוועדות	75 (269)
287—	רפז—	ניגון להתוועדות	76 (270)
288—	רפח—	ניגון להתוועדות	76 (270)
289—	רפט—	ניגון להתוועדות	77 (271)
290—	רצ—	ניגון להתוועדות	79 (273)
291—	רצא—	ניגון להתוועדות	79 (273)
292—	רצב—	ניגון התוועדות	80 (274)
293—	רצג—	ניגון התוועדות	81 (275)
294—	רצד—	ניגון התוועדות	82 (276)
295—	רצה—	ניגון התוועדות	83 (277)
296—	רצו—	ניגון התוועדות	84 (278)
297—	רצז—	ניגון להתוועדות	84 (278)
298—	רצח—	ניגון להתוועדות	86 (280)
300—	ש—	ניגון התוועדות	87 (281)
301—	שא—	ניגון להתוועדות	88 (282)

ניגוני געוועים

302—	שב—	ניגון שאמיל	90 (284)
303—	שג—	וואלח לר' נטע מפאזר	90 (284)

שד—304.	וואלח	92 (286)
שה—305.	ניגון געגועים	94 (288)
שו—306.	וואלח'ל	95 (289)
שז—307.	ניגון דביקות	96 (290)
שח—308.	ניגון דביקות חב"ד	97 (291)
שט—309.	ניגון דביקות חב"ד	98 (292)
שי—310.	ידידי רועי	99 (293)

ניגוני שמחה וריקוד

שיא—311.	יפרח בימיו צדיק	100 (294)
שיב—312.	תרננה שפתי	101 (295)
שיג—313.	בך ה' חסיתי	101 (295)
שיד—314.	אבוא בגבורות	102 (296)
שטו—315.	פרזות תשב ירושלים	103 (297)
שטז—316.	אימתי קאתי מר	103 (297)
שיו—317.	אשרינו מה טוב חלקינו	104 (298)
שיח—318.	זבחו זבחי צדק	105 (299)
שיט—319.	בסיסמת ופרצת	105 (299)
שכ—320.	ניע באויסאי ניקאוו	105 (299)
שכא—321.	או ווא מי ניע טנים	106 (300)
שכב—322.	ניגון לשמחת תורה	107 (301)
שכג—323.	מוד'א דרינגאואל — פאנקע	108 (302)
שכד—324.	פאנקע	109 (303)
שכה—325.	אך דו	109 (303)
שכו—326.	פאנקע	110 (304)
שכז—327.	פאנקע	111 (305)
שכח—328.	ניגון שמחה	112 (306)
שכט—329.	ניגון שמחה	113 (307)
של—330.	ניגון שמחה	113 (307)
שלא—331.	ניגון שמחה	114 (308)
שלב—332.	ניגון שמחה	115 (309)
שלג—333.	ניגון שמחה	116 (310)
שלד—334.	ניגון שמחה	116 (310)
שלה—335.	ניגון שמחה	117 (311)
שלו—336.	ניגון שמח	118 (312)
שלוז—337.	ניגון שמח	119 (313)
שלח—338.	ניגון שמח	120 (314)
שלט—339.	ניגון שמח	121 (315)
שמ—340.	ניגון שמח	121 (315)
שמא—341.	ניגון ריקוד	122 (316)
שמב—342.	ניגון ריקוד	122 (316)
שמג—343.	ניגון ריקוד	123 (317)
שמד—344.	ניגון ריקוד	123 (317)
שמה—345.	ניגון ריקוד	124 (318)
שמו—346.	מארש	125 (319)
שמוז—347.	מארש	126 (320)

ניגוני שבת ויום טוב

217

ניגון "לכה דודי"

ריז

לאמזער לכה דודי

$\text{♩} = 60$

The musical score is written on ten staves in 6/8 time. It begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked as $\text{♩} = 60$. The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and rests. There are repeat signs with first and second endings indicated by '1.' and '2.'. The melody is simple and melodic, typical of traditional Jewish liturgical music. The score ends with a double bar line.

10 (204)

מורצ'ה החלמה

219

רִיט

Recit.

דִּים - מִמֶּנּוּ יוֹם תוֹן - בִּישׁ יוֹם דִּים הוֹלֵךְ אֹרֶחַ - שֶׁמֶן וְחֶה נֹהֵם

וְחֶה - נֹהֵם שֶׁמֶן וְחֶה - נֹהֵם

לֵךְ פִּי דִים - עֵינֵי מֶה הָרִיז זֶכֶר וְרִישׁוֹן דִּים - הוֹלֵךְ אֹרֶחַ - שֶׁמֶן

חֶה - נֹהֵם דִּים - מֶ - עוֹ - אִים בְּרוּ כָל שֶׁה־שׁ

דִּים - הוֹלֵךְ אֹרֶחַ שֶׁמֶן וְחֶה - נֹהֵם חֶה - מֶ - שׁ

מִים - רֶ - וְהִים - גְּבוּ רוֹם מְצַבֵּל כָּל מִים - יְיָ וְרַץ אֶ - מִשְׁשָׁמִי

מִים - לֵ - עוֹ צִרְעִים דֵּ - אֶ יֵה־בִּי מִים - אֶ - יֵה־חֵן דִּים - אֶ - נִי־תֵה

Fine

Dal-S al Fine

כָּל עֲצָמוֹתַי תֵּאֱמָרְנָה

220

7

♩ = 46-60

[illegible]

יִוֹן אֶבֶן יִי-עַ יִוֹן אֶבֶן יִי-עַ מִגִּזְלֵי

וְלֹא מִי לֵךְ נֶה-יֵשׁ מִי לֵךְ מִה-יָד מִי לֵךְ מִה-יָד

rubato מִי לֵךְ מִה-יָד מִי לֵךְ מִה-יָד מִי לֵךְ מִה-יָד

rit. מִי לֵךְ מִה-יָד מִי לֵךְ מִה-יָד מִי לֵךְ מִה-יָד

אֲנִי עֹבֵדָא

Poco a poco in tempo ♩ = 48-52

הוּא בְּרִיךְ שֶׁאֵין דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד

הוּא בְּרִיךְ שֶׁאֵין דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד

הוּא בְּרִיךְ שֶׁאֵין דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד

הוּא בְּרִיךְ שֶׁאֵין דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד

הוּא בְּרִיךְ שֶׁאֵין דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד

הוּא בְּרִיךְ שֶׁאֵין דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד

הוּא בְּרִיךְ שֶׁאֵין דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד דָּא עֹבֵד

più mosso

[illegible]

222

14 (208)

אנעים זמירות

$\text{♩} = 54$

רוג - א - א - רים - שי - ו - רות - זמי עים - א -

ב - דה חמ שי - נפ - רוג - ע - ת - שי - נפ - ה - לי - א - פי

ה - ד - סו - רז כל עת - ד - ל - ה - די - צל -

ה - ד - סו - רז כל עת - ד - ל - ה - די - צל - ב - דה חמ שי - נפ

אנעים זמירות

$\text{♩} = 54$

רים - שי - ו - רות - מי - ז נעים - א -

ה - לי - א - פי - רוג - א - א -

ה - ד - כבו - ב - רי - דב די - מ - רוג - ע - ת שי - נפ

ה - די - הו - אל - פי - ל מה - הו

ד - כבו - רה ספ - א - ה - ד - הו - אל

rit. *a tempo*

הָ לֹא יֵאָמֵר תִּי אֵיךְ אֶל־

rit. *a tempo*

הָ תִי יֵדַע לֹא יֵאָמֵר הָ יֵדַע

שְׁהֶשְׁלוֹם שְׁלוֹ

225

$\text{♩} = 63-76$

רְכָה

rubato

לֹא שְׁהֶשְׁלוֹם שְׁהֶשְׁלוֹם שְׁהֶשְׁלוֹם שְׁהֶשְׁלוֹם

לֹא שְׁהֶשְׁלוֹם שְׁהֶשְׁלוֹם שְׁהֶשְׁלוֹם שְׁהֶשְׁלוֹם

אֶת יְהוָה יֵאָמֵר הוּא מֶלֶךְ הַיָּמִין לֹא שְׁהֶשְׁלוֹם שְׁהֶשְׁלוֹם

כִּי יֵשׁ לֹא שְׁהֶשְׁלוֹם שְׁהֶשְׁלוֹם שְׁהֶשְׁלוֹם שְׁהֶשְׁלוֹם

$\text{♩} = 76-92$ *poco a poco accel.*

נִים בְּיָמֵינוּ נִים בְּיָמֵינוּ נִים בְּיָמֵינוּ נִים בְּיָמֵינוּ

דֹת סִיחֵי יְהוָה יְהוָה יְהוָה יְהוָה יְהוָה

לֹא שְׁהֶשְׁלוֹם שְׁהֶשְׁלוֹם שְׁהֶשְׁלוֹם שְׁהֶשְׁלוֹם

Fine ♩ = 92-96

לום - ש אל-ך-יש על

לחן הנהגות

Dal. al Fine
in tempo ♩ = 92-96

226 רכו

♩ = 132

המבדיל בין קדש לחול

חול - ל קדש - ק בין קדש - ק בין דיל-מב - ה

ין חול-ב ביה-יך נו-פ-זכס נו-ע זך חול-ימ הוא נו-תי-טא-ח

אל - ב נה - פ יום הוי לה - ל ב בים-כ-פז-ב -

Fine

מִרְ - תוּ לִי - עַל - לִי - רָא - אֶקְ מִרְ - גוּ

מִרְ - שוּ - מִרְ גַם - קָרַבְתָּ - אֶל - לִי לֵה - לִי

Dal Segno al Fine

227

בְּמוֹצָאֵי יוֹם מְנוּחָה

רכז

♩ = 63-66

אָנוּר חֲכִמָּה

♩ = 66-69

♩ = 88-92

228

ושמחת בחגך

רכה

$\text{♩} = 96$

1. 2.

תִּמְחַשׁ - וְתִמְחַשׁ - וְתִמְחַשׁ - וְתִמְחַשׁ - וְתִמְחַשׁ

תִּמְחַשׁ - וְתִמְחַשׁ - וְתִמְחַשׁ - וְתִמְחַשׁ - וְתִמְחַשׁ

תִּמְחַשׁ - וְתִמְחַשׁ - וְתִמְחַשׁ - וְתִמְחַשׁ - וְתִמְחַשׁ

1. 2.

229

אתה בחרתנו

רכה

$\text{♩} = 92$

נִוְתָּנוּ - אֵלֶיךָ - מִיָּמֵינוּ - כָּל - הַיּוֹם - וְעַד - הַיּוֹם - וְעַד - הַיּוֹם

נִוְתָּנוּ - אֵלֶיךָ - מִיָּמֵינוּ - כָּל - הַיּוֹם - וְעַד - הַיּוֹם - וְעַד - הַיּוֹם

נִוְתָּנוּ - אֵלֶיךָ - מִיָּמֵינוּ - כָּל - הַיּוֹם - וְעַד - הַיּוֹם - וְעַד - הַיּוֹם

נִוְתָּנוּ - אֵלֶיךָ - מִיָּמֵינוּ - כָּל - הַיּוֹם - וְעַד - הַיּוֹם - וְעַד - הַיּוֹם

più mosso

נִוְתָּנוּ - אֵלֶיךָ - מִיָּמֵינוּ - כָּל - הַיּוֹם - וְעַד - הַיּוֹם - וְעַד - הַיּוֹם

[illegible]

230

עד טי זיעמליאק אחד מי יודע

רל

$\text{♩} = 72$

י-ווא זי-קא-ראז בי-טי יא ראק-דו טי טשעם-זא ליאק-זיעמ טי עך

באך נאש דין א-דין א-דין א-י-ווא טי-טשי-ראש בי-טי יא

א-דין א-דין א-ליע-זיעמ נא א-ביע-ניע נא טשטא

בא-דרוזש שא-נא שא-נא בא-סלוזש באך נאש דין-

ליא-דא שא-נא שא-נא בא-סלוזש יא-סקא-רעי-יעוו שא-נא

ראק-דו טי טשעם-זא ליאק-זיעמ טי עך

שי-נא טדי י-ווא טי-טשי-ראש בי-טי יא י-ווא זי-קא-ראז בי-טי יא

נא טשטא באך נאש דין א-קילטש-טאך שי-נא דויע קי-טיוש-בא

באך נאש דין א-דין א-ליע-זיעמ נא א-ביע-ניע

Dal-Sal Fine

שִׁשְׁנֵת יַעֲקֹב

$\text{♩} = 92$

1. חֶה-מֶשֶׁשׁ - וְלֹה־הֶצֶקֶב - עֵי - נֶת-שֶׁשׁ - שׁוּ
2. וְלֹה־הֶצֶקֶב - עֵי - נֶת-שֶׁשׁ - שׁוּ

כִּי - דֵּי-מֶרְכָּה - לֶת-תִּבְּהוּי - חֶד - תָּם - אוֹ - בֶּרֶךְ

$\text{♩} = 96$

צֹחַ - נֶל - תִּי-הֶתִי-הֶתִי - תָּם - עֵי - תָּשׁוּ
דֹר - וְדֹר - כָּל - בְּ - תָּם - וְ - תִקֶּן

צֹחַ - נֶל - תִּי-הֶתִי-הֶתִי - תָּם - עֵי - תָּשׁוּ

דֹר - וְדֹר - כָּל - בְּ - תָּם - וְ - תִקֶּן

$\text{♩} = 96-100$

דֹר - וְדֹר - כָּל - בְּ - תָּם - וְ - תִקֶּן

1.

2.

$\text{♩} = 104-108$

הוּ - לְ

עֵי - קוּ - פֶּל-שֶׁשׁ - דֵּי

שׁוּ - בּוּ - לֹא

מִן-פֶּל - לֹא - שׁוּ - בּוּ - לֹא

לחן חסידות

ע - די - הו - ל - צח - נ - ל

ל - ב - לא - נ - קו - כל - ש - נ

צח - נ - ל - מו - כל - לא - שו -

פעם שניה בלי טקסט

ע - די - הו - ל - נ - קו - כל - ש - נ

צח - נ - ל - מו - כל - לא - שו - ב - לא

מו - כל - לא - שו - ב - לא - נ - קו - כל - ש - ע - די - הו - ל

מו - כל - לא - שו - ב - לא - צח - נ - ל

בן - סים - חו - ה - כל - צח - נ - ל

$\text{♩} = 100-104$

כי - מרד - רוק - ב - די - א - ב - ל - קש - ב - שר - א - מן - ה - רור - א

חי - מפ - שת - א - רש - נ - ה - רור - א - די - הו - ה - כי - מרד

די - ב - ע - תר - א - תר - א - א - כה - ברו - הוי - די

פעם שניה בלי טקסט, $\text{♩} = 108$

די - צ - ה - כל - כי - מרד - ב - עים - ש - ה - כל - רים - רו - א

עִים - נֶשֶׁהָרָקֵל רִים - דוֹ - קִים -

1. 2. קִים - דִּי - צֶה כָּל כִּים - דוֹ - בְּ

קִים - נֶה - בּוֹ - חֵר גַּם - ?

קוֹר - לְ נֶה - בּוֹ - חֵר גַּם - ? נֶה - בּוֹ - חֵר גַּם -

קוֹר - לְ נֶה - בּוֹ - חֵר גַּם - ? נֶה - בּוֹ - חֵר גַּם - ?

סוֹב -

molto rit.

קוֹר - לְ סוֹב -

232

ניגון לשבת זיו"ט

רלב

$\text{♩} = 66$

אָנֶר הַחֲכָמִים

Musical score for a Sabbath tune, consisting of seven staves of music. The key signature has one flat (B-flat). The time signatures are 2/4 and 3/4. The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and triplet markings (3).

ניגון לשבת ויו"ט

$\text{♩} = 80$

Musical score for a Sabbath tune, consisting of four staves of music. The key signature has one flat (B-flat). The time signatures are 2/4 and 3/4. The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and triplet markings (3).

The musical score is written for a single melodic line in G major (one sharp). It consists of 12 staves. The notation includes treble clef, key signature (F#), and various time signatures: 2/4, 3/4, and 4/4. The score includes several first and second endings, trills (marked 'tr'), and triplet markings (marked '3'). The piece concludes with a final 2/4 time signature and a repeat sign.

ניגון שמחה

$\text{♩} = 112$

$\text{♩} = 56$

accel...

$\text{♩} = 112$

Fine

$\text{♩} = 88$

1. 2.

Da:al Fine

אשר הנחמה

235

29 (223)

236

Musical score for the song "Halleluyah" (הלל ליהוה) in Hebrew. The score is written on a grand staff (treble and bass clefs) with a key signature of one sharp (F#). The tempo and dynamics markings include: *rub. & allarg.*, *rit.*, *accel.*, and *molto rit.*. The tempo markings are 88, 80, 72, 76, 88, 76, 88, 120, and 112. The lyrics are in Hebrew, and the score includes a final double bar line.

וְכָל מַאֲמָלֵינוּ

237

♩ = 92-108

הַ - נָה - מוֹ-אֵל הוּא - שֶׁ - נִים - מִי - מֶלֶךְ כָּל - !

רוֹת - תָּתִיב - נֶס זֵי - גִּבּוֹר וְ חַן - בּוֹ -

הַ - נָה - מוֹ-אֵל הוּא - שֶׁ - נִים - מִי - מֶלֶךְ כָּל - !

רוֹת - תָּתִיב - נֶס זֵי - גִּבּוֹר וְ חַן - בּוֹ -

שִׁאוֹ שְׁעָרִים רְאִשִּׁיכֶם

238

♯ = 69-84

[illegible]

בֹּדֶק - קָה־הֶ לֶךְ-מָ בֵּא-יָ !

דֹּא בֹדֶק - קָה־הֶ לֶךְ-מָ זֶה הוּא מִי

לֶה - - - - - סֶ בֹדֶק - קָה־הֶ לֶךְ-מָ הוּא אֹת-עַב־שֵׁם *morendo*

239

אַרְצֵת שְׁפִתֵינוּ

רלט

הֶ - נִי - קָ לֶ רַב-עֶ - נִי - תִי - שְׁפִתֵךְ - אֶ

שֶׁא - נֶ - נֶ - וְסֵ אֶל

וְהִ - נִי - תִעֲקִי-תִ קוֹל - לִ שִׁיב־מֶקְדֵּשׁ - דִּוְאֶ - מִי - בֵּין-מִ

נִי - תִי - יוֹכֵמֶלְךָ - דֶּרֶס - צוֹן - בִּי - הוּא מִי־רַחֵם - בְּלִבְךָ

240

הִבּוּ יְקִיר לִי

רמ

יִם - בִּי - אֶפֶס לִי יְקִיר - בֵּן - הֶ

עִים - שׁוּ - שֶׁעִי [יֵא יֵא יֵא] לֶדֶק אֵם

בּוּ רִי - דֶּבֶק - דִּי - בִּי *meno mosso* *rubatino*

נו - בְּרִית יוֹם - ה' אֱמֶת נו'

♩ = 84

Two staves of music in G major (one sharp). The tempo is marked as quarter note = 84. The first staff contains the lyrics: בְּנֵי - דַת - עַ - כָּל - לַ - לֵח - ס - נַ - וְ. The second staff contains the lyrics: כָּם - תו - בְּ - גֵר - הֵ - גֵר - לֵ - אֵל - רַ - יֵשׁ. The melody is simple and melodic, with some notes beamed together.

בְּנֵי - דַת - עַ - כָּל - לַ - לֵח - ס - נַ - וְ

כָּם - תו - בְּ - גֵר - הֵ - גֵר - לֵ - אֵל - רַ - יֵשׁ

דֹת־עַל־לַח־סִיגִי גֵה־גִבֶּשׁ עִם־הַכָּל־פִּי
כִּם־תוֹב־גֵּה־גֵּה־לִי־אֵל־יֵשׁ בְּנֵי
לַח־נִסִּי אֵי גֵה־גִבֶּשׁ עִם־הַכָּל־פִּי
לִי־אֵל־יֵשׁ בְּנֵי דֹת־עַל־כָּל־
גֵּה־גִבֶּשׁ עִם־הַכָּל־פִּי כִּם־תוֹב־גֵּה־גֵּה־
rit. = 46 rit.

יְעֹלָה תְּחִנּוּתֵנוּ

רַב־עֲמִי נִיגִי נִיגִי לֵה־עַל־
אֵה־יֵשׁ קִדְּבִי מִנִּי־תֵעֶשׂוּ בֵּא־
עַד נִיגִי נִיגִי נִיגִי עַד
בֵּא־יֵשׁ רַב־עֲמִי נִיגִי לֵה־עַל־רַב־
נִיגִי יוֹפֵד אֵה־יֵשׁ קִדְּבִי מִנִּי־תֵעֶשׂוּ
עַד רַב־עֲמִי נִיגִי לֵה־עַל־עַד

קָרַבְתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּיָמֵינוּ
 עַד שֶׁנִּתְקַדְּשְׁתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 וְנִתְקַדְּשְׁתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 וְנִתְקַדְּשְׁתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 וְנִתְקַדְּשְׁתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 וְנִתְקַדְּשְׁתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 וְנִתְקַדְּשְׁתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 וְנִתְקַדְּשְׁתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

244 **כִּי אָנוּ עִמָּךְ** **רומד**
 ♩ = 52

 כִּי אָנוּ עִמָּךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 וְנִתְקַדְּשְׁתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 וְנִתְקַדְּשְׁתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 וְנִתְקַדְּשְׁתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

245

על חטא

רמה

♩ ~ 58-63 *piu mosso*

על ים תִּשָּׁפֵּ אֶת־טֶמֶד הַיָּם־נִי־פֶלֶל נִוְטָא־חֶשׁ חֲטָא־לֵעַ

meno mosso *morendo a tempo*

חֲטָא־חֶשׁ הַיָּם־נִי־פֶלֶל נִוְטָא־חֶשׁ פֶּה שׁוֹת־טֶפֶד עַל־

e rit. *tenuto* *più mosso* *meno mosso* *poco a poco rit.*

חֲטָא־חֶשׁ חֲטָא־עַל־יֹד־עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי

חֲטָא־חֶשׁ חֲטָא־עַל־יֹד־עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי

246

ועל כלם

רמו

♩ = 58-60

חֲטָא־חֶשׁ חֲטָא־עַל־יֹד־עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי

♩ = 52 *tr*

חֲטָא־חֶשׁ חֲטָא־עַל־יֹד־עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי

247

רחמנא דעני

רמוז

♩ = 54

חֲטָא־חֶשׁ חֲטָא־עַל־יֹד־עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי

1. *2. Fine*

חֲטָא־חֶשׁ חֲטָא־עַל־יֹד־עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי עִים־יֹד־בִּי

248

♩ = 88-92

ב' - ה' - ה' - ה' - תח - נמ - ב' - ד' - ר' - מ' - ל' - ה'

יֹזֶה - חֶה - זִיר - מֵאִים - יוֹצֵה קִים - רֶכֶּב הֵן - פֹּה אֶה-מֵר

וּזְתִּיקָא בַּעֲרֵךְ לִים־דִּי־גְּדֵל־גִּפְּתֵי הוּא פִּי אֶהְיֶה

בִּשְׁת־קֶה מוֹת־כֹּד הֵן פ־אֶה־מֵר

זכור הן פֿ אַה־מֶרְ עֶה־תוֹף־

249

molto rubato

תה - הב - דל - ת -

לחצות החצות

Musical notation for the first line of the song. It starts with a treble clef, a key signature of one flat (Bb), and a 4/4 time signature. The melody consists of several eighth and quarter notes. A bracket above the staff indicates a 9-measure phrase. The lyrics "ראש מ - נוש א" are written below the staff.

Musical notation for the first staff of the song 'Hodu'. It is in 4/4 time, key of B-flat major. The melody starts with a half note B-flat, followed by a quarter note D, a quarter note E, and a quarter note F. There is a slur over the next four notes: G, A, B-flat, and C. This is followed by a quarter note D, a quarter note E, and a quarter note F. There is a slur over the next four notes: G, A, B-flat, and C. This is followed by a quarter note D, a quarter note E, and a quarter note F. The lyrics 'הודו' are written below the staff.

מה הֲלִי מַרְיָא מִי פִי עַל-תֶּפֶחַ מַה הֲלִי מַרְיָא מִי פִי

[illegible]

בב - ל - ל

250 **אֲדוֹן הַסְּלִיחוֹת** רנ

Solo

בּוֹת - בּוֹ - ל

קוֹת - בּוֹ - ל

Stutti

הוּא - לִי - אֵל

הוּא - לִי - אֵל

הוּא - לִי - אֵל

Fine

הוּא - לִי - אֵל

Solo

אֲדוֹן - לִי - אֵל

Dal Fine

בּוֹת - לִי - אֵל

Solo

יֵשׁוּעַ - לִי - אֵל

Dal-S: al Fine

בֶּשׁ - כּוֹ נֹת - וּ - עַ בֶּשׁ - לוֹ קוֹת - דָּ - צַ

4. מָ - לָא יוֹת - כָּ - זַ נֹ - רָא הָ - תָ לֹת - הָ - תָ

5. עַל - פּוֹ עוֹת - שׁוּ - יְ פָה - צוֹ דוֹת - תִּי - עַ

בּוֹת - רָ - עַ כָּב - רוֹ רֹת - דּוּ - הָ נָא - קוֹ

Dal-S: al Fine

עוֹת - דָּ מִים - תָ לֹת - פָּ - תָ עַ - מָ - שׁוּ

ניגוני התועדות חסידים

251

הצילוני נא מיד אחי

רנא

$\text{♩} = 92$

ה - צי - ל - נ - י נא - יד - מ - נ - ח - י

מ - יד - נ - ח - י שו - יד - מ - נ - ח - י

פ - י נא - י נא - י כי - נ - א - או -

תו - פן בוא - בוא כי - פ - ה - י

אם על פ - נים ! ת - מר - נ - תה - א - נ -

טב - הי טב - הי אי - טיב - ע - מר - נ -

טב - הי טב - הי אי - טיב - ע - מר - נ - *poco a poco*

accel. ת - מר - נ - תה - א - טב - הי טב - הי אי - טיב - ע - מר - נ -

טב - הי טב - הי אי - טיב - ע - מר - נ - *poco a poco*

$\text{♩} = 80$ טב - הי טב - הי אי - טיב - ע - מר - נ -

3

מִן - עַיִן טִיב - אֵי טִיב - הִי טִיב - הִי תֵּת - מִן אֵת - תָּה - אֵ

מִן - עַיִן טִיב - אֵי טִיב - הִי טִיב - הִי תֵּת - מִן אֵת - תָּה - אֵ

מִן - עַיִן טִיב - אֵי טִיב - הִי טִיב - הִי תֵּת - מִן אֵת - תָּה - אֵ

הַדְּגִינוּ גוֹיִם עַמּוֹז

$\text{♩} = 88$

אֲנִי וְיָלְדֵי קַעֲשָׁעַי דָּעִיר אֲנִי גִּעֵן - מֵאֵר זִינִי וְעַתָּה אֲנִי גִּעֵן - זָאֵר מִן לֵעַן דָּא וְאֵם

אֵת שִׁיקְלִי קָעַב אֵת מִן מִעַן נֶעַב - וְיִין דְּעֵרָא פֶּעַן דָּאֵב - זִינִי דָּאֵן מִעַן עֵם גִּעֵן - בָּאֵר

דִּין - בִּי - עַד דֵּם כִּי מוֹ - עַד יָם - גוֹ - יָם - גוֹ - נִי - הִךְ - בִּינִי -

עַד - תוֹ - מֵאֵד פֶּר - כִּי - רִיו - צֶלֶל שִׁיב - שִׁיב - קָם - נִי - קוֹם - ?

נִי - קוֹם - ? דִּין - בִּי - עַד דֵּם כִּי מוֹ - עַד יָם - גוֹ - נִי - הִךְ - מוֹ -

הִךְ - מוֹ - הִךְ - מוֹ - עַד - תוֹ - מֵאֵד פֶּר - כִּי - רִיו - צֶלֶל שִׁיב - שִׁיב - קָם - נִי -

נִי - רִיו - צֶלֶל שִׁיב - שִׁיב - קָם - נִי - קוֹם - ? דִּין - בִּי - עַד דֵּם כִּי מוֹ - עַד יָם - גוֹ - נִי -

מוֹ - עַד - תוֹ - מֵאֵד פֶּר - כִּי -

הנה מה טוב

$\text{♩} = 104$

1. חֵד - יְגָם חַיִּים - אֶבֶת - שְׁעִים - נָמָה - וְטוֹב מָה נָה - הֵ

2. חֵד - יְגָם חַיִּים - אֶבֶת - שְׁעִים - נָמָה - וְטוֹב מָה נָה - הֵ

Fine

חֵד - יְגָם חַיִּים - אֶבֶת - שְׁעִים - נָמָה - וְטוֹב מָה נָה - הֵ

חֵד - יְגָם חַיִּים - אֶבֶת - שְׁעִים - נָמָה - וְטוֹב מָה נָה - הֵ

חֵד - יְגָם חַיִּים - אֶבֶת - שְׁעִים - נָמָה - וְטוֹב מָה נָה - הֵ

Da Capo al Fine

הנה מה טוב

254

♩ = 66

♩ = 66

גַּם חַיִּים - אֶ - בֵּת - שֶׁ עֵינִי - מֵה - וְ שׁוּב מֵה נֶהֱ - הָ

גַּם חַיִּים - אֶ - בֵּת - שֶׁ עֵינִי - מֵה - וְ שׁוּב מֵה נֶהֱ - הָ

גַּם חַיִּים - אֶ - בֵּת - שֶׁ עֵינִי - מֵה - וְ שׁוּב מֵה נֶהֱ - הָ

גַּם חַיִּים - אֶ - בֵּת - שֶׁ עֵינִי - מֵה - וְ שׁוּב מֵה נֶהֱ - הָ

גַּם חַיִּים - אֶ - בֵּת - שֶׁ עֵינִי - מֵה - וְ שׁוּב מֵה נֶהֱ - הָ

Fine

גַּם חַיִּים - אֶ - בֵּת - שֶׁ עֵינִי - מֵה - וְ שׁוּב מֵה נֶהֱ - הָ

גַּם חַיִּים - אֶ - בֵּת - שֶׁ עֵינִי - מֵה - וְ שׁוּב מֵה נֶהֱ - הָ

Dal \$ al Fine

255

לֹא אֲמֹת בִּי אֲחִיָּה

Tempo I ♩ = 44 - 48

Tempo: ♩ = 44-48

לֹא מוֹת אֶת כִּי יְהוָה אֵלֵינוּ נֹאמֵר דּוֹדֵינוּ נֹאמֵר דּוֹדֵינוּ נֹאמֵר דּוֹדֵינוּ

אֵיךְ דּוֹדֵינוּ נֹאמֵר דּוֹדֵינוּ נֹאמֵר דּוֹדֵינוּ נֹאמֵר דּוֹדֵינוּ

אֵיךְ נֹאמֵר דּוֹדֵינוּ נֹאמֵר דּוֹדֵינוּ נֹאמֵר דּוֹדֵינוּ נֹאמֵר דּוֹדֵינוּ

חַנּוּכָה נֹאמֵר דּוֹדֵינוּ נֹאמֵר דּוֹדֵינוּ נֹאמֵר דּוֹדֵינוּ נֹאמֵר דּוֹדֵינוּ

rubato *a tempo II* ♩ = 52-60

ח - נאי - דו - נאי - דו - נאי - דו זשיט יא טשו-חא ראט-מי-או טשו-

דון נאי - דו - נאי - דו ליט - ווא פאח גו - בא יא טשו-

נאי - דו - נאי - דו - נאי - דו קיה ני - ר - יס סר -

נאי - דו - נאי - דו - נאי - דו ני - ר - ת - נ לא ות - מ ל - ו

Tempo I נאי - דו - נאי - דו ווילסט דו פיל - ווי בט מיר שטראף

נאר נאי - דו - נאי - דו ניט מיר ריינג - ב טויט צום נאר

קא - דון נאי - דו - נאי - דו ניט מיר ריינג - ב טויט צום

נאי - דו - נאי - דו - נאי - דו טשיש-חא טי קא-סקאל או באך ניט-מ ראי -

Tempo II דו נאי - דו - נאי - דו וואי - דא ניט ניט - מ צי-סמיער איך קא-טאל

Tempo I נאי - דו - נאי - דו - נאי - דו דק - צ רי - ע - ש לי חו - פת

Tempo II נאי - דו - נאי - דו - נאי - דו קה דה - או במ בא - א

Tempo I איך נאי - דו - נאי - דו - נאי - דו ע גן פון רן-טי די אפ מיר פן - ע

Tempo II

אֵל - נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - בֶּן - לֹוִי גִטְּ דִּי אֵין וְעַל

più mosso *ritenuto* $\text{♩} = 50-54$

אֵט - נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - בֶּן - לֹוִי גִטְּ דִּי אֵין וְעַל

נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - טִי - רָא - וְאָ בְּאֵךְ מְנִיעַ קְרָאִי -

יָא - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - לִי - וְאָ - פֶּאֶחַ גּוֹ - בָּא טָאֵם יָא

Tempo I

נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - לִי - וְאָ - פֶּאֶחַ גּוֹ - בָּא טָאֵם

נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - שֵׁם - לְ - עַר - שֶׁ - הָ זֶה

più mosso

נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - בּוֹ - אֵי - בִּי קִים - דִּי - צֶ

Tempo II

נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - בּוֹ - אֵי - בִּי קִים - דִּי - צֶ

Tempo I

נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - לִיִן - אֵ - גִטְּ פֶּן עַר - טוֹי דְּעַר אֵין דָּאֵם

Tempo II

נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - גֶּעְהֹן הֵין - אֵ וְעַט נֶעַן - דִּי פֶּאֶר סְוֹעַט וְעַר

più mosso

נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - גֶּעְהֹן הֵין - אֵ וְעַט נֶעַן - דִּי פֶּאֶר סְוֹעַט וְעַר

Tempo I

נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - נָאִי - דּוֹ - סָאֵם - גָּא - בָּא אֵט טִי - רָא - וְאָ טִי - עֶ

נְאִי - דֹג - נְאִי - דֹג - נְאִי - דֹג - דָּא - טוֹ וְשַׁעַט - לוֹ - זֶאֶס כְּטֹא

נְאִי - דֹג - נְאִי - דֹג - נְאִי - דֹג - דָּא - טוֹ וְשַׁעַט - לוֹ - זֶאֶס כְּטֹא

molto ritenuto

אָנָּה אֵלֶּךָ מְרוֹחֵךְ

$\text{♩} = 63-69$

אֵם רַח - אָב - הָ - נִי - פִּי - מִן - נָה - אָ - וְ - הָ - הָ - רֵי - מִן - לֵךְ - אָ - נָה - אָ -

הָ - נָ - הָ שְׁאוֹל עֶה-צִי - אָ - וְ - תָה - אָ - שֵׁם - יֵם - מִן - שֵׁם - אָ -

וְ - הָ - רֵי - מִן - לֵךְ - אָ - נָה - אָ - הָ - שְׁאוֹל עֶה-צִי - אָ -

וְ - תָה - אָ - שֵׁם - יֵם - מִן - שֵׁם - אָ - אָב - הָ - נִי - פִּי - מִן - נָה - אָ -

$\text{♩} = 72$

הָ - נָ - הָ שְׁאוֹל עֶה-צִי - אָ -

רבונו של עולם דו ביסט אונזער פאטער

$\text{♩} = 66$

דער אונז דאך ביסט דו לם-עו של נו-בו ד לם-עו של נו-בו ד

דער-קינ דער-קינ גע-דיי נען-זיי מיר און טער-פא

più mosso

3 3

3 3

$\text{♩} = 112$

1st volt.

2nd volt.

Fine

Dal X al Fine

אז ר' לוי יצחק מברדיטשוב

$\text{♩} = 120-126$ $\text{♩} = 144-152$ *accel.*

על-ד נאכט די בא פיר-פ יום גען-זא פלעגט טשוב-די-בך-מ חק-י-ל פי-ר אז

$\text{♩} = 138$

פאר גען-אוי פון עם בא דאך מען פלעגט נוי-טא-ח-ש

poco rit. ♩ = 144-152

מֶעַן - וּוֹעַ פֶּרַעַט עֵנֶט עַד דָּאךְ פֶּ - לְ דָאךְ נִי - רְךָ

♩ = 144

וואס ט מי טער - וויי בען איי פון עס בא דאך מען פרעגט דאך ער פערט ענט

♩ ~ 120 3 3 ♩ = 112

דע - צר - י - ב זשעט מא ניע טש - בי בען איי פון עס דאך מען פערט ענט

♩ = 96

נו - טא - ח - ש חטא על - נאכט די בא פור - פ יום גען זא לעך - דע - איי מיר אז בער - א

♩ = 144 3 ♩ = 159 ♩ = 132 rit. ♩ = 120 ♩ = 144

דאך מיר פערט ענט מען ווע פאר בן - איי פון אויז בא דאך מען פרעגט

♩ = 120 3

עיס - יוד לא - ב - ו עיס יוד - ב דאך מיר פערט ענט וואס מיט בן - איי פון אויז בא דאך מען פרעגט

♩ = 88 3

יעם - זנא ווסיא מי בן - איי פון אויז דאך מען פערט ענט

♩ = 132 3 3

נאכט די בא פור - פ יום גען זא פלעגט טשוב - די - בן - מ חק - יי - ל בן - ר אז

[illegible]

259

שטעהט אויף אידעלעך

רנט

$\text{♩} = 40$

צו צייט שוים איז עס פיער דריי צוויי איינס איהר לאפט'ש זשע וואס לעך דע-אי אויף שטעהט

לעך דע-אי אויף שטעהט פיער דריי צוויי איינס וו-מק אין געהן

שמע קריאת גען-לי צו צייט שוים איז עס פיער דריי צוויי איינס איהר לאפט'שע זשע וואס

צוויי איינס איהר שלאפט זשע וואס לעך דע-אי אויף שטעהט פיער דריי צוויי איינס

פיער דריי צוויי איינס שטען גען-אוי דעם גען-די צו צייט שוים איז עס פיער דריי

איהר טויגט וואס אף גען-לעך קיין נישט גען-דאן קיין נישט רית-ח-ש קיין נישט וו-מק קיין נישט

וועלט גער-יע די אף גען-קו איהר וועט וואס מיט אן וועלט דער אף

260

סטאוו יא פיטו

רס

Recit. ($\text{♩} = 56$)

צו טני פיא או צו טני פיא טוי-פי יא-סטאוו

טוי-זנא בא טרע בא טרע צו-לי טע יו-סווא פאוו פרא יא וו פא פרא

דק-צ פון-חש אוי טי-כא-ברע יאק טי-זנא בא טרע בא טרע טי-יא-גל יאק

פִּיעֵם מִי אֶ טִי טֶשָׁא ווע אָט נאָם יא זאָה נאָם פֿא פֿרענד
 ים - מִ ווי זוי - א ין - קרטרין מיר און יעם לאַ גוֹ מִ דא פִּיעֵם דא
 ים - מִשֶּׁה מוֹ מַע - תֶּשָׁ תה - א יים - ח לִ מען זא - צו - א גען זא מיר און

פִּיל יא

$\text{♩} = 72$
 ניע - מע - אי יג - טוואַ יא פֿיל - פראַ פֿיל - פראַ יע - שעג - קרע - ווס יא פֿיל
meno mosso
 בא - טרע בא - אי בא - אי טי - לאַ - הו יאק טי - זא בא - טרע בא - טרע
 טי - טשא - ויע אָט גאָם - באַ נאָם - פֿא רעד - פֿע טי - רא - מי - או
 ין יעם - לאַ גוֹ דא פֿיאָם מִ א טי - וואַ דא - א דק - צ בון - חש
 פֿיל - פראַ לאַק דזי - ניע - פֿא ין יא פֿיל ים - מִשֶּׁה מַע - תֶּשָׁ תה - א
 טי - זא בא - טרע בא - טרע לאַק - דזיע - נא טוואַ יא פֿיל - פראַ
 טי - רא - מי - או באַ טרע באַ - אי באַ - אי טי - לאַ - הו יאק
 דק - צ בון - חש טי - טשא - ויע אָט גאָם - באַ נאָם - פֿא רעד - פֿע

גֹּאֲזֵי-בֵּן נֹא אֵי יָעִם - לֹא-גֹדֵל פִּיאֵם מִי אֵ טִי - וּוֹאֲדֵאֵ

יָם - מִשְׁהָ - מַעַ - תֶּשֶׁה - אֵ - יָעִם - וּוֹאֲדֵאֵ זֵאֵ

יָאֵם - פִּי מִי עֵךְ צוֹ - לִי-טֶשֶׁה יוֹ-טוֹא יֵאֵ פִיל-פֶּרֶא דֵא צוֹ - נִי-פִיאֵט וֹו יֵאֵ פִיל

יָם - מִשְׁהָ - מַעַ - תֶּשֶׁה - אֵ - יָעִם - לֹא-גֹדֵל דֵא

בֵּא - טֶרֶע בֵּאֵאֵ בֵּאֵאֵ טִי - לֹא הוּ אֵךְ טִי - זֵאֵ בֵּאֵטֶרֶע בֵּאֵטֶרֶע

טִי - טֶשֶׁה - וֹוִיעַ - אֵט גֵּאֵם-בֵּא נֵאֵם-פֶּא רַעֲד־פֶּע טִי - רֵא - מִי - אֵו

יָ - יָעִם - לֹא-גֹדֵל פִּיאֵם מִי אֵ טִי - וּוֹאֲדֵאֵ דֵק צֵבִין-טֶשֶׁה

טִי - בֵּאֵטֶא וֹו יֵאֵ פִיל יָם - מִשְׁהָ - מַעַ - תֶּשֶׁה - אֵ

יָאֵם - פִּי מִי עֵךְ טִי-בֵּאֵרֵא יוֹ-טוֹא יֵאֵ פִיל-פֶּרֶא דֵא אֵ - יָעִם - לֹא-גֹדֵל דֵא

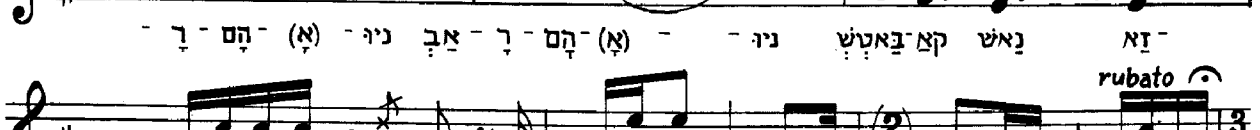
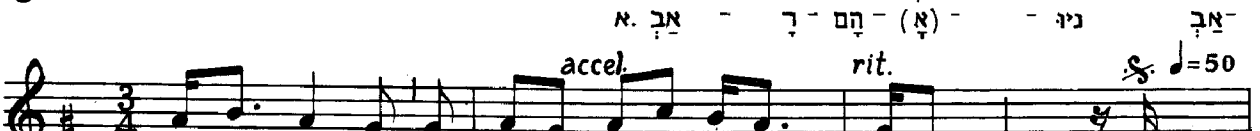
טִי - זֵאֵ בֵּאֵטֶרֶע בֵּאֵטֶרֶע יָם - מִשְׁהָ - מַעַ - תֶּשֶׁה - אֵ

טִי - רֵא - מִי - אֵו בֵּא - טֶרֶע בֵּאֵאֵ בֵּאֵאֵ טִי - לֹא הוּ יֵאֵךְ

יָאֵם - פִּי מִי אֵ טִי-טֶשֶׁה - וֹוִיעַ אֵט גֵּאֵם-בֵּא נֵאֵם-פֶּא רַעֲד־פֶּע

אברהם-ניו אבינו

סִינְיָה - רֵאָה פִּי נִעַתְּ טִי טִשְׁעֵם - דָּא סִינְיָה פִּרְאָה נִעַתְּ טִי טִשְׁעֵם דָּא סִינְיָה - רֵאָה פִּי נִעַתְּ טִי טִשְׁעֵם

Musical score for "Halleluyah" by Shalom Shulamis. The score is in G major (one sharp) and consists of 10 staves. It includes tempo markings such as "poco rit.", "Dal S. al", "rùbato", "tempo", "accel.", and "rubato tempo". The lyrics are in Hebrew, with some words in Yiddish script. The score ends with a double bar line and repeat signs.

„עײַ מוזשטא“

263

"ע"י מוזשא"

דסג

$\text{♩} = 66-76 \text{ poco a poco accel.}$

שאַ אײַק - קן - פּא די זשא - דו פּעײַ ני די זשא - מו עי
 זשא - מו עי פּיט דײַעם - בו מי טשטא 1. זשא - מו דא - פּנא די פּיט
 2. קו - דאָוּקא קו זשאַן טשקא - בי - בי טשקא - בי - בי זשא - מו דא - פּנא די פּיט
 3. זשא - מו עי פּיט דײַעם - בו מי טשטא 4. זשא - מו עי פּיט דאָוּקא קו זשאַן
 טשקא - בי - בי טשקא - בי - בי זשא - מו דא - פּנא די פּיט

פִּיט דִיעס-בו מי טשטא שא-אינ - ר-פא די שא-אינ - ק-פא די
לאט-טשע דא קו-ראווקא קו-זשאנ טשקא-בי-בי טשקא-בי-בי זשאמו-דא-פרא די

ניע חאדג'י

$\text{♩} = 80$

זשאק-דרו מאי טי דזשי-חא ניע נאק-סי מאי טי דזשי-חא ניע
יו - ל - קופ קא-פֿיטש-שא ביע-טי יא יו - ל - קופ קא-פֿיטש-שא ביע-טי יא
דו-פאי יא וויטש-בא - ליו אוון טשו-חא ניע קא-פֿיטש-שא יו-טווא יא
נא - בי - ר א - ר - מאט - פאק נא-בי-רא דא דע
טי דזשי-חא ניע נא - בי - ר א - ר - מאט
זשאק-דרו מאי טי דזשי-חא ניע נאק-סי מאי
דו - קלא - אט לעק - פא סטו ביע-טי יא דו - קלא-אט לעק-פא סטו ביע-טי יא

עֲזָרְנִי אֱלֹהִים

Solo

1. אֱלֹהִים - נִי - רְ - עֲזָרְנִי
2. שׁוּ - בָּהּ - תְּתֵן - דִּלְךָ

עֲזָרְנִי - אֱלֹהִים - נִי - רְ - עֲזָרְנִי
שׁוּ - בָּהּ - תְּתֵן - דִּלְךָ

תְּהִי - לִי - מִצְּרָה - אֶת - עַל - נִי - הִכְ - לִי
אֵי - חֲסִידֶיךָ - מִיָּסָרֶיךָ - כִּי - לִי - תַּחֲפוּ - פֶּן

צָרָה - אֶת - עַל - נִי - הִכְ - לִי
תִּי - שֶׁבֶת - כִּי - לִי - עַל - מִיָּסָרֶיךָ

עַל - נִי - הִכְ - לִי - תְּהִי - לִי - מִצְּרָה
לִי - עַל - מִיָּסָרֶיךָ - אֵי - חֲסִידֶיךָ

קוהל

נִי - עַל - נִי - הִכְ - לִי - תְּהִי - לִי - מִצְּרָה
נִי - עַל - מִיָּסָרֶיךָ - אֵי - חֲסִידֶיךָ

נִי - עַל - נִי - הִכְ - לִי - תְּהִי - לִי - מִצְּרָה
נִי - עַל - מִיָּסָרֶיךָ - אֵי - חֲסִידֶיךָ

נִי - עַל - נִי - הִכְ - לִי - תְּהִי - לִי - מִצְּרָה
נִי - עַל - מִיָּסָרֶיךָ - אֵי - חֲסִידֶיךָ

Solo *meno mosso* *rit.....*

עַל - נִי - הִכְ - לִי - תְּהִי - לִי - מִצְּרָה
נִי - עַל - מִיָּסָרֶיךָ - אֵי - חֲסִידֶיךָ

קהל

1. קֹהֵל שֶׁ-פָּסַח מִן הַיָּם הַגָּדוֹל

2. Solo טֹהַר מִתְּפִשׁ בְּלֶקֶן לִטְהַר

Tutti טָאָה הֵן הָיָה עוֹד סִיף תוֹלָא וְ

טִיף תוֹלָא וְנִי קוֹה לִי אֵל עוֹד

3. Solo לִי-עַמִּי נֶאֱמָר הֵן פֶּת רֵתְךָ נִי-פֹצֵה הֵן פֶּת רֵתְךָ

rit. tutti meno mosso נִי-פֹצֵה הֵן פֶּת רֵתְךָ

פִּלְגֵי מַיִם

266

פִּלְגֵי מַיִם

רסו

Recit.

מִגִּי-פֶלֶם יָם - רֵד-תָּה

נִי - וּן-עֲוֹן עֵי-פֶשַׁע עַל נִי - עֵי

דִּין-הָיָה יוֹם שָׂא - אֶן אֵיךְ נִי-קוֹרֶת - תּוֹ מוֹר-אֶשׁ לֹא אִם-וְ

שִׁמְעוּ בָּנִים נִי אֵיתָנִים

♩ = 160

Solo

1. שִׁמְ - עוּ בָּ - נִים נִי - אֵי - תָּ - נִים נִי -

tutti

נֵן - אֵ - מֵ - אֵ - נִים כִּי - דֶּדֶךְ - לֹם 2. אֵ - תָּם שֶׁ -

שֶׁ - כָּם לֵ - שֶׁר - אֵ - כָּל - לֹם שֶׁ - כָּם בֵּית - לֹם -

Solo

1. 2. לֹם - אֵ - לֹם - 3. הֵ - לֵ - לֵ - נֶפֶ - שִׁי - הֵ - לֵ - לֵ - פֶּ -

קֶ - תָּ מֵת - אֵ - לֵ - צֶ - נָה - רֶ - חִי -

הֵ - לֵ - נִי תָּפֶ - לֹם אֵם - נִי תָּבֶ - כָּם בֵּית - נִי -

tutti

שֶׁ - כָּם בֵּית - לֹם שֶׁ - תָּם אֵ - לֹם כָּ - בָּל -

Solo

4. תָּו - תָּר - פֶּ - לֹם שֶׁ - כָּם לֵ - שֶׁר - אֵ - כָּל - לֹם -

מֵסֶ - מֶ - רָה - סֶחֶ טוֹב פִּי - רָה בָּ - פֶּה - רָה -

dal ♪ al ♪ Solo

בָּ - קוּ - חֶזֶן - דָּק - צֶ - פִּי - דָּךְ 5. לֹם - חֶזֶן - חֶזֶן -

dal ♪ al ♪

שִׁי - 6. לֹם - בָּ - וְ - סֶתֶם דָּק - צֶ - לֹם אֵם - דָּק -

א - אי - בו עד תה - בי שוש - מ תה א - שו -

dal-S. Solo

תה - תן רב - לם לום 7. מז - רח - מע - רב - ד -

רם - צ - פון על - יון תון - תון שם - ב -

Tutti

רן - א - תם - ש - לום בית - כם - ש - לום - !

1. כל - א - שר - ל - כם - ש - לום א - לום 2.

אשרינו מה טוב חלקנו

$\text{♩} = 92$

נו - קחל טוב מה נו - רי - אש

פה - י פה - י פה - י מה - ו נו - ל - ר - גו עים - נ מה - ו

1. נו - נה - ש - רי - פה - י 2. נו - נה - ש - רי - פה - י

$\text{♩} = 80$

ניגון להתוועדות

$\text{♩} = 76$

ניגון להתוועדות

271

ניגון להתועדות

רענ

272

ניגון התועדות - שמה

רעב

1.

2.

D.C.

ניגון להתוועדות

$\text{♩} = 56$

1.

2.

3.

3.

2/4

3/4

3.

לחן

ניגון להתעדות - שמח

275

ניגון להתועדות

רעה

$\text{♩} = 108$

276

ניגון התועדות

רעו

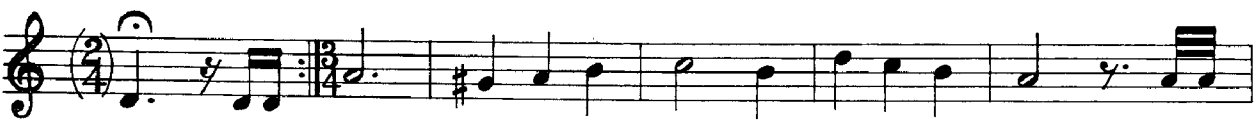
$\text{♩} = 69$

ניגון להתועדות

Tempo I ♩ = 60-66

meno mosso (♩ ~ 50) rubato

allarg.

Tempo I

rubato

meno mosso (♩ ~ 60)

meno mosso (♩ ~ 45)

Tempo I (♩ ~ 60-66)

rubato

ניגון להתוועדות

♩ = 88

1.

2.

[מחזורי]

da capo senza repetitione

$\text{♩} = 88-108$

ניגון להתועדות

ניגון להתוועדות והריקותי לכם ברכה

$\text{♩} = 116-120$

281

ניגון להתועדות

רפא

♩ = 108-112

282

ניגון להתועדות

רפא

♩ = 112-116

The musical score is written on ten staves in G major (one flat). It features a variety of rhythmic patterns, including eighth, sixteenth, and thirty-second notes, often beamed together. The melody is composed of eighth and sixteenth notes, with occasional rests and ties. The notation includes dynamic markings such as *pp* (pianissimo) and *f* (forte). The score ends with a double bar line on the final staff.

283

ניגון להתועדות

רפג

 $\text{♩} = 84-88$

Musical score for piece 283, "Nigun LeHitvodedot". The score is written in 4/4 time with a key signature of one flat (Bb). It consists of seven staves of music. The tempo is marked as $\text{♩} = 84-88$. The score includes dynamic markings: *rit.* (ritardando) and *poco meno mosso* (a little less motion) on the third staff, and *poco a poco a tempo* (a little by a little to tempo) on the fourth staff. The tempo changes to $\text{♩} = 88-92$ on the fifth staff. The score concludes with a *poco rit.* (a little ritardando) marking and a triplet of eighth notes on the seventh staff.

284

ניגון להתועדות

רפד

 $\text{♩} = 72$

Musical score for piece 284, "Nigun LeHitvodedot". The score is written in 4/4 time with a key signature of three flats (Bbb). It consists of three staves of music. The tempo is marked as $\text{♩} = 72$. The score includes first and second endings, indicated by "1." and "2." above the staves. The first ending leads back to the beginning of the piece, and the second ending concludes the piece.

285 רפה

ניגון להתועדות

Tempo I ♩ = 56 accel.....

Tempo II ♩ = 63 accel. tempo II

accel. tempo II

rit. tempo II

3

5

3

rit.

tempo I

tempo II poco a poco rit. tempo II

molto rit. tempo I

tempo I tempo II

molto rit.

tempo I poco a poco in tempo II

3 3

3234567

286

ניגון התוועדות

287

Dal Fine

ניגון להתועדות

ניגון להתועדות

1. 2. אשר החסידים

rit.

a tempo

meno mosso *recit.*

a tempo

ניגון להתזמורת

$\text{♩} = 96$

This musical score is written for a single melodic line in treble clef, featuring a key signature of one sharp (F#). The piece is composed of 12 staves of music. The notation includes various rhythmic values such as eighth, sixteenth, and thirty-second notes, as well as rests and ties. The score is divided into several sections by repeat signs (double bar lines with dots). The first section spans the first four staves. The second section begins on the fifth staff, marked with a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. The third section starts on the seventh staff, where the time signature changes from common time (C) to 3/4 time. The fourth section begins on the ninth staff, where the time signature changes to 4/4. The piece concludes on the twelfth staff with a final double bar line. The overall structure suggests a traditional Jewish liturgical or folk song.

290

ניגון להתועדות

רצ

$\text{♩} = 40$

291

ניגון להתועדות

רצא

$\text{♩} = 69$

ניגון התועדות

ניגון התוועדות

ניגון התועדות

$\text{♩} = 88$

ניגון התועדות

ניגון התועדות

Da Capo al Fine

ניגון להתועדות

$\text{♩} = 92-100$

The musical score is written on 11 staves. It begins in 7/4 time and changes to 4/4 at the end of the first staff. The second staff continues in 4/4. The third staff has a 4/4 time signature. The fourth staff changes to 6/4. The fifth staff returns to 4/4. The sixth staff is in 4/4. The seventh staff is in 4/4. The eighth staff changes to 7/4. The ninth staff is in 4/4. The tenth staff changes to 6/4. The final staff is in 4/4. The melody features various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. There are dynamic markings 'p' and 'f' on the first and tenth staves respectively.

298

ניגון להתעדרות

רצח

rit. *a tempo*

Dal ♪ al Fine

300 נִיגוֹן הַתּוֹעֵדוֹת ש

(♩ = 80)

ניגון להתעדות

$\text{♩} = 50$

Fine

1.

2.

Dal Segno al Fine

ניגוני געגועים

מוזיקה

302

ניגון געגועים (שאמיל)

שב

303

וואלאח לר' נטע מפאהר

שב

The musical score consists of 12 staves of music in a single melodic line, written in treble clef. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The score includes various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. Notable features include:

- Staff 1:** Starts with a triplet of eighth notes, followed by a series of eighth and sixteenth notes.
- Staff 2:** Features a fermata over a half note, followed by a series of eighth notes.
- Staff 3:** Includes a triplet of eighth notes and a marking "rit." (ritardando).
- Staff 4:** Marked "a tempo", it features a change in time signature from 8/8 to 3/8, followed by a triplet of eighth notes.
- Staff 5:** Contains a quintuplet of eighth notes and a triplet of eighth notes.
- Staff 6:** Includes tempo markings "♩ = 76" and "♩ = 60", along with triplets of eighth notes.
- Staff 7:** Features quintuplets of eighth notes and triplets of eighth notes.
- Staff 8:** Continues with eighth and sixteenth note patterns.
- Staff 9:** Includes a sextuplet of eighth notes, a quintuplet of eighth notes, and a marking "accel." (accelerando).
- Staff 10:** Marked "a tempo", it features triplets of eighth notes.
- Staff 11:** Includes a quintuplet of eighth notes and a tempo marking "♩ = 52".
- Staff 12:** Ends with a series of eighth notes in a 3/4 time signature.

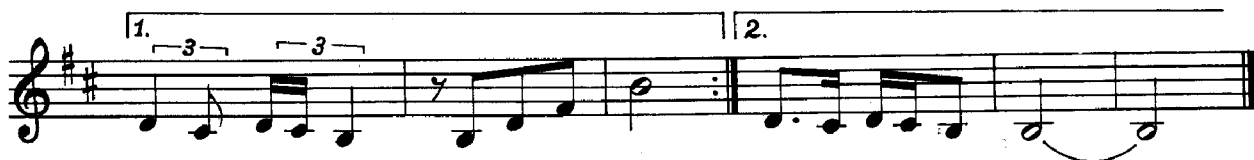

304 "וואלאח" (ניגון געוועזען) טד

This page of musical notation is for a piece in D major, indicated by two sharps (F# and C#) in the key signature. The notation is written on a single staff and includes the following elements:

- Measures 1-4:** The first measure begins with a second ending bracket labeled "2.". The melody consists of eighth and sixteenth notes.
- Measures 5-8:** The melody continues with eighth notes and a sixteenth-note triplet in measure 7.
- Measures 9-12:** Features three eighth-note triplets in measures 9, 10, and 11, followed by a quarter note in measure 12.
- Measures 13-16:** The melody continues with eighth notes. A tempo marking of "♩ = 66" is placed above measure 15. The time signature changes to 3/4 in measure 16.
- Measures 17-20:** The melody continues in 3/4 time, ending with a double bar line.
- Measures 21-24:** A first ending bracket labeled "1." spans measures 21 and 22, and a second ending bracket labeled "2." spans measures 23 and 24. The time signature changes to 2/4 in measure 21.
- Measures 25-28:** The melody continues in 2/4 time, featuring a triplet in measure 25 and another in measure 27.
- Measures 29-32:** The melody continues in 2/4 time, featuring a triplet in measure 29 and another in measure 31.
- Measures 33-36:** A first ending bracket labeled "1." spans measures 33 and 34, and a second ending bracket labeled "2." spans measures 35 and 36. The time signature changes to 3/4 in measure 33.
- Measures 37-40:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 37 and another in measure 39.
- Measures 41-44:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 41 and another in measure 43.
- Measures 45-48:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 45 and another in measure 47.
- Measures 49-52:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 49 and another in measure 51.
- Measures 53-56:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 53 and another in measure 55.
- Measures 57-60:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 57 and another in measure 59.
- Measures 61-64:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 61 and another in measure 63.
- Measures 65-68:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 65 and another in measure 67.
- Measures 69-72:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 69 and another in measure 71.
- Measures 73-76:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 73 and another in measure 75.
- Measures 77-80:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 77 and another in measure 79.
- Measures 81-84:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 81 and another in measure 83.
- Measures 85-88:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 85 and another in measure 87.
- Measures 89-92:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 89 and another in measure 91.
- Measures 93-96:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 93 and another in measure 95.
- Measures 97-100:** The melody continues in 3/4 time, featuring a triplet in measure 97 and another in measure 99.

ניגון אגודעים

$\text{♩} = 46$ *sempre rubatino*

$\text{♩} = 56-58$

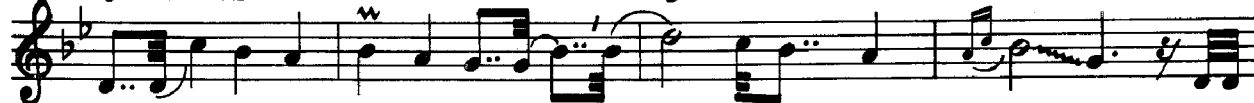
$\text{♩} = 50$

$\text{♩} = 56$

$\text{♩} = 50-52$

$\text{♩} = 56$

accel.

tempo

$\text{♩} = 60$

$\text{♩} = 66$

$\text{♩} = 72$

$\text{♩} = 56$

$\text{♩} = 63-66$

$\text{♩} = 58$

poco rit.

$\text{♩} = 52$

♩ = 60

♩ = 76

♩ = 56

♩ = 60

poco a poco rit.

„ וואלאח'ל „

♩ = 144 - 168

accel. in tempo

307

ניגון דבקות

שז

~ 60-69

ניגון דבקות חב"ד

ניגון דבקות חב"ד

♩ = 120

♩ = 144

♩ = 126

♩ = 144

אחרי חמשה

99 (293)

לא יוצר החכמה

100 (294)

312

תרונה שפתי

שיב

$\text{♩} = 116$

שי-נפ-ן לך דה-זמ-א פי לך דה-זמ-א פי תי-שפ-נה נה-נ תר-די-פ שר-א
 גה-תה יום-ה כל-ני-שו-ל גם יום-ה כל-ני-שו-ל גם פי-שו-ב פי-רו-חפ-מ שי-בק-מ
 תי-ע-ר

313

בך ה' חסיתי

שיג

שה-בו-א אל תי-סי-ח שם-ה בך-ה לם-עו-ל תי-סי-ח שם-ה בך-ה לם-עו-ל
 שה-בו-א אל

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

68.

69.

70.

71.

72.

73.

74.

75.

76.

77.

78.

79.

80.

81.

82.

83.

84.

85.

86.

87.

88.

89.

90.

91.

92.

93.

94.

95.

96.

97.

98.

99.

100.

101.

102.

103.

104.

105.

106.

107.

108.

109.

110.

111.

112.

113.

114.

115.

116.

117.

118.

119.

120.

121.

122.

123.

124.

125.

126.

127.

128.

129.

130.

131.

132.

133.

134.

135.

136.

137.

138.

139.

140.

141.

142.

143.

144.

145.

146.

147.

148.

149.

150.

151.

152.

153.

154.

155.

156.

157.

158.

159.

160.

161.

162.

163.

164.

165.

166.

167.

168.

169.

170.

171.

172.

173.

174.

175.

176.

177.

178.

179.

180.

181.

182.

183.

184.

185.

186.

187.

188.

189.

190.

191.

192.

193.

194.

195.

196.

197.

198.

199.

200.

201.

202.

203.

204.

205.

206.

207.

208.

209.

210.

211.

212.

213.

214.

215.

216.

217.

218.

219.

220.

221.

222.

223.

224.

225.

226.

227.

228.

229.

230.

231.

232.

233.

234.

235.

236.

237.

238.

239.

240.

241.

242.

243.

244.

245.

246.

247.

248.

249.

250.

251.

252.

253.

254.

255.

256.

257.

258.

259.

260.

261.

262.

263.

264.

265.

266.

267.

268.

269.

270.

271.

272.

273.

274.

275.

276.

277.

278.

279.

280.

281.

282.

283.

284.

285.

286.

287.

288.

289.

290.

291.

292.

293.

294.

295.

296.

297.

298.

299.

300.

301.

302.

303.

304.

305.

306.

307.

308.

309.

310.

311.

312.

313.

314.

315.

316.

317.

318.

319.

320.

321.

322.

323.

324.

325.

326.

327.

328.

329.

330.

331.

332.

333.

334.

335.

336.

337.

338.

339.

340.

341.

342.

343.

344.

345.

346.

347.

348.

349.

350.

351.

352.

353.

354.

355.

356.

357.

358.

359.

360.

361.

362.

363.

364.

365.

366.

367.

368.

369.

370.

371.

372.

373.

374.

375.

376.

377.

378.

379.

380.

381.

382.

383.

384.

385.

386.

387.

388.

389.

390.

391.

392.

393.

394.

395.

396.

397.

398.

399.

400.

401.

402.

403.

404.

405.

406.

407.

408.

409.

410.

411.

412.

413.

414.

415.

416.

417.

418.

419.

420.

421.

422.

423.

424.

425.

426.

427.

428.

429.

430.

431.

432.

433.

434.

435.

436.

437.

438.

439.

440.

441.

442.

443.

444.

445.

אבוא בגבורות

4/4

הִתְקַתְּ צֶדֶד פִּיר אֶזְרִי קִים לִי אֵשׁ הַ דּוֹת בְּבֹא אֶ

1. 2.

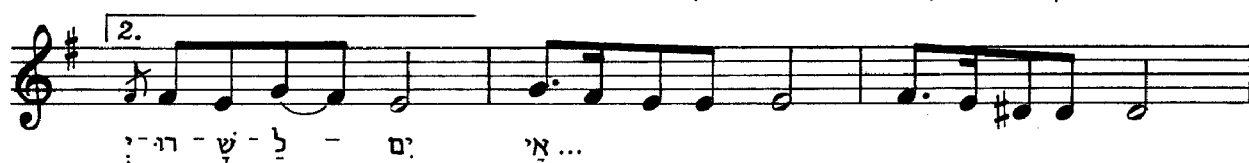
הַ דּוֹת בְּבֹא אֶ הַ דּוֹת בְּבֹא אֶ

315

פרזות תשב ירושלים

שטו

316

אימתי קאתי מר

שטו

אשרינו מה טוב חלקנו

זְבוּחוֹ זְבוּחַ צֶדֶק

שֵׁם ה' אֱלֹהֵי חַיִּיבְסָ - וְדָקֶצַח חַיִּיבְסָ - שֵׁם דָּוִד אֱלֹהֵי חַיִּיבְסָ - וְדָקֶצַח חַיִּיבְסָ חַיִּיבְסָ

טוֹב נוֹאֲרֵי מִי טוֹב נוֹאֲרֵי מִי טוֹב נוֹאֲרֵי מִי טוֹב נוֹאֲרֵי מִי

בְּסִיסְמַת וּפְרָצַת

$\text{♩} = 108 - 112$

בִּי - רִי - הָ עֵם עוֹז - בְּעֵד - נָצַח - רֵץ - פִּי - וְ מַתְּסִיס - בְּ

עוֹז - בְּעֵד - נָצַח - רֵץ - פִּי - וְ מַתְּסִיס - בְּ עוֹז - בְּ לֶךְ - נִי

נוֹ - בְּדִי - סִי - הָ עוֹז - בְּ לֶךְ - נִי בִי - רִי - הָ עֵם

בְּדִי - סִי - הָ נוֹ - רִי - אֵשׁ - בִּי - רִי - הָ דִי - מִי - תֵּל

נוֹ - רִי - אֵשׁ - בִּי - רִי - הָ דִי - מִי - תֵּל נוֹ - רִי - אֵשׁ - בִּי - רִי - הָ

נִיעַ בְּאִיּוֹסִיָּא נִיקָאוֹ

$\text{♩} = 58$

רוֹ - וְנִיעַ נִיעַ אִי רוֹ - קָא - נִי יָא - יוֹסִי - בָּא נִיעַ

יָא - יוֹסִי - בָּא נִיעַ נִיעַ נִיעַ מוֹ - נָא - אֶדְ גָּא - בָּא קָא - טָאֵל מוֹ - קָא נִי

1. 2.

ווא - נא - אד גא - בא קא - טאל ווא - קא ני יא - יוס - בא ניע

ווא - נא - אד גא - בא קא - טאל ווא - קא ני יא - יוס - בא ניע ניעט ניעט

8. ווא - נא - אד ווא - מיע - קדא ווא - קא ני ניעט ניעט ... אי

Fine

Dal 8. al Fine

321 טכא

96-108

רײַם - דגא ניע מי ניע - ג ווא - או נים - ט - או ניע מי דיע - ווא - או

רײַם - דגא ניע מי ניע - ג ווא - או נים - ט - או ניע מי דיע - ווא - או

רײַם - דגא ניע מי ניע - ג ווא - או נים - ט - או ניע מי דיע - ווא - או

רײַם - דגא ניע מי ניע - ג ווא - או נים - ט - או ניע מי דיע - ווא - או

רײַם - דגא ניע מי ניע - ג ווא - או נים - ט - או ניע מי דיע - ווא - או

רײַם - דגא ניע מי ניע - ג ווא - או נים - ט - או ניע מי דיע - ווא - או

רײַם - דגא ניע מי ניע - ג ווא - או נים - ט - או ניע מי דיע - ווא - או

רִים - זָגָה נִיעַ מִי נִיעַ - אָג וּ - אֵוֹ נִים - ט - אֵוֹ נִיעַ מִי דִיעַ - וּאֵ אֵוֹ

322

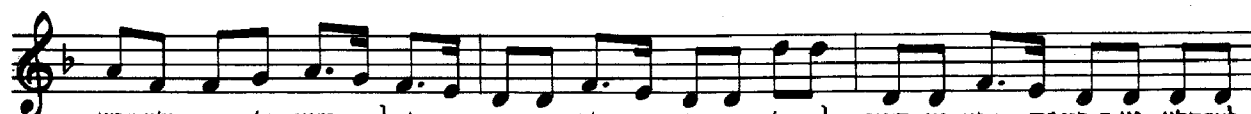
שָׁכַב

ניגון לשמחת תורה

♩ = 104

[illegible]

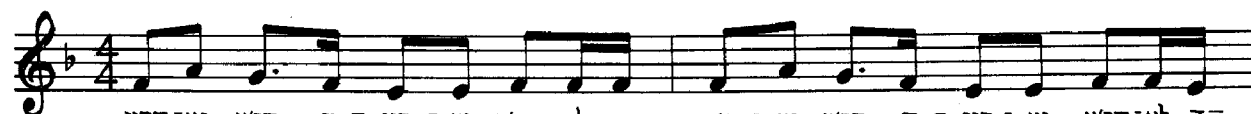
דָּא-מָא דָּא-מָא דָּא-מָא דָּא-מָא דָּא-מָא דָּא-מָא דָּא-מָא

לֹא-דָדָא גַּם - רִינָה דְּדָדָא גַּם-דְּדִינָה דָּדָא-מָא דָּדָא-מָא

לֹא-דָדָא גַּא-רִינַּ דְּ דָדָא גַּא-רִינַּ דְּ דָדָא גַּא-רִינַּ דְּ דָדָא גַּא-רִינַּ דְּ דָדָא דָדָא דָדָא דָדָא

ד - לֹא-דָדָא' גַּם - רִינָה - ד דָדָא' גַּם - רִינָה - ד לֹא-דָדָא' גַּם - רִינָה - ד דָדָא' גַּם-דְרִינָה

לֹא-דָדָא גַם-רִינָה - דְּדָדָא גַם-רִינָה - דְּדָדָא גַם-רִינָה

324

פאנקע

שכד

(♩ = 84)

1. Fine 2.

D. C. al Fine

325

"אך דו" (פאנקע)

שכה

♩ = 100

meno mosso

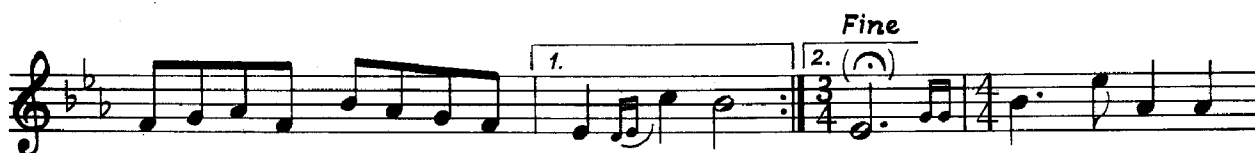
a tempo

פאנקע

אשר חתום

פאנקע

♩ = 88 - 104

1. 2.

1. 2.

1. 2.

1. 2.

1. 2.

1. 2.

1. 2.

1. 2.

1. 2.

1. 2.

1. 2.

יֵע־לְאוֹ-גָא אוֹנוּ סִיא־צִיל־רֵא־זֶאק דוֹוִיעַ פִּיל - ווי קוֹ-דוֹמֶ פִּיל - ווי

נִיגוֹן שְׁמֵחָה

$\text{♩} = 112$

1.

2.

1.

2.

Fine

Dal-S. al Fine

329

ניגון שמחה

שכט

♩ = 69

1. 2. Fine

Dal 'S-al Fine

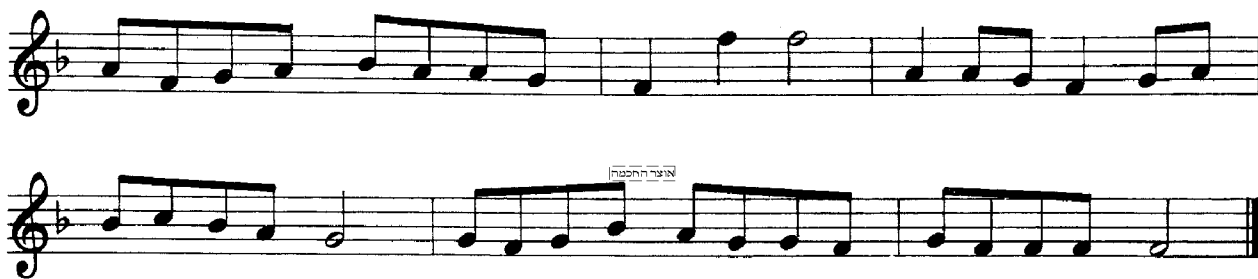
330

ניגון שמחה

של

♩ = 104

tr 6

ניגון שמחה

$\text{♩} = 152-160$

332

ניגון שמחה

שלג

$\text{♩} = 88-96$

Fine

poco meno mosso

dal F al F

ניגון שמחה

מנצח: חתומה

$\text{♩} = 116$

Fine

Da Capo
Da Capo II al Fine

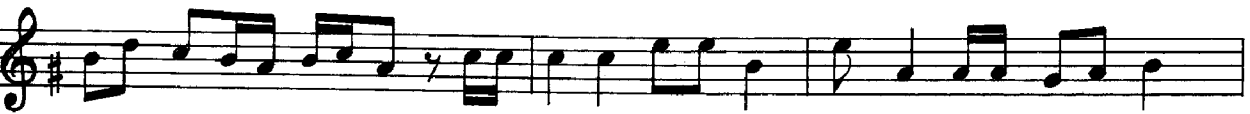

ניגון שמחה

$\text{♩} = 88$

ניגון שמחה

ניגון שמח

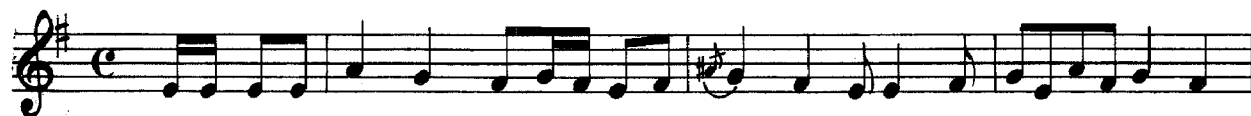

ניגון שמחה

לר' אהרן שו"ב

לחן חסידי

Dal § al Fine

ניגון שמח

$\text{♩} = 96$

1. 2. לדברי החסידים

339

ניגון שמחה

שלט

$\text{♩} = 56$

1. 3

2. 3

~ 66

$\sim 72-76$

340

ניגון שמחה

שמ

$\text{♩} = 100$

Fine

1. 2.

Da Capo al Fine

341 = 104

ניגון דיקוד

[illegible]

342

פֿיגור דיקוד

♩ = 100-120 poco a poco accel.

The musical score for 'The Rose Tree' is presented in five staves, all in G major (one sharp) and 2/4 time. The melody is written in treble clef. The first staff begins with a key signature change from one sharp to no sharps or flats, indicated by a natural sign over the F line. The melody is characterized by eighth-note patterns and a final double bar line with repeat dots. The second staff starts with a repeat sign and a fermata over the first measure. The third staff continues the melody. The fourth staff concludes with the word 'Fine' above the final measure. The fifth staff provides a final melodic flourish, ending with a repeat sign and a fermata over the last measure.

Dal & al Fine

ניגון ריקוד

$\text{♩} = 120$

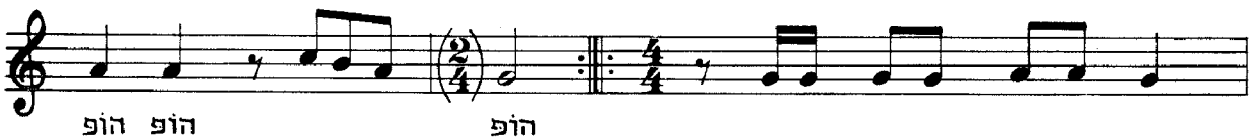

Fine

הופ הופ

הופ הופ הופ

הופ הופ

הופ

Da Capo al Fine

ניגון ריקוד

$\text{♩} = 120$

אוצר חוכמה

345

ניגון ריקוד

שמה

$\text{♩} = 100$

מארש

346

מארש

שמו

Fine meno mosso

Dal § al Fine

מֵאֵרֶשׁ

$\text{♩} = 76$

Dal §

רשימת הניגונים הכללית

כרך ראשון

מחלקה ראשונה

(ניגוני נשיא' חב"ד)

- א. הניגון בן ארבע בבות לכ"ק רבנו הגדול 1
- ב. כאיל תערוג — לכ"ק רבנו הגדול 2
- ג. אילי אתה ואודך — לכ"ק רבנו הגדול 2
- ד. צאינה וראינה — לכ"ק רבנו הגדול 2
- ה. קול דודי דופק — לכ"ק רבנו הגדול 3
- ו. אבינו מלכנו — לכ"ק רבנו הגדול 3
- ז. לכה דודי — לכ"ק רבנו הגדול 4
- ח. ניגון דבקות חב"ד לתפלות שבת — לכ"ק רבנו הגדול 4
- ט. ניגון דבקות חב"ד לתפלות ר"ה — לכ"ק רבנו הגדול 5
- י. בני היכלא — מיוחס לכ"ק רבנו הגדול 5
- יא. ניגון ישן — מיוחס לכ"ק רבנו הגדול 7
- יב. ניגון ידוע בשם "דעם מיטעלער רבינ'ס קאפעליע" 9
- יג. הודיעני ה' קצי — לכ"ק אדמו"ר צמח צדק 11
- יד. כאיל תערוג — לכ"ק אדמו"ר צמח צדק 11
- טו. ימין ה' רוממה — לכ"ק אדמו"ר צמח צדק 11
- טז. שובו שובו — לכ"ק אדמו"ר מהר"ש 12
- יז. פסוקים קודם התקיעות — לכ"ק אדמו"ר הרש"ב 13
- יח. ברכות קודם התקיעות — לכ"ק אדמו"ר הרש"ב 14
- יט. פסוקים אחר התקיעות — לכ"ק אדמו"ר הרש"ב 14

מחלקה שני'

(ניגוני חב"ד מסורתיים)

- כ. שלש תנועות מהבעש"ט, המגיד ממעזריטש ורבנו הגדול 15
- כא. ניגון מיוחס להבעש"ט 15
- כב. ניגון להרה"ק ר' מיכל'ע מזלאטשעוו 16
- כג. "קול ביער" — לה"שפאלער זיידע" 17
- כד. "האפ קאזאק" — לה"שפאלער זיידע" 18
- כה. השתפכות הנפש — להרה"ק ר' מענדלי מהאראדאק 19
- כו. "קדיש" — להרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשעוו 19
- כז. ניגון לברכת כהנים — מהקאפעליע של כ"ק אדמו"ר האמצעי 21

כח.	ניגון הגדול להרה"ק ר' אהרן מסטראשעלע	22
כט.	ניגון מיוחס להרה"ק ר' אהרן מסטראשעלע	24
ל.	ניגון להרה"ח ר' משה ווילענקער	24
לא.	ניגון דבקות — מיוחס לכ"ק אדמו"ר הצ"צ	25
לב.	ניגון דבקות — מיוחס לכ"ק אדמו"ר הצ"צ	25
לג.	ניגון דבקות לכ"ק אדמו"ר מהרי"ל	26
לד.	דבקות חב"ד לכ"ק אדמו"ר מהרי"ל	27
לה-לט.	ניגוני הרה"ח ר' הלל מפאריטש	27-31
מ.	ניגון להרה"ח ר' פסח ממאלאסטאוקע	32
מא.	ניגון מסלאוויטא — מיוחס להרבנים המדפיסים דסלאוויטא	32
מב.	ניגון לחסידי אדמו"ר הצ"צ	33
מג.	ניגון מיוחס לחסידי אדמו"ר הצ"צ	34
מד.	ניגון מראסטאוו, "דעם רבינ'ס ניגון"	35
מה.	ניגון להרה"ח ר' יעקב מרדכי מפאלטאוו	36
מו.	ניגון מניקאָלאַיעוו, "דער בינוני"	37

מ ח ל ק ה ש ל י ש י ת

(ניגוני חב"ד לזמנים שונים)

ניגוני שבת ויום טוב

אוצר החסידים

מז.	ידיד גפש	39
מח.	אזמר בשבחין	41
מט.	אסדר לסעודתא	41
נ-נא.	טל יעסיס; טל בו תברך	42-3
נב.	וכל מאמינים	44
נג.	הנרות הללו	44
נד.	שושנת יעקב	47
נה.	פדה בשלום גפשי, ניגון לי"ט כסלו	49
נו.	ניגון לחג הגאולה יב"ג תמוז	51
נז.	ניגון לר' אלי' חיים אלטהויז	51
נח.	ניגון מניקאָלאַיעוו	52
נט.	ניגון לר' אשר מניקאָלאַיעוו	53
ס.	"דער פאָסטוך"	54
סא.	ניגון לר' זלמן זלאטאפאלסקי	55
סב.	"זשעבינער קאפ"	56
סג.	"זשעבינער האַרץ"	57
סד.	"דער פלפול"	58
סה-סז.	ניגוני ר' שלום חאריטאנאוו	60-2
סח.	ניגון לר' יודיל מלאפיץ	62
סט.	"דער קרעמענטשוגער ניגון"	63
ע-צו.	ניגונים לשבת ויום טוב	64-88

רשימת הניגונים הכללית

ניגוני תפלה לימים נוראים

צו.	ידעתי ה' כי צדק משפטיך	89
צח.	ניגון קודם קדיש מוסף לימים נוראים	89
צט.	והכהנים	90

ניגוני התועדות חסידים

ק.	אך לאלקים דמי נפשי	93
קא.	צמאה לך נפשי	93
קב.	חשב אנוש עד דכא	94
קג.	אשרינו מה טוב חלקנו	94
קד.	האדרת והאמונה	95
קה.	אכן אתה א"ל מסתתר	95
קו.	אדיר הוא	96
קז.	הנשמה יורדת לתוך הגוף	96
קח.	אלו ואלו אומרים	97
קט.	"עסען עסט זיך"	97
קי.	"נאשי קראמקי", בשפת רוסית	98
קיא.	"ניע זשוריצי כלאפצי", בשפת רוסית	98
קיב.	"כאט מי כודי", בשפת רוסית	99
קיג.	"זא רעקאיו", בשפת רוסית	99
קיד.	ניגון מארץ ישראל	100
קטו.	ניגון לר' בנימין אלטהוין	100
קטז.	ניגון להאחים חאריטאנאוו	101
קיו.	ניגון לר' דוב מאיסעוועו	101
קיח.	"האראדישטשער ניגון"	102
קיט-קל.	ניגונים להתועדות	103-111

ניגוני געגועים

קלא.	"דו"נאי"	113
קלב.	"דער ש"ץ"	114
קלג.	"דער פרענק"	115
קלד.	"וואלאח" לר' נטע מפאזאר	116
קלה.	"וואלאח" מניקאלאיעוו	118
קלו-קלת.	ניגוני געגועים	119-122

ניגוני שמחה

קלט.	אשריכם ישראל	123
קמ.	ניגון לר' משה מזשעבין	123
קמא.	ניגון לר' אשר מניקאלאיעוו	124
קמב.	ניגון לר' טובי בעלקין	125

125	קמג. "דובראונער ניגון"
126	קמד. ניגון מניקאלאיעוו
127	קמה. "דאקשיצער ניגון"
128	קמו. "פאנקע" נומ. 1
128	קמו. "פאנקע" נומ. 2
129-136	קמח-קנה. ניגוני שמחה
136	קנט. כי בשמחה תצאו

ניגוני ריקוד

137	קס. והריקתי לכם ברכה
137	קסא. וכל קרני רשעים אגדע
138	קסב. אום אני חומה
138	קסג. על הסלע הך
139-141	קסד-קסט. ניגוני ריקוד

ניגוני נצחון

142	קע. "נאפאלעאנ'ס מארש"
143	קעא. "מארש"

מילואים

145	קעב. טעמי הנגינה לקרה"ת לשבת, יו"ט וחול
146	קעג. טעמי הנגינה לקרה"ת לר"ה ויוהכ"פ
146	קעד. טעמי הנגינה להפטרה
147	קעה. טעמי הנגינה למגילת אסתר

רשימת הניגונים הכללית

כרך שני

מחלקה ראשונה

(ניגוני נשיאי חב"ד)

- קעז. צאינה וראינה — לכ"ק רבנו הגדול 1 (149)
קעז. לקראת שבת — לכ"ק רבנו הגדול 1 (149)
קעח. דבקות חב"ד לתפלות שבת — לכ"ק רבנו הגדול 2-3 (150-1)
קעט. אשרי איש שלא ישכחך 3 (151)
קפ. מדעם רבינ'ס מוהר"ש ניגון 4 (152)
קפא. צמאה לך נפשי 5 (153)

מחלקה שני

(ניגוני חב"ד מסורתיים)

- קפב. שלש תנועות, מהבעש"ט, המגיד ממזריטש ורבנו הגדול 7 (155)
קפג. ניגון להצדיק ר' מיכל'ע מזלוטשוב 8 (156)
קפד. ניגון מיוחס לחסידי רבנו הגדול 9 (157)
קפה. ניגון להקפות 10 (158)

מחלקה שלישית

(ניגוני חב"ד לזמנים שונים)

ניגוני שבת ויום טוב

- קפו. הגלה נא 11 (159)
קפז. שבענו מטובך 12 (160)
קפח. ממצרים גאלתנו 13 (161)
קפט. אסדר לסעודתא 14 (162)
קצ. והיא שעמדה 15 (163)
קצא. על אחת כמה וכמה 16 (164)
קצב. אשריכם ישראל 17 (165)

ניגוני תפלה לימים נוראים

- קצג. דרכך אלקינו 18 (166)
קצד. כי אנו עמך 18-19 (166-7)
קצה. וכך הי' מונה 19 (167)

ניגוני התועדות חסידים (הנק': פארברענגענ'ס)

קצו.	צמאה לך נפשי	20 (168)
קצז.	"עסען עסט זיך"	21 (169)
קצח.	ניגון להתועדות	22 (170)
קצט.	ניגון להתועדות	23 (171)
ר.	ניגון להתועדות	24 (172)
רא.	ניגון להתועדות	25 (173)
רב.	ניגון להתועדות	

ניגוני גענועים ("וואלאחען")

רג.	"וואלאח"	27 (175)
רד.	"וואלאח"	28-29 (176-7)

ניגוני שמחה, ריקוד ושיר-לכת ("מארש")

רה.	ניגון שמחה	30 (178)
רו.	ניגון שמחה	31 (179)
רז.	ניגון שמחה	32 (180)
רח.	ניגון שמחה	33 (181)
רט.	ניגון ריקוד	34 (182)
רי.	שיר-לכת ("מארש")	35 (183)

אונדזר חתומה

רשימת הניגונים הכללית

כרך שלישי

מחלקה ראשונה

211—	ריא—	קול דודי	1	(195)
212—	ריב—	ניגון מיוחס לר' אלימלך מליזאנסק	2	(196)
213—	ריג—	אנה אמצאך	3	(197)
214—	ריד—	ניגון הגדול לר' הלל מפאריטש	4	(198)
215—	רטו—	ניגון התוועדות לר' הלל מפאריטש	6	(200)
216—	רטז—	ניגון יחידות לר' משה צ'אשניקער	7	(201)

מחלקה שלישית

217—	ריז—	ניגון „לכה דודי”	9	(203)
218—	ריח—	מזמור לדוד	10	(204)
219—	ריט—	מנוחה ושמחה	11	(205)
220—	רכ—	כל עצמותי תאמרנה	12	(206)
221—	רכא—	אנא עבדא	13	(207)
222—	רכב—	הוא אלוקיני	14	(208)
223—	רכג—	אנעים זמירות	15	(209)
224—	רכד—	אנעים זמירות	15	(209)
225—	רכה—	שהשלום שלו	16	(210)
226—	רכו—	המבדיל בין קודש לחול	17	(211)
227—	רכז—	במוצאי יום מנוחה	18	(212)
228—	רכח—	ושמחת בחגיד	19	(213)
229—	רכט—	אתה בחרתנו	19	(213)
230—	רל—	עד טי זיעמליאק — אחד מי יודע	21	(215)
231—	רלא—	שושנת יעקב	22	(216)
232—	רלב—	ניגון לשבת ויו”ט	24	(218)
233—	רלג—	ניגון לשבת ויו”ט	25	(219)
234—	רלד—	ניגון שמח	27	(221)

ניגוני תפלה לימים נוראים

235—	רלה—	קדיש — למוסף של ימים נוראים	29	(223)
236—	רלו—	מכלכל חיים	30	(224)
237—	רלז—	וכל מאמינים	31	(225)
238—	רלח—	שאו שערים ראשיכם	31	(225)
239—	רלט—	ארשת שפתינו	32	(226)
240—	רמ—	הבן יקיר לי	32	(226)
241—	רמא—	היום תאמצינו	33	(227)
242—	רמב—	ונסלח	33	(227)
243—	רמג—	יעלה תחנונינו	34	(228)
244—	רמד—	כי אנו עמך	35	(229)
245—	רמה—	על חטא	36	(230)
246—	רמו—	ועל כולם	36	(230)

רמז—247.	רחמנא דעני	36 (230)
רמז—248.	כאהל הנמתח	37 (231)
רמז—249.	אתה הבדלת	37 (231)
רנ—250.	אדון הסליחות	39 (233)

ניגוני התוועדות חסידים

רנא—251.	הצילני נא מיד אחי	41 (235)
רנב—252.	הרנינו גוים עמו	42 (236)
רנג—253.	הנה מה טוב	43 (237)
רנד—254.	הנה מה טוב	44 (238)
רנה—255.	לא אמות כי אחיה	44 (238)
רנו—256.	אנה אלך מרוחק	47 (241)
רנז—257.	רבנו של עולם דו ביסט אונזער פאטער	48 (242)
רנח—258.	אז ר' לוי יצחק מבארדיטשוב	48 (242)
רנט—259.	שטעהט און אידעלעך	51 (245)
רס—260.	סטאווי יא פֿיטו	51 (245)
רסא—261.	פיל יא	52 (246)
רסב—262.	אברהם ניו אבינו	54 (248)
רסג—263.	עי מוזלאסי	55 (249)
רסד—264.	ניע כאדגיי	56 (250)
רסה—265.	עזרני א־ל חי	57 (251)
רסו—266.	פלגי מים	58 (252)
רסז—267.	שמעו בנים ניני איתנים	59 (253)
רסח—268.	אשרינו מה טוב חלקינו	60 (254)
רסט—269.	ניגון להתוועדות	61 (255)
רע—270.	ניגון להתוועדות	61 (255)
רעא—271.	ניגון להתוועדות	62 (256)
רעב—272.	ניגון התוועדות שמח	62 (256)
רעג—273.	ניגון להתוועדות	63 (257)
רעד—274.	ניגון להתוועדות שמח	64 (258)
רעה—275.	ניגון להתוועדות	65 (259)
רעו—276.	ניגון להתוועדות	65 (259)
רעז—277.	ניגון להתוועדות	66 (260)
רעח—278.	ניגון להתוועדות	67 (261)
רעט—279.	ניגון להתוועדות	68 (262)
רפ—280.	ניגון להתוועדות	69 (263)
רפא—281.	ניגון להתוועדות	70 (264)
רפב—282.	ניגון להתוועדות	70 (264)
רפג—283.	ניגון להתוועדות	72 (266)
רפד—284.	ניגון להתוועדות	72 (266)
רפה—285.	ניגון להתוועדות	73 (267)
רפו—286.	ניגון להתוועדות	75 (269)
רפז—287.	ניגון להתוועדות	76 (270)
רפח—288.	ניגון להתוועדות	76 (270)
רפט—289.	ניגון להתוועדות	77 (271)
רצ—290.	ניגון להתוועדות	79 (273)

מפתח ניגונים

רצא—291.	ניגון להתוועדות	79 (273)
רצב—292.	ניגון התוועדות	80 (274)
רצג—293.	ניגון התוועדות	81 (275)
רצד—294.	ניגון התוועדות	82 (276)
רצה—295.	ניגון התוועדות	83 (277)
רצו—296.	ניגון התוועדות ..	84 (278)
רצז—297.	ניגון להתוועדות	84 (278)
רצח—298.	ניגון להתוועדות	86 (280)
ש—300.	ניגון התוועדות	87 (281)
שא—301.	ניגון להתוועדות	88 (282)

ניגוני געגועים

שב—302.	ניגון שאמיל	90 (284)
שג—303.	וואלח לר' נטע מפאהר	90 (284)
שד—304.	וואלח	92 (286)
שה—305.	ניגון געגועים	94 (288)
שו—306.	וואלח'ל	95 (289)
שוז—307.	ניגון דביקות	96 (290)
שח—308.	ניגון דביקות חב"ד	97 (291)
שט—309.	ניגון דביקות חב"ד	98 (292)
שי—310.	ידידי רועי	99 (293)

ניגוני שמחה וריקוד

שיא—311.	יפרח בימיו צדיק	100 (294)
שיב—312.	תרננה שפתי	101 (295)
שיג—313.	בך ה' חסיתי	101 (295)
שיד—314.	אבוא בגבורות	102 (296)
שטו—315.	פרוות תשב ירושלים	103 (297)
שטז—316.	אימתי קאתי מר	103 (297)
שיז—317.	אשרינו מה טוב חלקינו	104 (298)
שיח—318.	זבחו זבחי צדק	105 (299)
שיט—319.	בסיסמת ופרצת	105 (299)
שכ—320.	ניע באויסאי ניקאוו	105 (299)
שכא—321.	או ווא מי ניע טג'ים	106 (300)
שכב—322.	ניגון לשמחת תורה	107 (301)
שכג—323.	מודו'א דרינגאו'אל — פאנקע	108 (302)
שכד—324.	פאנקע	109 (303)
שכה—325.	אך דו	109 (303)
שכו—326.	פאנקע	110 (304)
שכז—327.	פאנקע	111 (305)
שכח—328.	ניגון שמחה	112 (306)
שכט—329.	ניגון שמחה	113 (307)
של—330.	ניגון שמחה	113 (307)
שלא—331.	ניגון שמחה	114 (308)

(309)	115	.	.	.	.	.	.	.	.	ניגון שמחה	שלב—332.
(310)	116	.	.	.	.	.	.	.	.	ניגון שמחה	שלג—333.
(310)	116	.	.	.	.	.	.	.	.	ניגון שמחה	שלד—334.
(311)	117	.	.	.	.	.	.	.	.	ניגון שמחה	שלה—335.
(312)	118	.	.	.	.	.	.	.	.	ניגון שמח .	שלו—336.
(313)	119	.	.	.	.	.	.	.	.	ניגון שמח .	שלוז—337.
(314)	120	.	.	.	.	.	.	.	.	ניגון שמח .	שלח—338.
(315)	121	.	.	.	.	.	.	.	.	ניגון שמח .	שלט—339.
(315)	121	.	.	.	.	.	.	.	.	ניגון שמח .	שמ—340.
(316)	122	.	.	.	.	.	.	.	.	ניגון ריקוד	שמא—341.
(316)	122	.	.	.	.	.	.	.	.	ניגון ריקוד	שמב—342.
(317)	123	.	.	.	.	.	.	.	.	ניגון ריקוד	שמג—343.
(317)	123	.	.	.	.	.	.	.	.	ניגון ריקוד	שמד—344.
(318)	124	.	.	.	.	.	.	.	.	ניגון ריקוד	שמה—345.
(319)	125	.	.	.	.	.	.	.	.	מארש .	שמו—346.
(320)	126	.	.	.	.	.	.	.	.	מארש .	שמוז—347.